Anul XXIV
51
(1 025)
Sîmbătă
19 decembrie
1981
8 pagini
1 leu

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

CÎNTAREA ROMÂNIEI

O largă și reprezentativă manifestare de spirit, Festivalul național „Cîntarea României", un festival al muncii și al creației, cum a fost definit, a atins o asemenea treaptă de maturitate și implicare în tot ceea ce constituie la ora actuală fenomenul cultural-artistic românesc încît cu fiecare ediție a sa trăim sentimentul unei autentice sărbători, al unei emoționante întîlniri cu noi înșine în perimetrul și la scara valorilor celor mai definitorii ale artei, ale umanismului. Ne întîlnim de fapt cu propria noastră concepție despre cultură și artă, o concepție care, ideologică în primul rînd, situează cultura nu undeva la orizontul unor preocupări restrînse sau pasagere, ci în chiar inima și conștiința întregului popor, cu o arie de manifestare profundă și de durată, în slujba continuei sale emancipări, a permanentei sale construcții. Cea mai recentă ediție a acestui festival ne oferă o multitudine de argumente în acest sens. Și aproape că nu există domeniu în care marea sa forță de creativitate să nu-și fi făcut simțită prezența și să nu aducă în prim plan o adevărată gală a talentelor. În România activează peste 3 800 000 de artiști reuniți în 175 000 formații și cercuri organizate pe cele mai diferite genuri artistice iar peste cinci milioane de oameni sînt cuprinși în activitatea de creație tehnică și științifică. Festivalul e al tuturor vîrstelor și se desfășoară la scara întregii țări. Se pun în valoare virtuți și calități care țin de însăși moștenirea istorică și culturală a poporului și se pun în valoare virtuți ale sensibilității noastre actuale, făcînd ca sufletul unui popor să comunice în limbajul artei și să se adreseze lumii în contemporaneitate. Un moment semnificativ pentru amploarea și profunzimea ce caracterizează această manifestare a culturii și artei românești, un moment semnificativ pentru aprecierea și prețuirea de care festivalul se bucură îl reprezintă vizita secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu la Expoziția republicană a creatorilor populari, artiști amatori și profesioniști, precum și participarea sa, împreună cu tovarășa Elena Ceaușescu, ceilalți tovarăși din conducerea de partid și de stat, la spectacolul de gală al laureaților festivalului. Spectacol care, în firească sa expresie, a încununat seria a mii și mii de manifestări ce au fost organizate de-a lungul întregii ediții 1979–1981 și s-a transformat într-un vibrant și sărbătoresc omagiu adus patriei și partidului, omului care ne conduce și care ne îndeamnă la o permanentă stare de spirit creatoare, la un permanent demers în actualitate.

Văzut din unghiul propriilor noastre preocupări, festivalul la cotele sale valorice, noi, este și un puternic imbold și un generos cadru totodată, o generoasă deschidere spre prezent și viitor. Lumea cărților, lumea literaturii și artei intră sub raza de incidență a unei noi calități și, în contactul nostru cu publicul, cu problematica muncii, a realității, cu problematica omului căruia ne adresăm, beneficiem evident de orientări clare și sîntem solicitați să ne aducem o contribuție sporită, de ținută, în tot ceea ce, prin specificul activității noastre, se integrează organic în suita de acțiuni a festivalului și se leagă mai ales de finalitatea propriei noastre creații. Patriotismul culturii este o realitate și în același timp un deziderat, modul substanțial prin care ne definim și aducem o vie mărturie în contemporaneitate. De fapt chiar aceasta și este una din trăsăturile de fond ale acestui festival, patriotismul culturii, al creației care se resimte și solidarizează în sentimentele și gîndurile tuturor. Ceea ce face ca să avem o și mai clară și mai cuprinzătoare imagine despre noi și despre rostul nostru în societate, în edificarea acestei mari opere care este construcția socialistă.

Luceafărul

FESTIVALUL «CÎNTAREA ROMÂNIEI»

Moment culminant

A treia ediție a Festivalului Național „Cîntarea României" a ajuns la momentul culminant : Gala laureaților artiștilor amatori și profesioniști, ediția 1979—1981. În inima țării, în Sala Mare a Palatului Republicii Socialiste România, în prezența secretarului general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în prezența tovarășei Elena Ceaușescu, a altor tovarăși din conducerea de partid și de stat, s-a desfășurat ultimul act al celei mai largi manifestări de creativitate artistică și tehnico-științifică, manifestare așezată sub egida muncii și libertății, a democrației și a puterii de creație a largilor mase de oameni ai muncii, manifestare în spiritul desăvîrșirii personalității multilaterale a oamenilor muncii, indiferent de naționalitate, indiferent de profesie și pregătire, indiferent de vîrstă : adevărat Festival al Muncii, Festivalul Național „Cîntarea României", ediția a III-a.

Spectacolul galei laureaților s-a constituit așadar, într-o grăitoare succesiune de momente ilustrînd — din perspectiva largului ecou al inițiativei lor de pace și prietenie ale tovarășului Nicolae Ceaușescu — adeziunea celor prezenți în sală, a participanților la festival, a tuturor oamenilor muncii ai României socialiste, la politica partidului, la înfăptuirea măreților perspective de dezvoltare și viitor. Viitor care, însă, în condițiile menținerii actualei curse spre înarmare este de neînchipuit, viitor a cărui liberă întruchipare este din ce în ce mai mult împiedicată de fabuloasa risipă pentru sporirea distrugătoarelor arsenale militare, viitor amenințat de norii întunecați ai rachetelor nucleare. Și într-adevăr, la ce altceva ne îndreaptă imediat gîndurile emoționantul, sugestivul tablou muzical-coregrafic oferit de pionieri și șoimii patriei decît la destinele generației de mîine avînd în primul rînd nevoie de pace, de libertate ? Ce altceva simbolizează luminosul moment coregrafic oferit de ansamblul Operei Române decît cele mai pure aspirații spre fericire, neputîndu-se implini însă decît sub auspiciile păcii și prieteniei între popoare ?

Festival al creației libere, adevărat festival al muncii : sub această emblemă s-ar putea cuprinde excelentul moment oferit de brigăzile artistice laureate. Rînd pe rînd, oameni ai muncii din cele mai diferite sectoare de activitate au înfățișat, „tăind" cu armele criticii sau elogiind imparțial meritele fruntașilor în producție, realizări sau neajunsuri, împliniri, sau proiecte rămase pe hîrtie. Rînd pe rînd, muncitori, țărani, intelectuali, studenți, cu ascuțișul ironiei, a oglindirii neidealizate a realității și a spunerii curajoase a lucrurilor pe nume, au oferit aplaudate momente de umor dar și de reflecție, de satiră dar și de vitriolantă încondeiere a celor care mai mult promit decît fac, mai mult propun decît con-

Continuare în pag. a 5-a

Asta o știm prea bine

A căzut viteazul la zidurile Țebei
și a mușcat țărîna

a căzut – și mult l-au jelit
femeile niebelunge...

a căzut viteazul, retezat de sabia
frățească
suplă și lucitoare ca luna cea nouă

a căzut viteazul
și a mușcat țărîna proaspătă din
tranșee

a căzut, roșind pămîntul dulce
la Moisei

e seară, tu citești terține din trecento
pe continentul vecin vieții cad
mușcînd țărîna

primejdia a șlefuit
picioarele gazelei, în alergare,
spune poetul
– primejdia, ah, știm totul despre
aceasta

știm totul despre război
despre război, totul

e vremea să avem
curajul pe măsura noastră,
cei fără de seamăn
curajul Necunoscutei : pacea

Ioana Ieronim

Pace lumii

— Pace ! rostesc buzele mamei
Mingiindu-și pruncul abia născut —
Pe obrazul lui înflorește un zîmbet
nevinovat,
Cerîndu-și sublimul drept la viață.

— Pace lumii ! strigă bărbații muncitori
Purtînd pe umeri magistralele luminii,
Înălțînd orașele și satele viitorului
Ca păsările care pendulează
Între un anotimp și altul,
Spre țări mereu în floare.

— Bună pace ! zeița noastră de
belșug !
Rostesc dimineața țăranii,
Aplecînd apoi ușor fruntea grîului
Sub o plapomă de zăpadă,
Sărutîndu-i macii și închizîndu-i
pleoapele
Pentru odihna rodului din primăvară.

Pacea cuvintelor mele
Mi-e ca lumina, ca apa, ca pîinea
aurită
Pe care-o înalț la buzele sufletului meu
Ca un ghiocel înflorit
Înaintea celorlalți oameni !
Rostește și poetul
Scriind acest cîntec de pace.

Ion C. Ștefan

FIȘE EMINESCIENE

ÎN JURUL BIOGRAFIEI INTELECTUALE (XII)

În articolul anterior, semnalam încercarea poetului de a găsi echivalențe între darwinism și unele aspecte ale concepției cosmogonice cultivate în spațiul cultural indic. Faptul își are tîlcul său, sugerînd cît de mare era prestigiul teoriilor lui Darwin în universul cunoștințelor științifice eminesciene.

Se cunoaște, în acest sens, dezvoltarea pe care au avut-o în epoca sa științele naturii, datorită descoperirilor spectaculoase din domeniul geologiei, biologiei și al chimiei organice. În special realizările din biologie se bucură de un nemăsurat ecou, încît pe drept cuvînt s-a spus că, ceea ce însemnau Newton și Galilei în secolul XVII, reprezintă Darwin în cel de-al XIX-lea.

În mai multe rînduri, Eminescu aduce înflăcărate elogii **„teoriei evoluțiunii"** și contribuțiilor darwiniene. Articolul : **Efectele demagogiei**, menționînd **„Descoperirea unității ființelor organice, făcută în același timp de Goethe și de Lamarck și legile diversificării acestei unități și ale evoluțiunii"**, sublinia : **„teorie atît de splendid dezvoltată de Darwin"**. Citarea lui Goethe ne avertizează că interesul său față de științele naturii putuse fi stimulat și de către exemplul marelui scriitor german, care nu numai în lucrările pur științifice dar și în poemele didactice (**„Despre metamorfoza plantelor"** sau **„Metamorfoza animalelor"**) promovase o concepție evoluționist-organicistă.

În cadrul unei discuții în jurul „plantei originare", se spune că Schiller i-ar fi obiectat lui Goethe : **„Aceasta nu este o experiență, e o idee"**. Indiferent cît de întemeiat sau nu era reproșul, el n-ar mai fi putut fi formulat în cazul preocupărilor poetului nostru, între altele și fiindcă, sub influența științei epocii, el dezvăluie o pasiune investigatoare „pozitivistă", mergînd, cum observa G. Călinescu, în direcția **„monismului materialist științific, pe care-l respingea din punct de vedere metafizic, dar a cărui curiozitate investigatoare, pozitivistă, îl atrăgea, precum dovedesc însemnările sale «fiziografice»"**.

Vom reveni asupra acestei probleme. Important acum, ni se pare, e să subliniem că, în căutarea acelor forțe capabile să înlocuiască haosul din lumea fenomenelor cu o ordine coerentă și armonioasă, Eminescu aderă la un model organicist (ca și Goethe) iar nu la cel mecanicist (newtonian).

Acest adevăr n-are nevoie de o demonstrație exhaustivă. Textele despre „morfologia plantei" sau despre particularitățile vieții albinelor — traduse de aiurea și copiate în caietele sale — vorbesc de la sine. Cît privește exemplul albinelor, se poate afirma că acesta devine, sub condeiul său, o adevărată obsesie.

Al. Oprea

Continuare în pag. a 2-a

REMEMORĂRI

ANTIRĂZBOINICĂ

Decembrie era, zăpezi de puf, un glas subțire, de copil, ca un fum, tremurător ca o undă peste satul înghețat în primejdii de iarnă.

Inserări miraculoase, precedate de picle leneșe, fiorul de taină, cuptorul înalt duduind liniștitor, jarul lemnelor surpîndu-se-ncet, ceasul legendelor bătrîne...

„Jos, la Poarta ratului, / Poarta ratului, / Paște turma domnului, / Turma domnului, / Lin-u-i, lin și iarăș, lin, / Bate vîntul frunza lin, / Lin și iarăș lin..."

Surpat subt zăpezi, satul, mirosea a cozonaci și a frunză de brad și a nu știu ce, și a nu știu cum, insulă miraculoasă, fumegînd înalt și drept, privilegiul nopții fără vînt cînd se nasc datini și turmele neliniștite de sclipirea înaltă a stelelor se opresc din rumegat și ascultă văzduhul.

Se scula gospodarul în zori, potrivea daruri în tinda de lemn : nuci, mere, colaci, bănuți, (poli), alune, bomboane... Oho !

„Dar la poartă cine sta ? / Oare cine sta ? / Sta chiar maica și-aștepta / maica și-aștepta, / Linu-i lin și iarăș lin, / Bate vîntul frunza lin..."

Ce frison nebun, ce repertoriu mereu îmbogățite, ce trăistă aveam, de lină, încăpătoare, și cu trei bujori înfloriți în sclipirea ei mătăsoasă. „Colindă, colindă, / Bagă capra-n tindă, / Și-i dă fin să roadă..."

Și nu dormea gospodarul, atîța focul și prăjea îndelung și răbdător cîrnații de porc — porc, și trăgea vinul rubiniu în sticlele butucănoase, așa, de poftitul nimănui, și gospodina se scula și rumenea colacii spălîndu-i cu gălbenuș de ou și odată, mirosea totul a proaspăt și a primenit și a nou-născut din chiar zăpada aburind în grădini.

Mircea Micu

Continuare în pag. a 8-a

AMINTIREA POETULUI TÎNĂR

NICOLAE LABIȘ

Nu-am avut fericirea de a face parte din generația care l-a cunoscut pe Nicolae Labiș. Care a trăit, adică, lîngă el, acea stare totală de revoluție cînd a primi aer curat și liber în plămîni era un act de curaj și devenea prin cuvinte ce împușcau ecranul orb și obosit al unei bune părți din literatura timpului — act de poezie. Am aflat despre moartea poetului de la învățătoarea mea — fiind elev în clasele primare — care a simțit, așa cum cred că au simțit mii de învățători din România, nevoia de a comunica elevilor, copiilor, încă una din lecțiile tragice ale vieții și istoriei noastre. Era un lucru care mă face să cred că în același timp poetul Nicolae Labiș devenise un semn al demnității naționale, un argument că poporul român produce și respectă valori adevărate, indiferent de conjuncturi și de regulamente neorganice pentru firea lui. L-am citit și l-am înțeles pe Labiș în deceniul 6, atunci cînd puteai ține pe masă o carte de Blaga, de Arghezi, de Ion Barbu. Mi se părea firesc să existe. Încă un segment al istoriei noastre își găsise Poetul. Pe cel care a trăit odată cu lumea lui înțelegînd-o și judecînd-o cu forța unui talent extraordinar. Și deschizînd, ca un vîrf de lance, drumul unei generații strălucite de scriitori. Este Labiș un poet modern ? Fără îndoială că da. Există în versurile lui marile teme ale poeziei române moderne și, aș îndrăzni să spun, ale poeziei celei mai contemporane nouă. Cobora din obcinele lui bîntuite de secetă și de eresuri spre marile orașe cu a căror forță hipnotică de uniformizare, de lenevire a spiritului s-a luptat proiectîndu-le într-un viitor în care credea. Poetul care auzea în „amurguri pudrate suav cu zgură", „muzica dură-a tramvaielor", care simțea presiunea realului în toți porii săi, într-o lume în schimbare cînd eroismul și eroarea, sacrificiul și lașitatea, se hrăneau cu aceeași pîine și cu aceleași concepte, este și va rămîne un mare poet român contemporan. El descoperea, prin spațiul românesc, poezia totală. Era bogat de-acasă și lucrul acesta i-a fost hotărîtor. Mălinii lui, cu brazi și mesteceni care sună subțire, cu văi dulci și cu Moldova tăind iarba și potecile fiarelor înseamnă istorie și cuvinte. Elemente primordiale care au dat marea miză a poeziei lui, patriotismul ei de structură, sentimentul că fiecare vers trage după el o lume și-o casă de sensuri.

Ce este Labiș pentru poezia de azi, pentru poezia tinerilor în principal ? După părerea mea, un prag și-o interdicție. Acceptarea superioară a faptului că fără o mare miză, poezia poate exista dar nu are șansa de a rămîne. Și interdicția de a te construi ca poet repetînd experimente consumate demult și improprii naturii tale, împrumutînd universuri și sentimente la modă ca un sărac ce primește de sărbători haine purtate pentru a se făli în fața prietenilor care nu știu că nu sînt ale lui. „Ia-ți lumea ta și umblă" — o parafrază pe care o cred singura parolă pentru trecerea pe pămîntul poeziei. Dacă o ai, dacă te simți în stare s-o porți, iar — așa cum spune o glumă arhicunoscută — dacă nu, nu. Adevărul este probat de marile nume ale literaturii românești de ieri și de azi. Poetul Nicolae Labiș a trăit în interiorul acestui adevăr, a făcut să se miște în poemele lui o lume a lui, cu durere, revoltă și speranță. Supraeșteții care-l caută astăzi doar într-o mică parte a poeziei sale, extrăgîndu-l din epocă, din social, cu grija leșinată a domnișoarei ce vrea să ajungă la trandafir fără a se răni cu spini, nu-l vor găsi. Cel care scria : „Tot ce-am putut să privesc / Mi s-a părut din cale-afară / De crunt ori dumnezeiesc / Nu i-am dat voie să moară", pe timpul cînd confrați ai săi, mai virstnici și mai încărcați de onoruri de tot felul, meșteșugăreau silabe lustruite spre încărcarea memoriei elevilor din școlile de toate gradele, rămîne, prin miracolul operei lui, creată pînă la nici douăzeci și unu de ani, un mare poet român.

Nicolae Dan Fruntelată

● În pagina a 3-a : ● **Numele poetului ;** ● **„Nicolae Labiș" de Cezar Ivănescu** ● **„Poetul — eveniment" de A. I. Zăinescu** ● **„Anotimp recuperat" de Ion Murgeanu** ● **Labiș inedit** ● **„Un «eretic» de Artur Silvestri** ● **Poeme de** ● **Radu Cange și** ● **Nicolae Băciuț** ● **„Lecția despre culoare" de Luminița Pavăl.**

Efectul diletantismului (II)

Capitolul **Scriitorul despre el și arta** sa este nerelevant, eclectic, plin de inadmisibile confuzii și erori de informare ori de simplă transcriere a textelor, în ciuda siguranței cu care cititorul este îmbiat : „Textele le-am reprodus cu fidelitate din periodicele și volumele unde au apărut prima dată și, în cîteva cazuri, din reeditări serioase". Să exemplificăm cu probe atît de scumpe lui Alex. Ștefănescu, acerb iubitor de evidențe. Articolul **Vers și poezie**, din care sînt reproduse arbitrar o sultă de pasaje, fără a se respecta tehnica reproducerii, a fost publicat, într-adevăr, în **Linia dreaptă**, însă nu în nr.-le 2 și 3, din 1 martie 1904, cum se afirmă, ci în nr. 2 din 1 mai și nr. 3 din 15 mai ale anului indicat. Textul în care Arghezi își amintește că l-a zărit pe Eminescu nu este o „mărturie" oarecare din 1943, ci un fragment din **Conferința** ținută de poet la Ateneu, în 27 februarie 1943, tipărită, în același an, la editura „Vremea", cu titlul **Mihai Eminescu**, conservat și în reeditările ulterioare ; în nici un caz, mărturisirea respectivă nu se află inclusă în **Pagini din trecut** (ESPLA 1955), cum ne asigură, cu sublimă seninătate, îngrijitorul ediției. Pentru o cît mai justă informare a cititorului (fie și „nespecialist în literatură"), s-ar fi cuvenit să se precizeze locul unde a fost publicată scrisoarea adresată de poet lui Al. Rosetti (**Cartea albă**, Editura pentru literatură, 1968, p. 23). Subtitlul articolului **Ars poetica**, din 18 dec. 1927, este **Scrisori unei fetițe**. Fragmentele reproduse cuprind numeroase inexactități (îndeosebi secvențele din **Vers și poezie**), transcrieri eronate, omisiuni derutante și o recurgere inabilă la croșete, la care se adaugă refuzul, în unele cazuri, de a lua în considerare versiunea revăzută de către autor a unor texte. Nu mai punem în discuție selecția operată în acest prim capitol, ea fiind ilustrativă pentru gradul în care această latură însemnată a operei este cunoscută, insuficiența de la alte nivele fiind și aici evidentă.

Cel mai cuprinzător capitol este, de bună seamă, **Antologie de texte critice** unde se încearcă o primenire a formulei cu care ne familiarizase colecția. Sînt reproduse cîteva texte-pivot, considerate cu fundamentale, precedate, fiecare, de cîte un extras ca motto

Ilie Guțan

Continuare în pag. a 7-a

CĂRȚILE ANULUI 1981

ESEU DESPRE PERENITATE

PAUL ANGHEL: «Ieșirea din iarnă»

Această primă carte a epopeii „Zăpezilor de-acum un veac" de Paul Anghel nu se arată a fi, iată, prag sau ușă sau poartă de intrare într-un monument (palat, templu, piramidă, etc.) — de care unora le era teamă să nu se „înalțe" de la acoperiș în jos (dar, după Herodot, așa construiau și egiptenii piramidele : de la vîrf către bază ; iar după alți înțelepți, cînturile și rapsodiile epopeilor homerice au fost create și circulau separat, catalogarea de la „A" în continuare fiind o operație tîrzie). Mai mult, ca să-i liniștească pe „constructiviști", credem, autorul însuși își exprimă opțiunea în privința construcțiilor epice prin subtila parabolă a mușuroiului de furnici — replică personală, să zicem, la oul lui Columb sau nodul gordian. Claustrate între pereții făcuți cu migală de ele însele, spre primăvară furnicile sînt inundate din două părți : apele subterane cresc, iar țurțurul de ghiață pătruns prin acoperiș începe și el să se topească : „tur, tur, țur ! — ca o sabie a lui Damocles care nu taie, în schimb inundă" (p. 84). Se fac toate eforturile posibile pentru stăvilirea torentelor (furnicile cu aripi usucă firișoarele de pămînt, din raclele de la subsol se aduc chiar morții mușuroiului ca să se închidă cu trupurile lor spărturile din zid, se fac „canale" din paie de grîu pentru dirijarea apei, etc. ; de o imaginație debordantă, autorul dezvoltă parabola pînă în cele mai adînci sensuri mergînd chiar pînă la masarea furnicilor într-un singur cat dintr-o parte a mușuroiului, anticipare a retragerii în Moldova din timpul primului război mondial) — și nu lipsește nici gîndul ca poporul de furnici să-și părăsească „țara" care era așezată între ape și drumuri, dar „din nou a hotărît statornicia care leagă într-un singur lanț întreaga populație, furnicile simțind pînă la urmă că nu puteau pleca nicăieri, ele învîrtindu-se la roata destinului lor orizontal, un destin care le ținea pe loc". În mijlocul dezastrului se trimit iscoade afară din mușuroi pentru a inspecta împrejurimile — a trecut sau nu potopul — și, cînd toate furnicile ies pe acoperiș chemate de a doua iscoadă să se bucure de vremea frumoasă „o roată de tun a frînt mușuroiul în două" (trecea pe acolo armata spre Dunăre). **Lumea de sus** (tunarul cu ai săi) și **lumea de jos** (furnicile) nu au, aparent, nici o legătură, nu se înțeleg una pe alta : furnicile — fataliste — cred că este lovitura sorții, oamenii, pur și simplu, nu văd de ce se întîmplă sub roata tunului. Parabola ne explică, în plan istoric, ieșirea din inerția tratatelor, convențiilor, regulamentelor, etc. (ale „lumii de sus" : România fiind în centrul atenției marilor puteri a încercat toată căile de reglementare a conflictului cu Înalta Poartă pe cale diplomatică) — prin acea ruptură definitivă brutală, a liniștii și „păcii" de la malul Dunării, în care este antrenată în primul rînd „lumea de jos" cu entuziasmul ei nativ. (Pe un alt plan, autorul insistă și asupra importanței tunului ca armă modernă de luptă în acest război. Pentru tunarul Athanase Călin Zancu, om din popor„ „tunul era o armă dincolo de fire, o sculă drăcească sau dumnezeiască, oricum, neomenească — poate o armă a regilor" (346). O unealtă, deci, a lumii de sus sau de jos, din domeniul extremelor — nu a lumii de mijloc. „Pumnul" cu care sparge un țăran oul lui Columb este, fără voia lui, înmănușat în piele de drac sau în hermină ; să fie acesta motivul pentru care nu simte el catastrofa pe care a creat-o în mușuroiul de furnici ? Desigur, din căruța sau din sania lui omul ar fi văzut bine drumul de sub roate și ar fi evitat accidentul — mușuroiul stă, doar, de atîta timp în drum ! — dar de pe afetul tunului privirile îi sînt atrase spre alte depărtări). În ordine estetică remarcăm, apoi, opțiunea autorului pentru orizontalitate — „roata destinului orizontal". Pentru că, dacă acest roman nu prefigurează o construcție grandilocventă pe verticală, unde acțiunile sînt „cărămizi", eroii, „coloane", masele, „liant", etc. — el este, în schimb, unul dintre cel mai interesante romane de configurație. Nu ni se descriu interioare, caractere în stil baroc — ci, cu precădere, drumuri și popasuri, nopți și zile, indivizi și mase, munți și ape ; acțiunea însăși este o „înlănțuire" de acțiuni, un lanț întins la suprafața pămîntului fiecare catenă, fiecare „ochi de pădure", dezvoltîndu-se în alta (altul) ca o curgere egală, din iaz în iaz, spre fluviul cel mare : Independența. Chiar personajele au conștiința apartenenței lor la un lanț. Păuna Catargi mijlocește o întrevedere între un ziarist american și prinț nu pentru că ea dorește „dar un întreg lanț de mari familii, cu încrengături prin mai toată Europa, se mișcase la un anumit moment impunîndu-i ei, ca ultimă verigă, să mijlocească întrevederea...". Prințul general Iancu Ghica se simte, la un moment dat, el însuși „prins într-un lanț care-l determina" să accepte misiunea la Petersburg, etc. Drumul lui Lucrețiu Parva de la izvoarele Dunării la Iași și apoi la București configurează „lanțul" determinărilor istorice (același drum, prințul îl face de-a lungul Dunării intrînd în țară pe la Turnu Severin). Drumurile trupelor rusești și românești spre Dunăre, prin noroaie și ploi simbolizînd o naștere cosmică a conștiinței de libertate, drumul prințului cu pluta pe unul dintre cele mai repezi rîuri ale Moldovei pentru a înțelege spiritul poporului pe care-l conduce — drum în urma căruia „Prințul a trăit o clipă senzația că acest tărîm al pădurilor și al pietrei îl expulza cu forța unei nașteri" (p. 431) — apoi, plimbările aceluiași prinț prin păduri și poiene (într-un ochi de pădure el vede un cerb, „suveranul animalelor" pe care — replică la alți prinți și alte timpuri — nu-l împușcă, ci îl admiră ca omolog al său în lumea ființelor pădurii) — sînt episoade în care termenul „lanț" sau alternanța drum-popas sînt dominante. Parabola colierului este reprezentativă din acest punct de vedere : „Tot acolo, la poalele aceluiași gorgan, descoperise și niște mărgele de ambră. Le descoperise de fapt calul, care scurma cu copita în țărîna arheologică. El a observat cu plăcere boabele, care păreau atunci deșirate dintr-un colier. Acestea aparținuseră cert unui colier, un colier arhaic, care împodobise probabil gîtul unei prințese barbare din noaptea timpului, și prințul, stînd într-un genunchi, a cules boabele de ambră cît boabele de strugure, punîndu-le apoi în buzunar. S-a gîndit tot atunci, la întoarcerea spre București, sunîndu-le în buzunar, dacă n-ar putea să redea acelor boabe funcția inițială de podoabă, înșirîndu-le pe un fir de mătase și dăruindu-le prințesei de ziua ei (...) Prințul a și chemat la el un cunoscut argintar cerîndu-i să-i fabrice o cheutoare de argint pentru acel colier (...) Apoi i-a cerut argintarului să-i fabrice și o casetă pentru acel colier, o casetă mică în piele de culoarea ambrei cu cheutori în bronz. Efectul, la deschiderea cutiei, era splendid — șarpele de ambră arăta somptuos în culcușul lui de mătase albă — dar deschizînd cutia prințesa s-a speriat : — Ce e asta ! a strigat ea — Un colier de ambră ! Șarpele se umflase parcă pe zăpada de mătase, debordînd din culcușul alb. — De unde ? a mai întrebat. Desigur, nu era o piesă obișnuită, dar întrebarea — De unde ! — părea stranie. Cum de unde !, doar piesa nu era furată, și prințul a răspuns simplu : — Din pămînt. Apoi a adăugat : — Dintr-un mormînt sarmatic sau scit sau getic. A aparținut probabil unei prințese barbare. Explicația era elementară, dar explicația părea că mișcă șarpele, care stătea imobil, și prințesa a închis cutia. A închis și discuția, rămînînd cu mîna pe cutie și prelungind un scurt fior" (p. 214—215). Elementele din „lumea de jos" (arheologică), își găsesc în „lumea de sus" structura inițială și prind viață, înfiorînd. De ce lanț, de ce colier ? De bună seamă pentru că acesta este unul dintre elementele spiritului local, al reliefului (lanțuri de munți, etc.), al reliefului spiritual (hora ca lanț esențial de unire a indivizilor în joc) etc.

Catena corespunzătoare acesteia a mușuroiului de furnici o reprezintă descrierea vieții de la o mînăstire : „timpul de sus și de jos era aici în munți senin stătător" (p. 88). Lumilor extreme li se opune un timp omogen. Mînăstirile țării „erau așezate ca niște **noduri de purificare**, ca niște vămi între șesuri și înălțimi, în toată zona subcarpatică, la hotarul dintre cele două specii, la punctul de răspîntie între fagi și brazi." (p. 420). Catene unice în lanțul devenirii istorice. Într-o astfel de mînăstire o „Cassandră" se trezește profetizînd sfîrșitul lumii, vine imediat o misionară catolică de la drum însoțită de prefectul județului și reprezentantul cultelor anunțînd-o pe sora ei ortodoxă că este nevoie de atîtea călugărițe pentru îngrijirea răniților de război — deci, mînăstirea își va schimba funcționalitatea, va pătrunde în timpul și lumea de jos — iar rolul furnicuței-iscoade îl are o copilă ce stă și la mănăstire și prin satul din apropiere : ea intră în fugă la maica stareță și aduce vestea : „— Stăpînă maică, vine sfîrșitul lumii. Pe Dunăre curg morți !" (p. 100). Replica încheie un capitol ; autorul reia acțiunea din punctul de vedere al prințului și, numai după o pagină, replica se reia într-o explicare contextuală mai largă : „Între timp în Marea Neagră intrase flota otomană de război. De-a lungul Prutului fuseseră masate trupe ruse. Pe Dunăre au început să curgă morți. Morți din războaiele și răscoalele de anul trecut ? Morți !" (p. 101). Este autorul un simplu istoric dezvoltînd o replică ? Păi, să vedem. Desigur, copila de la mănăstire, a aflat un zvon — „Pe Dunăre curg morți" — nu din categoria celor obișnuite : Dunărea este un fluviu esențial, elementul vieții, simbolul curgerii, al neamului, al religiei (și religiilor : ea leagă catolicismul de ortodoxism). Pentru români, curgerea ei simbolizează încă mai mult : unirea cu apele mării. Iată-l pe prinț, reprezentantul „lumii de sus" (în împărțirea „brazi-fagi" el este un brad) încercînd să se apropie de țara pe care o conduce — remarcabil acest efort : prințul recunoaște din principiu că nu-și cunoaște țara și acceptă „inițierea" în tainele sufletului și peisajului românesc ca pe o primă obligație princiară : „Aici totul e freamăt (...) fluviul nu se sfîrșea în mare în punctul de atingere cu apa marină, ci își supraviețuia pe multe mile, împingîndu-și hăt departe undele tulburi și dulci pînă în inima apelor sărate și clare. La rîndu-le, apele salmastre ale Mării Negre pătrundeau în fluxuri line în apele Dunării pînă departe înapoi, schimbîndu-le gustul... În sufletul localnicilor se prelungea, probabil, aceeași luptă, a mai gîndit prințul. Omul locului tindea vădit spre niște înălțimi spre un anume zenit sau **sublim**, la care poate ar fi putut avea acces dacă n-ar fi fost tras înapoi de o putere contrară. Probă, pendularea dramatică între brazi și fagi, balansul între apele salmastre și apele dulci". În privința Dunării, deci, un asemenea zvon cum că apele ei ar purta morți are, pentru omul care-l află și pentru cel care-l poartă, valoarea unei introduceri în sublim. Or, această categorie neintrînd în domeniul istoriei, ni se pare ridicol să-l considerăm pe autor un simplu narator care pune la curent publicul cu evenimentele înconjurătoare, pornind de la sublim. Vezi, de altfel, și ironia lui : „Morți din războaiele și răscoalele de anul trecut ? Morți !" Avem tot dreptul să credem că, din punct de vedere istoric, nici nu curgeau morți pe Dunăre — doar în imaginația poporului, atras de momentul sublim care se apropie, evenimentele capătă această dimensiune fantastică. Independența este, de altfel, în primul rînd un eveniment al spiritului neamului ; ca atare, el nici nu are o istorie, o curgere graduală : este o calitate și nu o cantitate de fapte. Autorul o urmărește în primul rînd din punctul de vedere al calității sondînd zone perene în tăietura transversală pe care o operează. Iată, de pildă, un țăran de la munte rostind o formulă : „Vasile Ailenii nu i-a zis **măria ta** prințului, ci colonelului. Această formulă de politețe se aplica obișnuit în munți, **măria sa** putînd să fie un tată, un frate mai mare sau un copac, un pin sau un brad" (p. 433). Nu se trimite la expresia „Codrule, măria ta", metaforă complexă ce nu explică formula de politețe, ci poziția codrului față de om — ci se vorbește de copaci, un pin sau un brad (heraldic, prințul fiind un brad, formula i se adresează, totuși !). Descompusă, expresia poate fi înțeleasă astfel ca formulă de politețe. Dar ea are valoare estetică numai pentru cine cunoaște metafora complexă, numai în vecinătatea acestei metafore ; altfel, pare o seacă explicație, după modelul nemțesc, o oțioasă tăiere a firului în patru. La fel ca în cazul colierului, ca în cazul mușuroiului — ca în cazul întregului roman, de altfel, care nu este o istorie — cît greșesc cei care vor să-și completeze golurile de cultură generală din romane — nu este un conglomerat de evenimente — ci un eseu despre perenitate. Citirea lui implică minime cunoștințe etico-filozofice privind specificul secolului trecut, al spiritualității noastre naționale. Înțelegerea lui implică, pe de altă parte, precunoaștere a evenimentelor și aplecare spre acest tip de evenimente și realități. Altfel, nu se văd copacii din cauza pădurii. Dacă, pentru a-l lectura, ne izolăm într-un satelit fără atmosferă, să zicem, luna — evident că vom avea senzația unei planete fără atmosferă. Un minim efort, așadar : romanul respiră adînc în spiritualitatea românească — să pregătim tuburi cu oxigen pur pentru criticii claustrați în vid. Cartea ne judecă **ea, atîta timp cît este „un bun pentru totdeauna" (ktema eis aei)** și nu trăiește, ca noi, de azi pe mîine.

Nicolae Georgescu

CARTEA DE DEBUT

DOUĂ VOLUME DE VERSURI

Volumul de debut al Elisavetei Novac (**Ochiul de basm**, Editura **Ion Creangă**, 1981), beneficiază de o foarte elogioasă prezentare semnată de Gheorghe Tomozei, text care poate într-adevăr să constituie un bun impuls inițial al unei cariere literare : „Elisaveta Novac — profesoară din Pitești — cunoscută iubitorilor de vers și prin placheta **Mona Lisa** apărută cîndva între copertile revistei «Argeș» dar și prin alte apariții în publicații de prestigiu, ne oferă prin acest «ochi de basm» putința de a privi fermecata lume a copiilor și a copilăriei. Compuneri gingașe, versificate abil și impregnate de un «aer» inefabil ce le face lesne memorabile, poeziile Elisavetei Novac ni se propun ca un adevărat vitrai foșnind de lumini candide și de euritmii văratice. Iubite de copii, versurile «Ochiului de basm» ne îndreptățesc să le prevedem un fericit destin literar".

Într-adevăr, versurile din **Ochiul de basm** au o gingășie potrivită cu mentalitatea celor cărora li se adresează. Lexicul folosit este cu grijă ales, pentru a nu îi descumpăni pe micii cititori. Cîteva mituri puerile (mama, bunica, natura — reprezentată mai ales prin mici viețăți lipsite de apărare) sînt armonios figurate. Reușite sînt și poeziile de inspirație istorică, precum și cele de sugestie patriotică. Iată poezia intitulată **Mama**, ilustrativă pentru posibilitățile autoarei: „Mama, cu degete lungi de ctitoriță frumoasă, / ne zidește sufletul pentru viață ; / ne face ferestre mari pentru zbor / și pentru bucurii ne ciopleşte pridvor. / Colorează de jur împrejur cu migală / ferestrele pe unde visele zboară / în lăzile de zestre sculptate / ne lasă loc pentru bunătate. // O, mama, ți-e milă de ea uneori / tinerețea sa o așază-n culori. / Lasă peste prag loc pentru drumuri drepte / și potrivește portretul său în perete. / Mama, cu degete lungi de ctitoriță blajină, / ne zidește sufletul din lumină". După cum se poate observa, autoarea recurge la un peisaj sătesc, procedare care poate fi constatată în toate poeziile volumului. Fără a fi reprobabilă în sine, această reducție a universului infantil are un ce neconcordant.

Numai respectul față de dreptul principial al fiecărei cărți de a fi recenzată mă determină să scriu cîteva rînduri despre volumul de debut al lui Ovidiu Florentin (**Formule pentru spirit**, Editura **Litera**, 1981), una dintre cele mai nesemnificative apariții editoriale pe care am avut prilejul să le citesc în perioada de vreme de cînd susțin rubrica de față. Este vorba despre exerciții modeste, în care umorul involuntar este însoțit de produsele hibride ale unor căznite, întristătoare eforturi de originalitate. Se obțin versuri jenant de slabe : „Simfonia a treia de Beethoven. Viorile / își trec corzile prin urechile noastre. / Spectatorii stau și se uită la sunete. // Simfonia a treia de Beethoven. Arcușurile / se mișcă uniform / ca o armată în pas de defilare. / Spectatorii stau și se uită la sunete. // Simfonia a treia de Beethoven. Cîteva persoane / aruncă pe scenă cu lacrimi. // Muzica, / muzica este un vis cu ochii deschiși. // Spectatorii și-au lăsat trupurile pe scaune / — ca niște bagaje în plus — / și visează, visează fiecare cît poate / mai mult, / iar visele lor trec printre stele". Apar și imagini mai reușite, dar s-ar zice că sînt rezultate ale purei întîmplări. Le citez pe cîteva dintre ele, spre a justifica astfel recenzarea cărții lui Ovidiu Florentin : „Toamna pictează stins / strigătul florilor / adormite" ; „Soldații varsă lacrimi / de fier".

Voicu Bugariu

VIAȚA CĂRȚILOR

ADAM MÜLLER-GUTTENBRUNN A DOUA OARĂ ÎN ROMÂNEȘTE

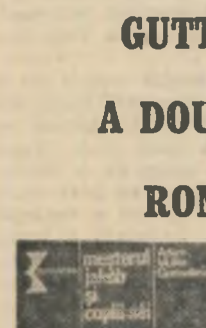

Dintre figurile de seamă ale literaturii germane din Banat — de la Johann Friedel pînă la Eugen Probst și Nikolaus Schmidt, de la Johann Nepomuk Preyer pînă la Otto Alscher și Franz Liebhard — Adam Müller-Guttenbrunn se detașează ca scriitor, în cel mai larg sens al cuvîntului, nu numai fiindcă a cultivat în mod intens nenumărate genuri beletristice, ci și ca folclorist, critic literar și de teatru, la fel ca publicist și om politic.

A creat o operă de dimensiuni impozante (mărturie sînt printre altele cele peste 70 de volume apărute în timpul vieții autorului, mai ales la cunoscuta editură Staackmann din Leipzig), marcată, în liniile esențiale, de semnele neșterse ale unei adînci preocupări sociale și implicit de o sensibilitate mereu trează pentru actualitatea cotidiană. În concepția lui Adam Müller-Guttenbrunn, singura justificare a notorietății sociale o reprezintă munca, creația. Poporului putea să-i închine imnuri — toate figurile romanelor și povestirilor sale din mediul bănățean, care mai au și azi o atracție deosebită pentru cititori, fiind sfințite și înnobilate de muncă, munca brațelor și a minții. „Simpatia lui nețărmurită aparține tuturor acelora care, prin trudă și prin fapta brațelor harnice își cîștigă pîinea", afirmă pe bună dreptate scriitorul Andreas A. Lillin, care l-a redescoperit în anii 50 — pe vremea aceea nu numai un act de cultură, ci și un act de curaj ! — pe marele nostru prozator și jurnalist, deschizător de drumuri noi în teatrul vienez și apărător hotărît al concetățenilor lui șvabi care, la sfîrșitul secolului trecut, trăiesc drama unor tendințe de asimilare și deznaționalizare forțată.

Adam Müller-Guttenbrunn a scris un excelent pamflet despre „Nevoile șvăbești", dar n-a putut să nu recunoască faptul că nevoile șvabilor sînt numai o frîntură dintr-o problemă generală, care cuprindea toate naționalitățile în condițiile statale și sociale respective, în primul rînd populația cea mai numeroasă, cea română. El și-a dat seama — și această gîndire ni-l înfățișează ca un om politic matur — că numai unitatea tuturor naționalităților asigură o șansă în lupta împotriva împilării. El a priceput că, pentru șvabii din Banat, există o singură cale de a-și păstra limba și cultura, iar această cale constă, după cum va demonstra logica de fier a istoriei, în prietenia cu românii.

Și iată, după exact 50 de ani de la dezvelirea festivă a unei plăci comemorative la casa părintească din Zăbrani (autorul, legat de pat din cauza unei boli nemiloase care îl va răpune doi ani mai tîrziu, în 1923, nota la sosirea gazetelor din Banat : „Sașii din Ardeal au fost prezenți și preotul român din Chesinț cu reprezentanții comunei... El m-a elogiat în fața casei părintești... Toată considerația mea pentru poporul român, care are astfel de oameni cu fire nobilă..."), deci, după 50 de ani, cititorul român se întîlnește din nou cu opera prozatorului Adam Müller din Guttenbrunn, cum se numea la nașterea autorului în 1852 comuna Zăbrani din județul Arad. Plăcuta surpriză literară ne-a făcut-o editura **Kriterion**, grație traducătoarei Beatrice Staicu și a confratelui nostru bănățean Sorin Titel, care a scris o prefață, poate prea succintă, pentru cititorul român neinițiat, dar plină de suflet, de franchețe și originalitate. Romanul autobiografic „Meșterul Jakob și copiii săi", la care mă refer, este deci a doua traducere românească a prozatorului. Prima a apărut în 1978 la editura timișoreană **Facla**, care scosese, dealtfel, în original și trilogia „Lenau" a aceluiași autor. Excelenta povestire „Micul șvab" și, în completarea cărții, două fragmente din romanele „Amurgul idolilor" și „Clopotele pămîntului natal" au fost traduse de Erwin Lessl și Valentina Dima.

Regretăm că în frumoasa ediție **Kriterion** a „Meșterului Jakob" cititorul nu găsește nici o referire la apariția timișoreană, înzestrată și cu un studiu introductiv privind prietenia romancierului cu românii și cu un explicit tabel cronologic. Apoi, nu ar fi fost lipsit de interes să se remarce că la noi în țară cît și în Austria și Republica Federală a Germaniei există o cercetare diversificată privind viața și opera lui Adam Müller-Guttenbrunn și că această cercetare a avansat foarte mult, chiar în ultimii trei ani. Au apărut o serie de studii critice importante, care pun într-o lumină nouă proza autorului bănățean, al cărui loc de vecie îl găsim în așa-zisa galerie a marilor personalități ale Vienei. S-au corectat, între timp, și o serie de erori în interpretarea vastei opere a lui Adam Müller-Guttenbrunn, a biografiei sale și în fine, s-a dovedit, de către inimosul cercetător și susținător al lui Adam Müller-Guttenbrunn, prof. dr. Nikolaus Britz, organizatorul unor simpozioane internaționale privind opera lui Müller-Guttenbrunn, că prozatorul din Zăbranii de azi face parte „din elita publicisticii austriece de la răsăritul secolului nostru". Și ca argument pentru această afirmare, dr. Britz a editat în trei ani trei volume din publicistica lui Müller-Guttenbrunn.

Nikolaus Berwanger

Vacarmul de dimineață

Întorcîndu-se de la plimbare de după vizita lui Albini, Gherman, care nu-și închidea casa niciodată, nu păru deloc mirat de prezența unui străin acolo, cu atît mai mult cu cît îi găsise de multe ori pe Ion ori pe Vasile dormind. De data aceasta, însă, oaspetele era complet necunoscut și la apariția gazdelor nici nu întorsese capul măcar să vadă cine a intrat. Maciste continua să se joace cu broasca adusă din parc, dar mica viețate părea o simplă gumă, fără viață ; Gherman știa însă că motanul nu și-ar fi continuat joaca dacă batraciana n-ar fi fost vie. La un moment dat Maciste aduse din bucătărie un castronel cu lapte și-și aruncă jucăria în lacul miniatural și alb. S-o numim Zița, spuse Gherman, iar motanul începu să crească în fotoliu ca și cum ar fi fost umflat cu aer și un rîs ușor, ca străbătînd prin patruzeci de camere cu ușile deschise, pătrunse în încăpere. Gherman se ridică brusc, stinse lumina și reașezîndu-se în fotoliu — după ce răsuci butonul radioului, avu norocul să prindă muzică de Vivaldi. Și Maciste, și stăpînul său fură cuprinși de o stare de liniște absolută. Gherman nu mai știa dacă doarme sau visează cu ochii deschiși, pentru că, suprapunîndu-se meditativelor sonuri, un plîns de copil inundă odaia ca o flacără sunătoare. Ceea ce i se părea de neînțeles era faptul că plînsul venea dinspre pat, deși ar fi fost posibil ca însuși Maciste să emită asemenea sunete. Cînd aprinse veioza, Gherman observă că motanul dormea dus, dar se gîndi că n-ar fi rău să-l trezească. Deșteptat pe neașteptate, Maciste care se lungise dormind cît un om, reveni brusc la proporțiile cu care-și obișnuise prietenul și stăpînul, dar cum tocmai atunci plînsul de copil se auzi din nou, motanul începu să-și smulgă propriile sale portrete de pe pereți, iar Gherman nu mai știa cum să procedeze pentru a-l liniști. Omul din pat nu dădea nici un semn c-ar fi auzit ceva din zgomotele provocate de nervozitatea cumplită a lui Maciste.

Pînă la ziuă plînsul de copil s-a mai repetat de cîteva ori, cum s-au repetat și stările de surescitare ale lui Maciste, iar somnul nu s-a mai lipit de cei doi.

Se făcuse demult ziuă cînd omul din pat, care dormise îmbrăcat, se ridică anevoie și, fără să spună un cuvînt, intră în bucătărie și după un sfert de oră, întredeschizînd ușa, își arătă capul bătrîn cu o barbă ca zăpada și-i spuse gazdei „la revedere". Gherman și Maciste se luară după el și-abia atunci observară că bătrînul avea un picior de lemn cu o imensă umflătură în dreptul genunchiului. Cînd bătrînul ajunse la biserică se așeză pe una din treptele de la intrare și bodogănind, scoase un briceag și tăie nodul unei sfori, apoi desfășură de pe piciorul de lemn o fașă nesfîrșit de lungă cu care înveli după aceea un bebeluș pe care-l purtase lipit sau în butucul de lemn ce-i servea de picior. Cîteva femei vîrstnice observară ce moșmondea acolo bătrînul, iar cînd acesta așeză copilul care scîncea lîngă una din coloane și se îndepărtă, în mai puțin de un minut, ca și cum ar fi fost anunțați de cineva, oamenii de pe trotuare năvăliră pur și simplu împrejurul copilului. Maciste pătrundea în fiecare casă din apropiere precum și în blocul imens de la barieră și gospodinele cu polonicele-n mîini, bărbați în halate și-n papuci îl înconjurară pe bătrîn și-l tîrîră pînă în apropiere de locul unde se afla bebelușul. Gherman, cuprins de valul mulțimii, nu mai reușea să se facă auzit de Maciste care îl ataca în toate chipurile pe bătrîn.

— Faceți-mi orice, nu sînt vinovat, dar scăpați-mă de acest motan blestemat ; de ce să port eu un copil cu care m-am trezit azi dimineață legat de piciorul meu, striga bătrînul.

Un bărbat cu voce puternică se urcă în clopotniță și de acolo reuși să potolească vacarmul de nedescris.

— Ce vreți, întrebă el, să faceți cu acest om ?

— Să-l judecăm, să-și primească pedeapsa, fiindcă a părăsit copilul, se auziră sute de glasuri, după care vacarmul se dezlănțui și mai puternic. De copilul care plîngea nu se mai ocupa decît Maciste, legănîndu-l pînă cînd, se făcuse ora prînzului, sosi un echipaj de la circulație, iar bătrînul și copilul fură depuși pe bancheta din spate, și în timp ce mașina se îndepărta, mulțimea continua să ceară o judecată aspră. La venirea serii, mulți dintre cei ce apăruseră acolo încă de dimineață mai discutau cu aprindere despre cele întîmplate.

Gheorghe Pituț

BREVIAR

■ Obiceiul unor recenzenți de a se îndeletnici, în articolul critic, cu înțepături, în loc de a comenta opera în chestiune, se întinde, pare-se, iremediabil, căci altfel nu se pot explica violențele Danei Dumitriu („România literară", nr. 50). Autoarea e neliniștită de invazia „ignoranților", a „interesaților", a „neîndemînaticilor", a, vorba lui M. Preda (nu-i așa ?), „agresivelor spirite primare", a „impostorilor", a „celor ce intră în lumea artei cu bocancii țintuiți" (cîtă imaginație militaristă !), a unora solidarizați pe temeiul „camaraderiei de salon sau de gang". Pictura acestei contemporaneități infernale, curentă la cîțiva autori, nu presupune și precizări ; pesemne că aceasta e „polemica indirectă", slăvită acum de Dana Dumitriu.

■ Admirabilele „epifenomene" publicate în „Săptămîna" de Marian Popa (critic subțire și un prozator de tot interesul) prind în colimator acum (nr. 50) pe Nostradam a cărui carieră de profet „modern" a tulburat nu demult spiritele europene. Eseul lui Marian Popa de o ironie rece și greu egalabilă în teritoriul ei, sfîrșește în acest chip emoționant : „Și totuși această bulibășeală colosală, ba chiar planetară, pe care ne-o oferă Nostradamus, are o lacună importantă, aș spune esențială și decisivă : catrenele lui Nostradamus devenite bilet de papagal pentru interpretul lor contemporan nu spun nimic, dar absolut nimic despre prietenii mei, despre familia mea și despre mine, cel care mic și umil semnează mai jos".

■ Noua echipă literară Neagu Cosma și Mihai Stan ne dă un roman „Să ne amintim de Cain" (Editura Cartea Românească), din categoria polițistului cosmopolit pigmentat cu tablouri sofisticate din viața caizilor occidentali, șefi de servicii oculte de spionaj. Acest fluent și trepidant „policier" afirmă un „tandem" de forță, un pandant al ironicilor Morogan și Salomie, venind, aceștia de acum, cu documentare, probabil pe viu.

■ Cu cîtă superficialitate își realizează uneori Aristide Buhoiu emisiunile lui de globe-trotter grăbit, s-a mai observat. De pildă, aceea din 13 dec. consacrată „românilor în Lusitania" unde, excluzînd pronunția abracadabrantă a multor nume proprii, plimbărețul reporter se rezumă a cita cîteva rînduri din așa-zisul „jurnal" al lui N. Iorga (în realitate un volum pe care A. B. nu-l menționează) și a pune, la magnetofon, înregistrări cu poezii de L. Blaga, citite de autor. În realitate, călătorii români în Portugalia au fost cu mult mai mulți (începînd de la Ion Ghica și mai înainte) : A. B. nu-i citează și probabil îi ignoră, spre a nu mai vorbi de „prezența noastră culturală" în Lusitania, mult mai prețioasă decît o colecție de citate, un număr de poze și cîteva cadre filmate pe viu în Lisabona. Și încă două, nu-i așa ?, amănunte. Camoes a scris „Lusiadele" sau „Lusiazii" iar la seismul catastrofic din sec. XVIII s-au salvat două cartiere, nu unul : Alfaia și Alfama.

■ „Orizontul" e un supliment remarcabil, editat de ziarul „Cuvîntul Nou" din Covasna. Numărul al treilea din nov. 1981 însumează 24 de pagini unde alături de autori locali (Vasile Artenie, R. Dobre, M. Bobuțanu, Lucia C. Cosițeanu, Miron Radu Barian — poeți, (ultimii dau un semn vizibil de talent) semnează și mai mulți scriitori cu renume sau intrați în circulația publicistică prin apariții curente. Astfel, Eugen Barbu ne prezintă eseistic pe Bacovia („neconsolatul agrimensor al Melancoliei") Horia Tabacu (un tînăr în ascensiune), „fotografiază" cu talent, exercitat în latura umoristică, scene rurale, Virgil Carianopol, Dan Ciachir, Dinu Ianculescu și Ludovic Roman publică poezii, Dumitru D. Panaitescu ne dă un comentariu despre Perpessicius — publicist, iar Al. Balaci și Marian Popa sînt intervievați, comunicînd idei pline de interes. Astfel de contribuții, alături de studiul „Etnografia și agricultura", de Eugen Mewes fac din „Orizontul" o apariție demnă de toată stima, a cărei permanentizare sub forma unei reviste independente nu ar fi fără folos.

■ Un document de seninătate creatoare este interviul cu Ion Lăncrănjan publicat de Ilie Purcaru în „Flacăra" nr. 50. Romancierul ne dă un exemplu viu de morală atunci cînd, în propoziții ca acestea, este de părere că esența creației este „a face" și nu a vocifera : „Un scriitor, în asemenea condiții de escamotare a unor criterii, de sfidare a conceptului însuși, nu poate greși mai rău și mai adînc decît lăsîndu-se legat de «catargul» unei perioade cu funia de mătase a laudelor, sau «aruncîndu-se» în mare din pricina unor adevărate comploturi ale tăcerii. Vă veți convinge de asta dacă veți cerceta «facerea» și «desfacerea gloriilor» în literatura de azi, în cuprinsul căreia s-au ivit și s-au afirmat mulți scriitori de mare vocație, ei nefiind însă cel mai adesea unii și aceiași cu scriitorii pe care s-a mizat".

A. S.

ÎN JURUL BIOGRAFIEI INTELECTUALE (XII)

Urmare din pag. 1

A intenționat însă Eminescu să transfere ceea ce se întîmplă în natură în viața societății umane ? Iată ce se cuvine a fi înțeles în chipul cel mai nuanțat. Tocmai pentru că el nu are o concepție mecanicistă ci una organicistă, după Eminescu legile nu sînt separabile de fenomene și aplicabile peste tot — ne amintim cu cît patos polemiza în articolele sale cu pretinsele principii universal valabile — ; aceste legi, fiind o expresie a vieții interne a fenomenelor, cresc și se dezvoltă odată cu ele. Am înclina să spunem că exemplele bune pe care poetul tinde să le găsească în lumea naturii au o valoare nu alegorică ci de simbol. Căci, altminteri, așa după cum nu acceptă ca instituțiile unor organisme sociale din apus să fie imitate cu docilitate de țările mai tinere din răsăritul Europei, „cazuistica" respectivelor instituții diferind în funcție de loc și de timp, tot astfel n-ar putea fi, principial, de acord ca forme specifice de organizare dintr-un „regn" anume să fie mutate mecanic în altul. O însemnare — care ilustrează, încă o dată, interferențele cu ideile hegeliene — reține această aproximare : **„Animalele care nu cunosc trebuința libertății interne vegetează — și de aceea în sensul propriu al cuvîntului nu trăiește decît numai personalitatea — omul (psihica)"**. În continuare, această notă : **„Asta-i fenomenologia vieții interne (Hegel)"**.

Comparațiile cu lumea naturii capătă, propriuzis, funcția unor puncte de reper, care-l ajută — ca și pe Rousseau „starea naturală" — să reliefeze adevărul că a putut exista un timp cînd între „uz" și „trebuințe" (ca să folosim expresiile sale) era un deplin acord, și de fapt o unitate indestructibilă, ruptura petrecîndu-se mai tîrziu, atunci cînd oamenii au introdus arbitrariul lor, întrerupînd sau siluind dezvoltarea organicistă, firească, de pînă atunci.

Că aceasta este interpretarea pe care se cade s-o adoptăm ne-o dovedește o altă însemnare din caietele sale (aparținînd probabil perioadei universitare), unde se dezbate direct ideea paralelismului dintre „instinctul sigur al naturii" și istoria societății umane.

Elogierea instinctului naturii, ca element de bază al vieții interne a poporului, derivă teoretic din aria gîndirii schopenhaueriene dar, după cum se știe, în problema statului, Schopenhauer se întîlnea cu J.-J. Rousseau, în acceptarea unui „contract" social (în viziunea filozofului german, ca expresie a voinței individuale). Eminescu, se poate spune că este **mai consecvent rousseauist decît Rousseau**, văzînd în stat nu o creație a „mult lăudatei minți omenești" ci un produs al „infailibilei" naturi. În articolele sale, noțiunea care-i stîrnește, frecvent, apetiturile polemice este cea de „contract social" : „Noi credem din contră, că el (statul n.n.) e un produs al naturii, că asemenea unui copac din pădure își are fazele sale de dezvoltare asemenea oricărui organism, își are evoluțiunea sa".

Punctul de vedere eminescian asupra statului datorită locului important pe care-l ocupă în sistemul concepțiilor sale sociale, merită o analiză specială. Deocamdată, în continuarea reconstituirii biografiei intelectuale, vom aminti o altă traducere care figurează în caietele poetului : fragmente din studiul lui John Stuart Mill : **Despre guvernul reprezentativ.** Două texte cărora li s-au suprapus aceste titluri semnificative : **Antropocrație** — statul înțeles ca o convenție, bazat pe atotputernicia individului — și **Fiziocrație** — statul ca o expresie a legilor naturii (în confruntarea din „physis" și „antiphysis", nu mai e nevoie să spunem de partea cui se situează Eminescu.) De altminteri, cel de al doilea text conține numeroase sublinieri, marcînd punctele de acord cu idei pe care poetul le va dezbate apoi, sub diferite forme, în demonstrațiile sale teoretice.

AMINTIREA POETULUI TÎNĂR

NICOLAE LABIŞ

În aceste zile se împlineşte un sfert de veac de la moartea poetului Nicolae Labiş.

Ispitit de-a-lungul ultimilor zece ani să scriu o „Istorie a poeziei româneşti", spre a-mi explica mie însumi mai întîi devenirea dramatică a unei arte, am fost obligat să cercetez în amănunţime anume momente şi opere fără de care poezia românească de azi ar fi de neînţeles. În mod fatal, despre cel care scrie „o istorie" se presupune a fi ajuns la un grad de înţelepciune care-i interzice comiterea unor greşeli infantile în genul aceleia proclamată glorios de un critic literar, voind să citească poezia românească de la Nichita Stănescu spre Dosoftei, în mod fatal de asemenea cel care scrie „o istorie" are libertatea să acorde o mai mare importanţă unor momente şi unor opere : astfel, nouă ni se pare că, fără o înţelegere profundă a simbolismului românesc şi a operei lui G. Bacovia, toată poezia noastră interbelică ar fi de neînţeles, fără o înţelegere a suprarealismului românesc şi a operei unor poeţi ca Virgil Teodorescu şi Gellu Naum, fără o înţelegere profundă a proletcultului şi a poeziei lui Nicolae Labiş toată poezia românească a ultimelor patru decenii, la fel, ar fi de neînţeles...

Am scris de aceea despre poezia lui Nicolae Labiş un studiu monografic (cum am scris şi despre poeţii mai sus enumeraţi) şi nu vreau acum să rezum în cîteva rînduri o carte întreagă, vreau numai să enunţ cîteva fraze despre ceea ce aş numi „mizeria şi gloria criticii literare..." Căci după ce am terminat de scris cartea, după ce am publicat fragmente din ea prin revistele literare, am ezitat s-o public... Rămăsesem după scrierea ei cu dorul de poezia lui Nicolae Labiş...

NUMELE POETULUI

Mi-am dat seama de un fapt în aparenţă foarte simplu : o carte proastă de critică literară închinată unui poet (şi am citit una închinată lui Nicolae Labiş) ca şi una bună au acelaşi efect : îţi trezesc dorul de poezie : concluzia, absurdă şi adevărată, critica literară bună, rea, e incitantă...

Minciuna criticii literare nu poate nimic, iar adevărul ei are unicul scop să ne călăuzească spre operă.

Acum, după un sfert de veac de la moartea poetului Nicolae Labiş, opera sa trebuie în sfîrşit editată, credem noi, în ediţii cu o adresă sigură. Ar trebui alcătuită mai întîi o ediţie selectivă cuprinzînd toate capodoperele, ediţie adresată marelui public şi apoi o ediţie de „opere complete".

În literatura ultimelor decenii memoria noastră păstrează două date tragice, 22 decembrie 1956 şi 16 mai 1980, moartea lui Nicolae Labiş şi moartea lui Marin Preda. Cărţile niciunuia nu sînt de găsit : pentru ca nici o umbră să nu le întunece gloria postumă, opera lor trebuie mereu retipărită în întregime : este supremul nostru argument în disputele asupra valorii sau nonvalorii literaturii de după război.

Cezar Ivănescu

Portret de Sabin Ştefănuţă

REFLEX

POETUL — EVENIMENT

O generaţie poate să intre în istorie printr-un eveniment, ceea ce, la urma urmei, ţine şi de conjunctură. De mai puţine ori s-a văzut însă ca o generaţie să intre în istorie printr-un poet. Şi poate că tocmai de aceea, el, în pofida realităţii fizice imediate, continuă să trăiască şi să se afle printre noi. Iar uneori chiar acesta e, da, sentimentul : că el continuă să scrie şi scrie împreună cu noi. Pentru că două ar fi, în ultimă instanţă, motivele. Şi amîndouă îl fac într-un fel — şi azi — viaţa şi frumoasă şi grea.

Nicolae Labiş.

Primul — modul cum a intrat, cum a pus stăpînire pe conştiinţa noastră. Sincer, total. O receptare aproape miraculoasă a poeziei sale şi la scara unei întregi generaţii, o poezie care ne-a început, ne-a legat parcă de istorie şi ne-a redescoperit pe firul unei tradiţii, altfel decît pînă atunci, în social.

Al doilea motiv — faptul că însăşi poezia sa ne receptează şi că prin întregul său fond problematic poezia sa ne conţine şi azi. Este semn de vitalitate aici şi, pînă la el, nu cred să mai existe cineva care să-şi fi surprins cu atîta matură inocenţă vîrsta, şi să fi exprimat cu atîta fidelitate căutările şi înnourările de spirit ale unei generaţii pe care cel puţin în istoria nouă a culturii, el, prin identitatea fiinţei şi poeziei sale, o inaugura.

O generaţie întreagă poate să intre în istorie printr-un eveniment iar evenimentul nostru, al stării noastre lirice în istorie, a fost el, cel care cu o luciditate ieşită din comun s-a lăsat pradă şi efuziunii şi, ca o constrîngere la libertate, a dat şi cea mai tulburătoare definiţie a acesteia, şi-a asumat-o pe viu, a exersat-o concret, s-a lăsat inspirat de ea şi, ca orice mare poet, ce i-a inspirat, la rîndu-i, şi nobile, grave reflecţii, dacă nu a îndatorat-o, nu a investit-o chiar cu misiunea însăşi de-a fi a poeziei în societate.

Tragicul său sfîrşit ne-a făcut parcă puţin sentimentali, ca să nu spun superficiali. Îi reţinem portretul copilăros dintr-o fotografie şi chiar aşa şi este, din toate fotografiile ne priveşte un copil dintr-o carte. Dar ce copil, vom spune cu superficialitatea noastră, care nu poate să fie decît amară, pentru că un copil care a inaugurat *Lupta cu inerţia*, un copil care a anticipat şi a numit textual ideologia însăşi a existenţei, un copil care a scris şi *Primele iubiri* şi care a scris şi *Dracul şchiop* şi atîtea, şi poate că ar fi scris şi ultimele, acest copil care e parcă o definiţie a datoriei de geniu nu încape totuşi nici măcar în propriul său profil. Este atîta de mare încît pe fundalul existenţei lui meteorice lumea nici n-a tresărit parcă şi într-o clipă s-a şi răvăşit. Şi cu aceasta, cred, ne întoarcem tot la cele două motive : primul — modul cum a intrat, cum a pus stăpînire pe conştiinţa noastră, capăt de serie sincer, total. Şi al doilea — faptul că poezia sa însăşi ne receptează, că prin întregul său fond problematic ea ne conţine şi azi.

A. I. Zăinescu

UN „ERETIC"

Originalitatea poeziei lui Nicolae Labiş nu rezultă, într-atît cît ar fi trebuit, din recompoziţia literaturii avangardiste proletculte, el nu vine dintr-acolo cu sentimentul „genezei absolute", care în epocă făcuse furori şi nu dezvoltă mai nimic din tabloul mecanic de valori noi, a căror înfăţişare normativă era în realitate o dogmă. Fundamentul lui este tradiţia, N. Labiş are puţin din proletcultismul propriu-zis din moment ce ideologia lui literară este în chip intuitiv organicistă, văzînd în tradiţie o substanţă esteticeşte activă, cu ecoul în eul creator, de oriunde s-ar fi găsit el. Înainte de „generaţia '60", înainte de clujana „Steaua" şi de cîţi vor mai fi fost, fenomenul Labiş este un moment singuratic de „dezgheţ", curmat biograficeşte într-o clipă cînd urmările lui de ordin estetic şi sociologic nu se puteau prevedea. Extras din mediul unei literaturi de esenţă gotică şi în fond teologică, N. Labiş este un reformator, întîiul din literatura nouă, un „eretic" şi, în fond, un baroc. În estetica purificată de tulburări şi fără angoase, de înfăţişare în superficie paradisiacă, poetul venea cu o puritate nativă, angelică, reprezentînd un criteriu etic uman şi ireductibil din a cărui perspectivă „angelismul" contemporanilor se dovedea, în realitate, o demonologie. Ceea ce părea eretic şi demoniac în compoziţia lui sufletească nu este decît un angelism constituţional, exprimînd o morală de o limpiditate elementară, de „bon sauvage", a cărui democraţie era aceea a pădurii, a muntelui şi a populaţiei obşteşti infundate în codru şi pe stînci, neştiutoare de istorie. N. Labiş venea, moraliceşte, dintr-o utopie eminesciană, din Bucovina arhaică de la 1 400 şi de mai înainte, fiind din unghiul istoricităţii un spirit anacronic, adică tragic, inadecvat şi pur în vremea unde picase în chip de „heruvim bolnav".

Scoborît din munţii lui impenetrabili şi obligat a vieţui la şes şi în oraş, el repeta biograficeşte o stereotipie sufletească argheziană şi barocă, reductibilă, în ultima analiză, la coexistenţa într-un subiect a două lumi de neconciliat sub regimul clipei. Îndepărtat de edenul lui silvic şi alpestru, N. Labiş transfigura precum Octavian Goga lumea rurală şi o vedea arhaic, ca pe o poveste şi ca pe un mit. Solitar în oraş, spiritul lui torturat repeta o experienţă bacoviană, tulburată nu de apa originară, ci de codrul „sadovenian" nepătruns şi fratern, potrivit în chip minunat constituţiei lui de vietate liberă, cu epiderma întărită de vînt, ştiutoare din instinct de astre, meteorologie şi vreme.

Totul pregătea biograficeşte pe poet, adăugîndu-se la o sensibilitate rarisimă, în a da formulă nouă tradiţiei, recreînd acolo unde era cu putinţă ceea ce alţii pînă la el nu simţiseră biograficeşte. Poetul venea cu un primitivism etic sublim care e al pădurii, şi se rezumă la mişcările instinctuale şi vechi, repetabile întîmplător prin aceea că vînat, codru şi pădurar nu mai sînt văzuţi în chip de obiecte ci se reduc la entităţi veşnice, în care nu individul ci speţa e totul. Lumea lui absolută, supusă invaziei hazardului şi accidentului psihologic, nu este decît un univers catastrofic şi profanat, fără sacru, atunci cînd divinitatea acestei planete păduroase, căprioara, cade lovită de glonţ. „Seceta", „invazia civilizaţiei", „conflagraţia", acestea sînt mari tragedii cosmice, văzute cu lentila sufletească măritoare, nişte accidente la scară universală, care ameninţă nu pădurea fizică ci

Artur Silvestri

Continuare în pag. a 7-a

ANOTIMP RECUPERAT

După Labiş s-a întîmplat acest lucru, am picat într-un adevărat Babilon al poeţilor din care prea puţini găsesc căi sigure de ieşire. Astăzi se scrie şi mult, şi multă poezie, deşi nu putem spune că autoritatea cuiva anume impune, chiar în momentul acesta, într-un mod absolut. E uimitor apoi, dacă nu pe de-a dreptul umilitor cît de uşor uităm lecţia unui trecut şi pe alocuri ne creăm prezentul, invariabil, cu aceleaşi mijloace. Unii se cred îndreptăţiţi să-l „uite" pe Labiş dar în nici un caz poeţii adevăraţi. Alţii i-au şi creat, lucrînd temeinic, şi cu reale foloase, legenda morţii salvatoare, a mitului compensatoriu etc. Poeţii care mai debutau încă pe la începutul deceniului trecut ştiu că se simţeau datori să-i închine lui Labiş cel puţin un poem, alţii se „despărţeau" de el cu dramatice remuşcări ori cu neputincioase ridicări din umeri. Dar toţi îl iubeam şi în firea noastră a tuturora rămăsese „ceva de Labiş" şi, cum era şi firesc să fie, din ce în ce mai puţin cîte ceva „din Labiş". Aş fi vrut să scriu într-un anotimp al acelui deceniu „Viaţa lui Nicolae Labiş" în acelaşi fel în care scrisese G. Călinescu „Viaţa lui M. Eminescu", dar mai aveam cîteva cărţi de citit pentru o atare lucrare, şi pe urmă n-aş fi vrut să cedez în nici un caz de pe poziţia mea „de poet". Însă am fost obsedat să pot da această replică a „Vieţii" poetului la „romanul" pasionant poate despre „moartea unui poet", dar atît de ineficient, cel puţin în conştiinţa mea. N-am putut decît să mă scuz faţă de mine de la această sublimă îndeletnicire publicînd într-o carte de-a mea doar un lung poem cu acest titlu. Ştiu că i-am dedicat acel poem lui Cezar Ivănescu, cel care îşi spunea, şi i-am spus pe urmă şi cu „Turnul aheilor". Mie îmi era clară încă de-atunci, din anii '70, chiar dacă şi numai prin intuiţie, această uriaşă continuitate „în linie 'moldavă" a poeticei româneşti, iar pe Labiş îl consideram, cum de altfel şi astăzi o fac, un clasic suis-generis, şi un poet viu, mai viu decît tot ce respiră în literatură, dar şi în istorie, într-un moment dat. Căci fără succesul seriozităţii şi-a unei răspicate credinţe, în linia unei filosofii personale, aşa cum Labiş le-a dovedit, consacrare durabilă nu există. Nu l-am considerat, ca idee, pe Labiş, nicicînd un Mercuţio shakespearean. Atîţia dintre noi vom putea pieri ca prietenul lui Romeo în „duelul cu poezia" şi-n „apărarea" autenticelor vocaţii; el nu. Deşi „căzut fără noimă", cum avea să consemneze grav Tudor Vianu la moartea sa, Labiş se ridică prin operă : „îi pronunţă numele, ni-l reamintim, îi citim cîntecele, mergem cu el mai departe". Sînt, desigur, şi unii care gîndesc altfel. În materie de literatură am credinţa că mereu se schimbă cîte ceva, esenţialul rămînînd acelaşi. Labiş a fost însă, înainte de toate Poetul, putînd chiar de asta să se erijeze în acel „personaj salvator" din istorie, al Poeziei, care n-a cedat nici în ceasul ei cel mai greu. El deţinea acea „energie superioară" capabilă să-l distingă pe poet de muritorul de rînd iar adevărul său aduna laolaltă vechi „adevăruri ale inimii", emoţii simple şi îndemnuri fundamentale. Nu l-am cunoscut ; i-am cunoscut însă părinţii, tatăl în mod deosebit, locurile copilăriei şi drumurile de mai tîrziu. M-am visat Labiş. Dar cine nu s-a visat Labiş în generaţia mea ? „Pasărea cu clonţ de rubin" ciugulea printre noi, iar noi, „puii păsării cu clonţ de rubin" îl aşteptam pe „noul Labiş" păstrînd celui de drept „o amintire frumoasă". Era viu. Îl visam cîteodată în somn, ca şi cînd ieri aş fi petrecut lîngă el, ori mîine aveam să-l zăresc în mulţime, şi cineva să-mi şoptească: „Uite-l pe Labiş!". Am trăit mereu în acea stare de consternare, cînd alţii nu-mi împărtăşeau opinia, că Labiş e unic, nu doar „în felul lui", ci şi în felul nostru, al tuturora, de a fi poeţi. Îndeletnicindu-mă cu acest mod de a simţi nici n-am observat că nu mai sînt un „poet tînăr" demultişor, că lui Labiş însuşi nu demult i-a înscris calendarul (sub semnul unei suspecte tăceri) vîrsta de numai 46 de ani ! Îi sărbătorim totuşi vîrsta absenţei ; e şi asta ceva !

Ion Murgeanu

Drumul

Lui Nicolae Labiş

...Şi timpul
în spatele meu
e pisică sălbatică ;

Tristeţea doar un
drum îmi descoperă.

Simt clipa ce se
scurge din mine,
cum sîngele-n apă
din gîtul
căprioarei ucise.

Radu Cange

Iarna în Moldova

Memoriei lui Nicolae Labiş

Ninge-n Moldova ca-ntr-un trup fierbinte
prelins încet spre gurile de rai ;
ninge precum decembrie-n cuvinte
cerîndu-ţi vamă moartea ce n-o ai.

Ninge-n Moldova cum ar ninge-n vine
şi cum ar ninge peste-un ceas oprit ;
ninge-n Mălini din aripi de albine
peste un trup de mire nenuntit.

Nicolae Băciuţ

Lecţia despre culoare

Am învăţat de la poet albul florilor stinse de cireş şi cel orbitor al albatrosului chemat de naufragii. Am învăţat roşul născut sînge, pentru a deveni lemn de tisă, lemn însingerat. Am învăţat verdele ierburilor şi al brazilor, locul odihnei în care ne retragem. Am învăţat galbenul toamnei ce-şi lasă frunzele în suflete, ivind lacrimi ude de fericire. Am învăţat negrul adînc al ochilor săi şi al mării ce-ţi udă singurătatea. Astă seară decembrie e o tăcere care vorbeşte. E o linişte tristă şi singură, tînără şi albă. Ce ne-am face fără decembrie ? E singura iubire pe care am primit-o întreagă, pe care o redăm întreagă, căreia i-am dăruit totul : iubirile luminoase, zîmbetele, cristalul tăcerilor. E singura iubire care ne-a dăruit totul : încredere, linişte, cuvinte care nu ne ceartă. E singura iubire care ne-a dăruit mai întreagă toamna, iarba, şi prin ele, verdele, albastrul, negrul şi galbenul. E singura iubire care n-a ostenit să răsfrîngă lumina şi n-a răsfrînt-o în zadar. Astă seară, decembrie e o tăcere care ne vorbeşte despre culoarea care nicicînd nu ne-a uitat şi lumina care nu ne-a părăsit niciodată.

Luminiţa Paval
elevă, liceul Nicu Gane, Fălticeni

INEDIT

Rezonanţa manuscriselor

Se vorbeşte adesea, îndeosebi în cercul acelora care i-au fost apropiaţi lui Nicolae Labiş, despre „caietele doldora de versuri" cu care poetul revenea la Bucureşti după momentele de răgaz mai lungi sau mai scurte, petrecute în cadrul natural atît de feeric al locurilor natale, pe Valea Suhăi : la Văleni, Poiana Mărului, Mălini. Aserţiunea nu stă sub semnul fabulaţiei gratuite sau al amabilităţii de circumstanţă. El îşi găseşte acoperirea în numeroasele poezii zămislite în aceste împrejurări (în vacanţele estivale, în mod deosebit) foarte multe dintre ele neîncredinţate de poet tiparului, din cine ştie ce exagerate scrupule de moment. Postum, o parte însemnată din preţioasa substanţă a acestor caiete vor fi puse în circulaţie, mai cu seamă prin osîrdia lui Gheorghe Tomozei, cel care a făcut atît de mult pentru exacta preţuire a memoriei lui Nicolae Labiş. De reţinut că valoarea artistică a multor poezii din aceste caiete a fost deja validată şi la nivel editorial, ele intrînd în sumarul uneia sau alteia dintre ediţiile operei poetului apărute pînă acum. Natural că cei care au investigat printre primii laboratorul de creaţie al autorului Luptei cu inerţia *au beneficiat de şansa depistării unor piese definitivate sau cu alură definitivă, adevărate „bijuterii poetice" (cum sînt cele din ciclurile* Confesiuni *şi* Destinderi, *spre exemplu). Resursele manuscriselor lui Nicolae Labiş n-au fost însă complet epuizate şi, chiar dacă filoanele lirice care ies în calea exploratorului nu mai pot surprinde prin puritate şi perfecţiune poetică depline, important ni se pare faptul că din „conglomeratele" care au rămas în caiete sau pe foi volante, transpar fulguraţii „de imagini şi idei", veritabile prevestiri de lumini poematice care puteau căpăta străluciri de durată şi amploare dacă poetul ar fi dispus de timpul necesar spre a reveni să şlefuiască, să prelucreze aceste „conglomerate". Între manuscrisele deţinute de Muzeul judeţean Suceava, se găseşte un astfel de caiet (nr. inv. 2) care datează din august-noiembrie 1953.*

Nicolae Cârlan

Privire în viitor

Neadunat în carte se va stinge curînd
Cîntecul meu de curmeziş de leat
Neadunat în carte se va stinge curînd
Tot ce-ntr-a vremii inimă a stat.

Se va stinge curajul cu care-am privit
Moartea sfidător în găvanele goale
Văzîndu-mi de treburi şi gînduri liniştit
Pînă să mă prefacă-n ulcele şi oale

Se va stinge curajul cu care, fără de teamă
Am zburat către un nesfîrşit ce mă cheamă.
Ştiind prea bine că-i neclintită lege
Să nu-l pot înţelege.

Veşnică vei rămîne doar tu,
Făptură legănată sub ceruri de vise
Numai versurile în care te-am cîntat vor rămîne
Cu privirile albastre şi întunecoase deschise.

Vor oglindi cîntecul pe care l-ai blestemat să-mi adoarmă,
Vor oglindi de tine menite pocalele pline
Vor oglindi şoaptele tale dulci, ca nişte tăişuri de armă
Şi lumea întreagă vrăjită de tine

Celelalte chiote ale mele vor muri,
Strivite întrebările lor, se vor zgîrci în durere,
Vor muşca piatra şi se vor auzi
Cum unul cîte unul trozneşte şi piere

Veşnică vei rămîne doar tu,
Făptură legănată sub ceruri de vise,
Numai versurile în care te-am cîntat vor rămîne de-apururi
Cu privirile albastre şi întunecoase deschise.

Văleni, august 1953

Întîlnire de noapte

Astă noapte n-am putut dormi
Poate m-au trezit greierii de pe-afară
Cîntîndu-şi iubirile lor trecătoare de sară
Cu monotonul cri-cri

După ploaie se scutură-n geamuri frunzarul de dud
E-o lună pe ceruri senine
Cu fruntea şi şiacul veşmintelor ud
A venit Eminescu la mine

A venit şi s-a dus ca un vînt
Prin perdelele nopţii tremurătoare
Cartea lui, pe prichici tremurînd
A gemut şi mi-a căzut tremurătoare

. . . .

Morţii i-am rîs orişicînd într-un dinte,
Mă dojenesc şi oamenii că rîd
Cînd văd pe cineva cu obrazul de ceară şi hid
Călătorindu-se cu călcîiele reci înainte.

Mă simţeam fără moarte şi poate eram,
Lumea în jur se iubea
Mă uitam cu dispreţ şi ştiam
Că unde-i iubire, putrezeşte-n adîncuri ceva

Nici n-aveam vreo pricină să mor
Iubirea doar, necontenirei mamă
Motivează moartea şi-o cheamă
Mă simţeam necăpătuit călător
Avînd înainte nesfîrşirea drumului mare
Curmat la popasuri de vin şi de soare.

Dar cînd ai ieşit în apusul cel trist pe cărare,
Ochii tăi, culcuş îngheţat şi strălucitor
Al gîndurilor, mi-au oglindit frumuseţea albastră a clipei
Şi duioşia morţii care te-atinge prin orişice clipă cu sfîrcul aripei

M-ai împăcat cu moartea şi te-ai dus
Vrăjită minune a pămîntului
Lăsîndu-mă umbră în vînturi, de mort.
Astăzi spaima de moarte, fără cricnire, supus,
Ca pe o cruce fatală ce nu-i a mea o port
. . . .
A gemut şi mi-a căzut la picioare
Cartea de pe prichici, tremurînd
Prin perdelele nopţii, tremurătoare
El a venit şi s-a dus ca un vînt.

Văleni, august 1953

EUGEN BARBU

O LUME DE CÎȘTIGAT

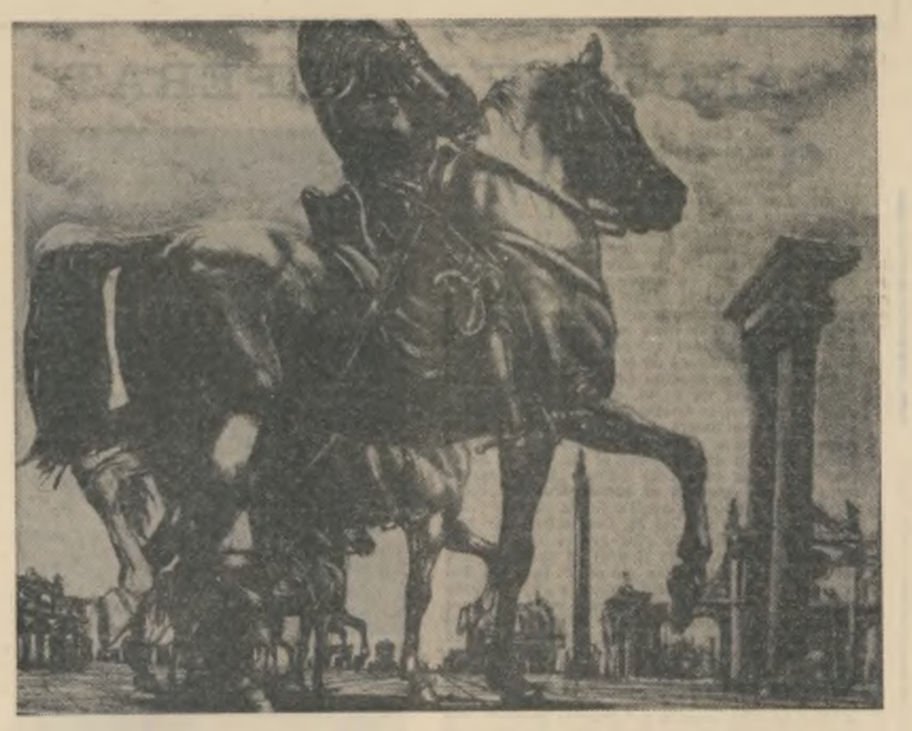

acum, dacă s-au sculat ăla micii și privesc, cum au obiceiul, pe fereastră, iar or să ridă de mine — gîndea bătrînul cu privirea la geamul opac al băii copiilor de la etaj, ei nu pot să înțeleagă cu nici un chip pe un om care vine de la țară, chiar dacă a trecut prin multe și locuește într-o veche vilă boerească, pe unde au trecut niște bancheri care au emigrat și au venit alți bancheri de-ai noștri pentru că le plăcea aerul curat și briza asta de apă, cît e ea de neînsemnată. Oricum e aerul curățat de atîta fum de mașini deși aici, locul este destul de împădurit, de fapt niște copaci ornamentali, fără acele coroane puternice pe care atunci cînd le mișca vîntul la noi, acolo, în pîrlita noastră de comună, simțeai că se rupe pămîntul în două, și nici răcoarea s-o tai cu cuțitul la cinci dimineața nu era, oricît se mișcau frunzele astea de arțari și plopii aliniați ca la cazarmă. Lipsește spațiul, era un cuvînt care-i plăcea foarte mult : spațiul, îl folosise un poet pe care omul cu care avea să se întîlnească peste două ceasuri îl ținuse sub obroc ani buni, pe timpul cultului.

Era desculț și se plimba prin iarba tăiată scurt, gazon englezesc, cum spuneau nepoții lui, rîzîndu-i în nas ca unui om de la țară care putea oare să facă diferența între gazon și iarbă, pur și simplu ? De cîteva ori îl văzuseră umblînd dimineața, cum era acum, desculț, și îl luaseră pe departe : „Nu mai ai somn ? Ce-i cu dumneata ? Te scoli devreme și umbli singur prin grădină" ; nu spuneau, „și umbli desculț prin grădină", nu asta, i-o spusese nevastă-sa, Manasia : „Vezi că rîd dracii ăia de tine, te-au văzut fără pantofi prin grădină, ce naiba, nu poți să-ți pui măcar niște papuci, ceva ?" și pe urmă adăugase cu gravitate : „Ne rîd vecinii, au copii, băieții vorbesc între ei și ca mîine îmi aud vorbe : „Licărete al meu umblă desculț prin curte, ca nebunii sau ce ?"

Nu-i răspunsese, Manasia nu mai insistase, știa că-l supărase, asta fusese tot, dar de atunci, trăgea cu privirea spre fereastra aceea îngustă prin care ar fi putut să-l privească copiii fiului său. „Puțin îmi pasă de ei", se asigurase, nu au decît să rîdă, să strîmbe din nas. Eu nu-mi părăsesc obiceiurile mele de țăran. Dacă ar fi stat ca mine în pușcărie, ar înțelege mai bine ce înseamnă să poți să simți iarba sub picioare în fiecare dimineață, senzația asta de libertate deplină pe care ți-o dă plimbarea cu tălpile goale, răceala pămîntului care are ceva ce nu poate fi numit, un fel de forță curățitoare de toate apăsările somnului, asta era, ei de unde să știe ! Își amintea în același timp de primii pantofi, tîrguiți la Balș, într-un magazin întunecat, pe la 10 sau 11 ani, pentru că pînă atunci purtase opinci care erau cu totul altceva și rîsul celor care-l văzuseră mergînd țanțoș prin fața circiumii La Ocaua lui Cuza, abia călcînd pe vîrfuri, cu grije să nu se împiedice de vreo piatră sau să alunece și să se facă de rîs, și cum îl mai stringeau pantofii aceia, în special stîngul, pentru că de frică că taică-său avea să se răzgîndească și n-o să-i mai cumpere o pereche, altă decît aceea pe care băiatul de prăvălie o și împachetase într-o cutie frumoasă, galbenă, fiindcă întrebat dacă nu-l strîng, spusese că nu, deși dacă se gîndea bine, acolo în prăvălia întunecată nu-l strînseseră deloc ; făcuse chiar cîțiva pași, aveau **scîrț**, cum se lăuda patronul, domnul Vintilă Brătulescu, „Așa pantofi, numai la noi găsești ! Pantofi americani, box, a întîia", și, din mers, înșfăcase unul și îi îndoise talpa cum ai încorda un arc și ce mai luceau ! Primii pantofi ! Îi chinuiseră, de cîte ori îi dusese singur la cismarul din sat să-i întindă pe calapod, pe furiș să nu știe taică-său, și acela se canonise rău de tot cu stîngul lui care-l ținea și făcuse bătături, dar nu știuse nimeni de asta, îndura și călca mîndru prin fața desculților de o vîrstă cu el, ce nu ajunseseră la 11 ani la o școală de meserii, la Slatina, unde trebuia să ai uniformă șapcă, carnet de elev, asta după ce dăduse examen de admitere care numai ușor nu fusese, dar de intrat, intrase ; și pe urmă uitase de chestiunea cu pantofii care-l stringeau și își cumpărase alții, de data asta încercîndu-i îndelung pentru a nu mai suferi cum suferise atunci. Probabil că și durerea purtării acelei prime perechi de pantofi contribuia la pofta lui matinală de a umbla desculț prin grădina plină de trandafiri pe care Manasia și cu noru-sa îi udau în fiecare seară și îi înveleau cum dădea primul ger, cu hîrtie cerată ca să nu degere. „Un grădinar le-ar mai trebui, gîndise el cu o intenție ironică, spunîndu-le-o de cîteva ori, și gata burghezia, s-a sult scroafa-n copac !" Casă cu trei băi, cu trei nivele, cu două garaje, stradă liniștită ca o alee de cimitir, cîteva mașini care soseau și plecau la aceeași oră, un fel de rezervație în care puținii oameni se cunoșteau, salutîndu-se rece și ignorîndu-se, parcă programat, ferindu-se să intre în contact unul cu celălalt, singurele lor schimburi de cuvinte avînd loc numai la ședințele importante cînd nu se mai puteau evita și se întrebau unul pe celălalt, aproape mecanic : „Ce mai faci, vecine ?" „Bine, dar dumneata ?" „Bine", cam astea erau replicile, pe urmă apelul de a întra în sală curma orice elan ; de fapt nu se așezau unul lîngă celălalt, schimbînd rîndurile dacă se întîmpla ca din greșeală să stea lîngă vreun vecin. Mai degrabă se împrieteneau cu cei din provincie, pe care numai aici puteau să-i întîlnească, orice intimitate fiind exclusă. Nu le spusese nimeni, niciodată să se poarte astfel, dar o răceală pe care o simțeau cu toții plutea deasupra acelui cartier rezidențial în care locuiau cu toții, dominat de statuia colosală de bronz a generalissimului care arăta cu brațul spre oraș într-o pornire marțială de ostaș ce ajunsese pînă la Berlin. „Aici, din cauza pomilor, spunea cîte cineva ca să lege o conversație convențională, sunt cîteva grade mai puțin ca în oraș pentru că vegetația este mai deasă, unde mai pui și lacurile astea..." „Așa este", aproba și el, gîndindu-se însă la altceva decît la o răceală meteorologică.

Pentru un om venit de la țară, această absență era stingheritoare, pentru că acolo, vorbeai cu vecinul peste gard. „Ce mai faci, Ioane ? Cum ai dormit ? Ce-ți face muierea ? Dar vaca ? A fătat ? E foarte bine, ai scăpat de-o grijă. Cîți ?" și așa mai departe. Ți se îmbolnăvea copilul, iute strigai la Ielea Maria să vină o nițel pișat și două măsline să-i pule la git ăluia mic că avea gîlci sau dacă nu găseai o ceapă, ceva, o litră de mălai, dădeai un strigăt familiar : „Vecine, mă, Sandule, tu n-auzi ? Ai o **Plugară** că mi-am terminat tiutunul...". „Cum, nu ? Na o **Mărășească** că e mai bună, că și tu mi-ai dat un tutun de Cinci cînd am avut nevoie"... Pe cînd aici, nimeni nu privea peste gard în curtea celuilalt, erau niște ziduri înalte de piatră, făcute sănătos, cu iederă pe ele ca să ascundă tot, să nu lase nici un colț din care să poți fi observat, chiar dacă ieșeai pe balcon : boscheți, chioșcuri, retrageri de la fațadă, totul era gîndit, arhitecții nu luaseră banii de pomană, știa ea, burghezia ce știa : „Casa mea, regatul meu", parcă așa zicea un proverb pe care-l tot repeta unul mai cu moț...

Se lumina. O dungă gălbuie anunța ridicarea soarelui de după casele unui bulevard ceva mai circulat, dominat de piața defilărilor străjuită de statuia generalissimului care, într-o noapte sau cîteva, fusese tăiată cu fierăstraele electrice, lăsînd în locul imaginii marțiale, un cer gol, violet, seara, ca fundul Herăstrăului, iarna. Grădina căpătase iar spațialitate, lipseau florile ce nu se uscau niciodată de pe treptele postamentului de marmură roșie, lucitoare. Acum rămăsese numai un bazin cu apă pînă spre noiembrie și golit la prima ninsoare, un fel de terasă, dincolo de care, o vreme, mai existaseră cîteva mormînte, și ele mutate într-un loc mai potrivit mai pe urmă. Despre dispariția statuii gloriosului om de stat nu vorbise cu nimeni, niciodată, și, lucru ciudat, de la dispariția ei, parcă toată lumea evita să treacă prin fața locului acela, ca nu cumva cineva să aducă vorba despre asta, mai ales duminica cînd era cel mai probabil să-ți întîlnești vecinii la vreo plimbare. Numai copiii lor, pe biciclete nemțești, aduse din deplasări, alergau nepăsători în jurul bazinului dreptunghiular sau patinau pe rotile pe fundul său de ciment cînd era golit. Altfel, parcul avea un aer părăsit, în afara zilelor de sărbătoare. Grupuri solitare călcau spre seară, mai ales vara, aleile asfaltate, dar dimineața toată vegetația aceea și expoziția florală care descria pe peluze niște hieroglife ciudate, expia sub soarele fierbinte. Mai frumos era toamna cînd copacii și iedera, mai ales care împodobea gardul de sîrmă, începea să pălească în nuanțe diferite de la roșu ca min pînă la galbenul cel mai patetic și plopii lepădau frunzele lor leneșe sub cerul palid de octombrie și totul căpăta un aer atemporal, amintindu-i de izlazul lui îndepărtat, de animalele pe care le păzea, copil fiind, de dimineața pînă seara, dar acolo, la el, la țară, iarba nu era tunsă, nu avea acea catifelare pe care o simțea și acum, era o iarbă sălbatică, țeapănă, dură, o iarbă încărcată de praf parcă, rară și înțepătoare. Aici, în grădina asta parcă ai fi călcat pe un covor, și asta, nu că-l nemulțumea, dar îi dădea senzația că și în natură se poate înșela, că pînă și iarba la oraș este altceva decît acolo de unde venise el.

„Ar trebui să intru în casă, precis că ăia mici au și ieșit la geam și-și dau coate, rîzînd de mine." Avea înainte o zi grea, plină de imprevizibil, trebuia să facă un duș, asta era o altă chestiune cu care se obișnuise mai greu : învățat să se spele la fîntînă sau în curte pînă la briu, ideea de a se desbrăca de pijama și de a sta un sfert de oră atît de liniștitor sub apă dăduse multă bătaie de cap Manasiei, pînă să-l convingă pe el care, mereu grăbit, spunea că „n-are timp de prostii !" Asta se întîmpla și la masă cînd nici nu știa ce i se servea, mereu preocupat de treburile pe care le avea înainte. Fuseseră vremuri cînd sărea peste prinz și se trezea flămînd abia pe la unsprezece noaptea, înfulecînd absent ceva rece pentru că pe vremea aceea stătea pe șantiere și acolo nu te duci cu nevasta, nu ai servitori și în bараci e mai greu să pui aragaz și alte chestiuni, cel mult o spirtieră, acolo ești, și femeie, și bărbat, te culci îmbrăcat cînd e nevoie, te scoli la cinci de dimineață și dai tu primul exemplu, ești „tatăl lor", trebuie să te bărbierești în fața unui ciob de oglindă, să pui o cămașe curată pe tine și să faci inspecția dormitoarelor să vezi cine a lipsit noaptea, și de ce, dacă a făcut-o lată pe cine știe unde, să treci pe la locurile acelea unde merge și Vodă pe jos și să chemi plantoanele să facă curățenie dacă vreun prost n-a respectat regula de fier a curățeniei în incinta șantierului, să vezi dacă s-au măturat căile de acces, să inspectezi garajele improvizate și să mai trezești pe cite unul care a venit mai tîrziu „grijit" să-l dojenești și să-i dai chiar o amendă, dacă cumva e recidivist, după care să te oprești la cantină, să vezi dacă au fost pregătite gustările de dimineață, să controlezi alimentele dacă au fost bine cîntărite și spălate, dacă e și acolo curățenie ca la farmacie, pentru că omul se obișnuiește cu musca dacă e murdărie într-un loc, dar musca nu mai vine dacă nu dă de gunoi și de resturi, și totul trebuie mereu văruit și mai ales să nu lași pe cineva să creadă că un șantier este un maidan unde se pot petrece lucruri reprobabile, cum ar fi furturi sau scandaluri, ca să nu mai vorbim de povești cu femei, inevitabile, la urma urmelor, dacă ar exista un regulament și îl făceai să fie respectat, lucrurile se aranjau, cu excepțiile de rigoare. De cîteva ori cînd fusese aspru cu subalternii și îi gonise sau retrogradase pe alții, fusese certat sau ironizat de protectorii celor impricinați, ba îi scoseseră și porecle **„Plutonierul Licărete"**, dar asta nu-l deranja, scopul scuză mijloacele și mijloacele lui nu erau nici ilegale, nici militare, erau numai mai aspre decît în alte locuri, și dăduseră întotdeauna rezultatele cele mai bune. La timpurile acelea se gîndea cu un regret sincer de multe ori, era o viață stenică care i se potrivea mai mult decît aceea pe care o ducea de cîțiva ani, de cînd fusese chemat a doua oară la București și pus să **„lucreze cu intelectualii"**. Poate că ideea o născuse asprimea lui pe șantiere devenită proverbială, ori era vorba de vreo lucrătură a unora care nu-l înghițeau pentru că era inculat, adică nu mergea cu ei la vreun chefuleț prin comune, nu botezase pe nici un apropiat, nu se înrudise cu nimeni care l-ar fi putut sprijini să facă o carieră mai spectaculoasă și asta impunea, și respect, și teamă. Era ca un ghimpe pentru unii, cei de la București auziseră despre el lucrurile cele mai contradictorii, rapoarte de toate felurile fuseseră înaintate la Comitetul Central, se cercetase, o imagine precisă nu exista pentru cei de la Cadre. Totul se bătea cap în cap : „e autoritar, e încrezut, nu suferă critica, scriau unii pe hîrtii numeroase, vrea să facă carieră politică și nu are mamă, nu are tată, o și afirmă în ședințe, mai că nu bate, dacă ar putea ar face-o !" Nenorociții care-l pirau nu știau că o și făcuse cu cîțiva tineri într-o imprejurare : cînd aceștia violaseră în grup o fată și treburile erau gata-gata să ajungă la Tribunal și atunci alesese o soluție nu tocmai fericită, dar singura : ca unul dintre nenorociții aceia s-o ia de nevastă pe fată și ceilalți să plece de pe șantier sub diferite pretexte. Oricum, cînd era vorba de Licărete se iscau cele mai controversate discuții ; era antipatizat din principiu ; demagogii care-și scuzau nereușitele prin „umanitatea" de care dădeau dovadă, adică permițînd debandada pe șantiere, furtul, scandalurile, bețiile, mita, furtul la cantine și necurățenia, nu-l puteau suferi : i se spunea „Dictatorul", „Omul de fier" și așa mai departe. De numele lui erau legate niște procese făcute contabililor veroși ce nu fuseseră în stare să-și justifice gestiunea, mereu acoperiți de complici aflați în posturi suspuse care aveau și ei relațiile lor și care reușeau să-l scoată pe vinovați, basma curată, ori „nu e dracu atît de negru cît se spune" și „cu fanaticul ăsta ce să facem, el urăște pe toată lumea, dar omul mai trebuie să și trăiască" și reclamațiile curgeau lanț : cine a mai pomenit ca la cinci dimineața să vină vistavoiul de Licărete și să vadă dacă closetele sunt curate, dacă la dormitor nu au dat foc la cearșafuri, dacă e măturat la bucătării, dacă aleile de acces erau curățate de noroi după ploaie și spălate cu furtunul, ce, domnule, suntem nemți, unde s-a mai pomenit asta, să te scoli pe rînd, cu noaptea în cap, și să-i cureți dumnealui **trotalul**, ca în Olanda, ce un șantier e sală de bal sau ce aia mă-sii este ? Numai încurcături din astea, unde mai pui controlul la locul de muncă, întîi ținuta, cum stăteau cu salopetele, dacă erau curate, dacă erau spălate, dacă erau cîrpite, dacă ne-am bărbierit ? Auziți dumneavoastră ! În fiecare dimineață să te bărbierești ! Dar omul trage din greu o săptămînă și abia simbătă se face și el frumos și se duce la circiumă și se îmbată și mai înghesuie vreuna prin baracă că nevasta e la o sută de kilometri și, de, oameni suntem !" Unde mai pui luxul de a face din prima zi, spălătoare comune, cu apă curentă, unde mai pui săpunul pe care-l aducea de la oraș pînă în vîrful munților sau la mama dracului și-l punea la dispoziția celor ce ar fi vrut să meargă oricum la lucru ; planton prin rotație la dormitoare, ca să nu se fure ceva, că de aici începeau, cum avusese el o mai tristă experiență, toate certurile și se dezagregau echipele cele mai bune ; pe urmă cazarea pe „familii", cum le spunea el, care erau fumători să stea să-și sufle în nas cu țigările unul altuia, care mai bea să fie izolați între „baptiști" sau „adventiști", cum îi se spunea celor ce puneau ban pe ban ca să strîngă cîte ceva și nu-i sufereau pe petrecăreți care tot se găseau ei pe la colțurile altor barăci și mai făceau cîte o **partidă**, dar cel puțin nu se adunau cei cu harțag laolaltă și dacă se adunau, iute le spărgea gașca cu cîte o **„transferare"** în altă parte, după cîteva încercări de a-i pune pe drumul cel bun. Și rezultatul acestei organizări se văzuse : șantierele pe care le condusese 14 ani dăduseră cele mai bune rezultate și cineva înțelesese că era vorba nu de un fanatic, ci de un om integru, care nu se joacă cu munca. Avusese și el cîteva accidente pe șantier, era inevitabil, dar de fiecare dată se constatase că măsuri pentru protecția muncii fuseseră luate și numai niște neglijențe duseseră la cîteva răniri mai grave în care responsabilitatea era a celor ce nu ținuseră seama de normele impuse de cei ce conduceau șantierul...

Se luminase bine de tot. Intră în casă prin coridorul de la bucătărie, femeile, Manasia și Olga, soția fiului său, roboteau la făcutul cafelelor, copiii încă nu făcuseră ochi, nu li se auzeau glasurile vesele, doar spălatul vaselor la chiuvetă, șiroitul acela de apă fierbinte curgînd renede și trîntirea paharelor, a tacimurilor, familiara ceremonie din fiecare dimineață a unei familii numeroase, aminteau fiecare început de zi. Se auzi căscatul lui Alexandru care coborîse în pijama, cum îi era obiceiul, neras încă, cu un cap de om ce mai somnola încă, agăruind cu nările mirosul de cafea și căutînd cuțitul ca să-și întindă unt pe pîine.

— Bună ! făcuse fiu-său, intrînd în mica bucătărie în care se stringeau dimineața ca să nu mai care tacimuri și farfurii pînă în sufragerie, deși băieții cei mari, nu suportau să mănînce aici, adică ce, nu mai aveau spațiu ? În ditamai căsoaia ? Să **halească** ăi bătrîni, că ei tot vin de la Ududoaiele, cum spunea mezinul, cel mai obraznic dintre băieți, mereu cu un casetofon în mînă, **cu tranzistori**, cum preciza pentru cei ce n-au apucat **epoca zborului pe lună** și veneau din **veacul carului cu boi** : „Belafonte, Julietta Greco, Dalida, Halliday ! preciza cu suficiență. O să vă duc și pe voi la **Disco**, să vedeți ce mai face tineretul, incuiaților !" Limbajul acesta nu-i plăcea lui Licărete, dar de asta ar fi trebuit să se ocupe Alexandru. „Tu nu-i mai bați, cum te băteam eu pe tine pe vremuri ? Nu-i auzi cum vorbesc ? Ca niște golani. Pe la școală ai mai fost ? Cum învață, știi ?" „Stiu, spunea acela, morocănos, învață bine". „Asta s-o crezi tu, spunea bătrînul. Eu m-am interesat, am spionii mei, profesorii ăia sunt niște imbecili. De frica mea și-a ta, le pun întrebări ușoare și le dau note mari, or să iasă niște golani dacă nu te ocupi de ei, ascultă la mine". Era o discuție care se repeta de fiecare dată cu aceleași fraze pe care fiul său nu le înghițea. „Ce vrei să le fac ? Au altă viziune despre viață. Destul că pînă în '54 i-au ținut cu marșuri și cu toate prostiile în cap. S-au emancipat. Și dacă profesorii aceia te respectă pentru lupta ta, pentru anii de pușcărie pe care i-ai făcut, de ce sunt ei de vină ?".

Manasia intrase cu Olga, noru-sa, cu cafelele și cu niște gustări. „Ce-i cu voi ?, întrebase bătrîna. V-ați certat iar ?" „Da de unde ! protestase fiul, dar pe **dumnealui** îl roade ceva". Formula **dumnealui** îi spunea Manasiei ceva. „Ce e ?" întrebase. „Nimic, răspunsese bătrînul. Trebuie numai să mă văd cu omul acela cu care trebuie să lucrez și care nu-mi place deloc". „Ronțea ?" „Ronțea"...

Olga turnă în pahare dintr-o cană cu apă, scoasă de la frigider. Pe ea necazurile socrului nu o interesau prea mult, avea alte preocupări : coafor, mobilă de la Consignația, covoare de la niște armeni care plecau, veselă de cristal, icoane pe sticlă. Bătrînul știa, așa că își vorbeau mai rar și cu acel aer neplăcut care există între doi oameni din aceeași familie care nu se înțeleg și nu se vor înțelege niciodată, fiindcă gîndesc diferit.

— Crezi că iar o să te enervezi ? întrebase bătrîna.

— Nu mă mai enervez demult, dar unul dintre noi trebuie să aibă dreptate, dar cine ne dă nouă dreptatea asta ? În jurul meu sunt striviți oameni cinstiți și nu pot face nimic ca să-i salvez.

— Ei, cum așa ?

— Bine, cum auzi !

Alexandru îl privi cu o ironie pe care o afișa totdeauna cînd auzea că lucrurile nu-i merg bine bătrînului.

— Ce vrei să spui ? întrebase cu o prefăcută indiferență.

— Nu vreau să spun nimic. O să afli mai încolo ce se întîmplă, acum mă duc să-mi iau fișul. O să plouă, te sfătuiesc să ți-l iei și tu, reumatismul meu de vechi pușcăriaș îmi spune că pe la prînz o să țîrîie...

Ieșise, ceilalți se priviseră unul pe celălalt.

— De cînd îl știu, mereu are probleme, spusese bătrîna.

— Încăpățînat, mîrîise Alexandru. Vrea să ajungă iar pe șantier, acolo îi place lui cel mai mult. Eu unul nu am de gînd să ridic fabrici în munți sau să construiesc Canalul Dunăre—Marea Neagră. Sînt un tehnocrat, i-am spus-o de o mie de ori. El crede că dacă ai prea multă personalitate, asta impresionează pe cineva, dimpotrivă. A trecut demult vremea șantierelor cu **Hei rup !** Cu drapele, cu marșuri, cu cutare, cutare. E nevoie de tehnicieni, s-a dus vremea gargarei, cu lopata, avem mașini, avem ingineri buni, el crede în meșterii lui cu patru clase liceale, de la **Școala de Meserii**. Adică noi suntem ageamii ! Tot burghezia, adică, avea școli mai bune. Mamă, tu știi mai bine ce spunea cînd mai bea și el cîte un păhărel : degeaba îi injurăm noi pe burghezi. Aveau păcatele lor : erau hrăpăreți, nu le mai ajungea, dar Instituțiile erau instituții, se făcea carte pe tobă, nu treceau decît cei mai buni, pe dracu, parcă nu tot el spunea că dacă nu ar fi fost atît de sărac, ar fi ajuns ceva mai ca lumea, dar uită de astea, uită că s-a încălțat la 11 ani cu pantofi prima dată. Adică ce Instituții ? Biserica lîngă Casa de toleranță și Banca lîngă Spitalul de oftticoși. E prea autoritar, mulți mi-o spun : o fi făcut el pușcărie, o fi suferit, dar pentru asta nu trebuie să-i chinuie pe alții ; ce ar vrea să muncim ca robii, numai pentru că lui îi plac alei pe șantier și flori lîngă grămezile de materiale ? De grădinărit avem noi timp, sau să facem ceva mai repede ceea ce alții nu au făcut la vreme ?

Maică-sa îl privea cu privire mută, îndurerată :

— Alexandre, de cîte ori ne-am certat noi doi din cauza lui ? Nu vrei să înțelegi că nu ai să-l schimbi ? Și, pe urmă, eu îi dau dreptate. Voi ați slăbit controlul sunteți prea ocupați. Copiii tăi știi ce fac : toată ziua ascultă muzică **rock** sau cum naiba îi mai spune : **rock** și **sdronck** ! Cartea la ei, ca gîsca prin apă. L-am auzit de dincolo cînd ți-a spus cîte ceva despre profesorii aceia care de frica numelui vostru și a locului unde lucrați le dau note mari și-i ajută să treacă, din an în an, fără prea multă învățătură. Cel mic e mai prudent, cel mijlociu însă... Și fata ? O să vedem ce faci cu fata...

— Ce vrei să spui, mamă ?

— Vreau să spun că azi, mîine, vei avea probleme cu ea. Și, la noi în familie nu am avut nici una mai brează, să sară pîrleazu' devreme. Poate te gîndești și la treaba asta...

— Mamă, vrei să cred că nu știu ce trebuie să facă un părinte ? Olga, Olga, auzi ce spune mama, că fii-ta e o...

De dincolo, din bucătărie nu se auzi nimic.

— Olga, de ce nu răspunzi ?

— Pentru că-mi fac unghiile și m-am săturat să-i aud pe bătrîni spunînd despre copiii noștri că sunt prost crescuți.

— Și nu sunt ? întrebase Manasia.

Orașul părea dur în dimineața cețoasă, cu nouri de toamnă deasupra blocurilor. Aceeași aglomerație de la ora 6 de dimineață, oameni pe scările troleibuzelor, același halou gălăgios, cozi la pîine, în fața **Alimentarelor** se și strînseseră primii bețivi care așteptau să se deschidă ușile pentru a-și cumpăra **„doza"** de vodcă la un preț redus. Platformele de beton pline de mulțimea grăbită, brutală, care se înghesuia spre ușile tramvaielor, cîte mai rămăseseră în București. Din ganguri, pe scările subterane ale pasajelor, mulțimea neagră, pestriță, grăbită, gîfîind alerga spre un mijloc de transport, acele mii de fețe îl speriau pe Licărete în fiecare dimineață. I se făcea rușine că era silit uneori să folosească mașina trimisă după el pentru cazurile de urgență. „Constructorii ăștia ai Metroului se mișcă ca ochii mortului", gîndea. Ar fi trebuit să începem cu asta și să nu lățim atîta orașul, se pierde timp, energie, se lungesc liniile de troleibuz, de telefon, canalizare, firele electrice. Omul pierde jumătate din viața lui la cozi și în autobuze. Centrul Bucureștilor e plin de case vechi și noi mîncăm locurile pentru agricultură. Ne întindem în lung și-n lat și peste 20 de ani vom dărîma cartierele cu care ne mîndrim azi pentru că nu o să mai avem ce mînca ! O să punem grîu pe terase și porumb în secții printre mașini !" Pe urmă se certa singur în gînd : „Iar te-ai sculat cu fața la cearșaf !" Simțul lui de ordine, suferea. Odată, într-o ședință, la Comitetul Central propusese ca instituțiile să organizeze ele schimburi de locuințe, cît mai apropiate între lucrătorii care sunt siliți să stea departe de locul de muncă. „E imposibil", spusese careva, oamenii s-au obișnuit cu casele în care stau". Nu-i mai clintește nimeni". „Ce spui, tovarășe ? se rățoise Licărete la careva. Măcar dacă ar fi niște case care să nu semene între ele. Dar sunt stas, făcute ca la strung, aceleași dimensiuni, aceleași terase înconjurate cu geamuri, iarna, ca să pună omul rufe la uscat, aceleași vestibule. Mare lucru să te muți din **Balta Albă** la **Casa Scinteii** și din **Drumul Taberei** în **Tunari** ! Ia mai gîndiți-vă. Omul mai are nevoie și de timp liber, dacă și-l pierde în tramvai, atunci va veni obosit la serviciu, desgustat, randamentul va fi slab, degeaba îl biciuim, degeaba îi cerem mai mult, este o cauză fizică la mijloc". „Mai aveți multe idei din astea ?" îl întrebase Ronțea, ironic, cu surîsul său încîntător. Nimeni nu știa dacă era o dojană sau o remarcă făcută cu simpatie, dar tonul glumeț dovedea clar că Licărete era luat peste picior. „Da, mai am, și anume, una care te privește pe dumneata". Se făcuse o tăcere glacială. Erau cam de aceeași vîrstă. Ronțea îi era șef. El îl ceruse la Secția culturală cu ani în urmă după ce-l cunoscuse la o recepție la care Licărete primise **Steaua Republicii, clasa I-a**. „Decorația asta o iau uzinele și marile personalități", îi spusese atunci Ronțea cu simpatie, „aș dori să lucrez cu dumneata". „Cu plăcere, primise el, dar să știu despre ce e vorba, sunt cam păduret, nu cred că o să mă placeți"... „El, ia să auzim ?" făcuse cu aceeași amabilitate Ronțea, privindu-l cam de sus. Era, ca totdeauna, îmbrăcat într-un costum gris-fer, impecabil, cu o cravată gri-argent ce i se potrivea bine la părul lui alb, și mai ales la degajarea nelipsită din toate ședințele. „E vorba de Televiziune, de care răspunzi dumneata". O rumoare cuprinsese sala. Se auzeau șoapte, oamenii își dădeau coate ; „Îl rade bătrînul", spuneau cei ce-i știau pe amîndoi. „Și, în tăcerea care urmase, Licărete spusese cu vocea lui domoală : „Dacă e vorba de timpul liber, de scutirea omului de a trăi în tramvai, ar trebui ca programele dumitale de la TV să fie mai amuzante". „Și nu sunt ?" întrebase Ronțea. „Nu sunt deloc". „Nici mobilizatoare ?". „Nici, îi replicase, sec, Licărete. Oamenii vin de la ședințele lor de lucru pe la orele 18, se spală și după ce se odihnesc puțin vor să se distreze. Deschid aparatele și dau peste altă ședință. Aduceți, de unde i-oți aduce, niște indivizi cu **papagal**, care fac teoria trei ceasuri, încît eu, ca vechi șantierist, nu aș mai avea nici un fel de chef să mă mai duc la lucru a doua zi. Întîi și-ntîi că ăștia care vorbesc nu au văzut prea multe locuri de muncă, asta mă enervează cel mai mult". „Adică să aducem femei goale ? făcuse ironic Ronțea, ca la **Olympia** la Paris, poate și nițel **striptis** ?". Lumea rîsese cu discreție și răspunsul bătrînului stupefiase prezidiul : „Dacă mă crezi, aș zice că ar fi mult mai amuzant, deși eu nu mi-am văzut nevasta în pielea goală nici cînd am făcut copii cu ea !". Sala înghețase. O liniște înfiorătoare urmase. „Dacă dumneata crezi că pentru un vechi comunist asta este lucrul cel mai nimerit pe care puteai să-l spui în acest cadru, eu nu am decît să te felicit, tovarășe Licărete, cu toată stima pe care ți-o port !".

Și acum, în ziua aceasta amorțită de început de toamnă, ideea de a-l întîlni din nou pe Ronțea, îl rodea, dîndu-i o stare difuză de indispoziție. Nu era un om fricos care să caute să evite problemele spinoase, dar unul dintre ei trebuia odată să cadă din locul acela în care se înfruntau de atîtea ori. Și-l amintea cînd lucrase pentru prima oară cu el, în urmă cu ani, înainte de a deveni șantierist, în aceeași secție, la **Cultural** ; erau mai tineri amîndoi. Ronțea era ceea ce se numea într-o vreme un **„comunist de cabinet"**, om de Congrese, știind două limbi străine, înconjurat de un adevărat Stat Major, era strălucitor, **bria**, cum îi plăcea să spuie despre cei de teapa lui, „intelectualii de stînga". Întîlnirea cu el se petrecuse întîmplător, nu se cunoscuseră pînă atunci, unul venea din pușcărie, el, Licărete, și celălalt, dintr-o țară străină unde făcuse studii, avea prieteni și se bucura de un mare prestigiu. Era frumos, elegant, nu avea aerul morocănos al celor cîțiva **muncitori** care fuseseră trimiși la Secția de Cultură a C.C.-ului pentru ca să întărească ideologic munca de partid, cum îi se spusese. „E nevoie de dv. Veți purifica aerul de miasmele burgheze atît de dăunătoare". Cel care spunea această frază era un individ chel, mic de statură, agitat, vorbind destul de confuz din cauza improprietăților de limbă. Venea și el, de undeva, din străinătate, părea cinic, nu era prost deloc, Licărete simțise dela început că îi disprețuia, că ei lucrătorii, **elementul muncitoresc**, erau numai niște pioni, **fațada, oamenii de șoc** care trebuiau să curețe ceea ce trebuia curățat cu mijloace revoluționare, adică cu brutalitate, fără scrupule pentru că revoluția nu așteaptă, ea are o lege : eradicarea ! Își amintea de ziua ieșirii lui din pușcărie cînd fiecare trecător i se părea un dușman, un burghez care a furat și a băgat la gherlă, clasa muncitoare. Anii de recluziune îl făcuseră crud, avea un fel de a gîndi care-i speriaseră pe cei care nu stătuseră în pușcărie deși erau și ei comuniști, un **radicalism de ghilotină**, cum spunea Ronțea. Întîlnirea cu amabilul șef de secție, venit din străinătate, nu-l intimidase. Este drept că acesta știuse să-i măgulească pe cei trei oameni ce-i fuseseră dați în primire, în calitate de **cadre muncitorești pentru munca în domeniul culturii**, dar felul lui de a vorbi, îl supăra pe Licărete deși nu-și dădea seama de ce. Ronțea era politicos, își alegea bine cuvintele, le spunea dv. de fiecare dată, le amintea suferințele îndurate și parcă se scuza că el nu cunoscuse opresiunea burgheză și mizeriile Doftanei și ale altor pușcării, **dar fiecare își făcuse datoria acolo unde fusese trimis**, era limpede, el nu avea de ce să spună că cineva greșise. Ciudat lucru, pe vremea aceea, el, Licărete, ceruse capete de intelectuali și cînd fusese rostit numele unui profesor ce trebuia trimis la Canal fusese unul dintre cei care luaseră cuvîntul, cerînd pedepsirea celor care au permis atîta vreme, fără să protesteze, oprimarea clasei muncitoare ! Ronțea, ciudat lucru, de la care se aștepta la o aprobare entuziastă, protestase amabil : „Tovarășe Licărete, să nu uităm că și comuniștii au avut intelectualii lor". Era adevărat, dar îi știa el pe ăștia, pentru o porție în plus de mîncare ar fi vîndut și pe mă-sa. „El nu era chiar așa, îl corectase Ronțea. O să mai vedem noi, pe urmă să nu uităm că avem nevoie de oameni instruiți, destul, muncitorimea a stat în bezna analfabetismului, cine să-i instruiască dacă nu intelectualii de stînga ? Nu ?". Încet, încet, Licărete începuse să înțeleagă că nu trebuiesc făcute generalizări, că munca politică e mult mai complicată. „Uite, spunea, cu aceeași ironie subțire, Ronțea, după dumneata, tovarășul Petru Groza care ne-a făcut atîtea servicii ar trebui îndepărtat de partid, dar el ocupă funcții mari pentru că a ajutat clasa muncitoare. Dar Parhon și alții, reprezentanți străluciți ai intelectualității ? Putem noi să-i aruncăm la gunoi ? Pe Sadoveanu și pe Cocea ? Oameni de stînga, oameni care și-au pus pielea în joc pentru comuniști. Dar Pătrășcanu ? Ce spui de asta ?" Ceva amar îl rodea pe atunci. I se părea că undeva fusese trădat, că așa zisa **politică subtilă** a acestor comuniști de salon va duce la restaurarea burgheziei, că cineva trișează. Erau și oameni care spuneau în gura mare ca să se știe : „Să nu-și facă nimeni iluzii, noi avem și **tovarăși de drum**". Asta era, poate. Mergem ce mergem cu ei pe urmă, adio ! Dar vremea trecuse și se petrecuseră lucruri și mai ciudate. În Secție, la el, odată se pusese problema creerii unei **Școli de literatură**, adică inventarea unor scriitori care să facă **literatură de partid**, oameni care să vină din mediile proletare și țărănești, oameni cu talent, cum naște mereu poporul, cum arunca vreun vorbitor un cuvînt. Se încercase și lucrul nu reușise. Nu știa nimeni de ce. Bătrînul Sadoveanu spusese pe șleau de la început că literatura nu se va învăța la școală și că se pierd banii și vremea cu asemenea preocupări sterile. Scriitorii se nasc, să fie folosiți cei care au simpatizat cu stînga sau care vor să servească clasa muncitoare. Radicalismul din el, protestase. Adică cum, nu suntem noi în stare să găsim niște lucrători cu talent ca Gorki sau ca Șolohov care era un țăran ? S-a terminat sămînța talentelor tocmai în România ? Avusese cu Ronțea o explicație dură de

cîteva ceasuri, cercetaseră dosarele celor care ar fi putut să fie investiți cu posturi de conducere. Situația era confuză, nimeni nu era chiar atît de pur cît spera Licărete : unii colaboraseră la gazetele Mareșalului, alții se fofilaseră pe la Cenzură ca să scape de front, unii tînăriseră chiar în gazete nemțești, deși lucruri care nu intrau în incidența legilor, situația era complicată. „Fete mari nu putem să inventăm, spusese neted Rontea. Avem nevoie de scriitori puternici, de oameni instruiți, propaganda nu poate fi lăsată pe mîna oricui. Uite, Stalin, cît era el de Stalin, dădea telefon contelui Tolstoi, nu Leon, autorul **„Învierii"**, nu știu dacă cunoști, tovarășe Licărete, mai era un conte, tot Tolstoi, Alexei. Ei bine, ăsta fugise pe la Berlin și a fost adus înapoi în Rusia, i s-au dat onoruri, omul a înțeles datoria lui patriotică și a colaborat. Așa se lucrează. Dacă vrei să știi, am și eu un astfel de exemplar : e drept nu e chiar conte, dar e urmașul unei nobile maghiare, căsătorită cu un căpitan român, un tip bine instruit, plin de talent care e dispus să scrie pentru noi". „Și ăștia tineri, veniți dela țară cu dosarele bune ce facem cu ei ?" întrebase Licărete. „Cum ce facem ? Așteptăm să crească, să învețe să scrie". „Și omul dumitale, spui că e instruit și va înțelege problemele clasei muncitoare ?". „De ce nu ?". Cunoaște cinci limbi streine, e cult, va merge pe marele șantier de la Canal și va scrie un roman, de oameni ca ăștia avem nevoie. „Nu e timp, propaganda nu așteaptă, trebuie să cîștigăm masele, înțelegi dumneata ?". Licărete începea să înțeleagă, dar undeva existau lucruri care-i scăpau. Pe deoparte, la unii, în ce privește dosarul, exigența era fără milă și în cazul altora ea scădea la preț. „Și mai e ceva, încheiase Rontea acea discuție : Prefer oamenii cu un dosar mai complicat". „Adică, cum ?". Rontea zîmbise cu acel inefabil pe chip pe care el nu-l înțelegea nici după 30 de ani de la Revoluție. „Oamenii cu dosare proaste sunt mai ductili, mai supuși, fac ce le spui, nu au îndoieli. Unul ca dumneata, de pildă, dacă ai fi scriitor, m-ai încurca teribil. Dumneata ai **idei**, îndoieli, ești dubitativ, într-o revoluție cel mai prost lucru este să discuți. Cunoști principiul militarilor : mai bine un ordin prost, executat la vreme, decît unul bun, discutat pînă vine inamicul și ne bate".

Licărete și acum se îndoia de acest adevăr, dar atunci totul părea fascinant. Rontea vorbea deschis, aproape cu bucurie despre niște lucruri care-i îngrozeau și acum : „Uite ce face tovarăsa Ana. Ea, cum știi, nu ar avea niciun motiv să simpatizeze cu legionarii și nici nu simpatizează, dar colaborează cu ei. În Rusia, exista un tip care plecase pe front în cămașă verde, ca să scape de pușcăria Mareșalului. A fost prins la Stalingrad și a devenit prizonier. El i-a turnat pe toți camarazii săi și tribunalele militare i-au condamnat la moarte. Cine crezi că le-a salvat viața unora care nu făcuseră crime de război ? Tovarășa Ana ! De ce ? Pentru că avea în țară nevoie de niște **undițe**, de acești oameni care trebuiau să-i aducă pe toți foștii lor camarazi în tribunale. Înțelegi ? Puțină siretenie parcă nu ar strica, nu-i așa ? Tovarăși de drum, pe urmă..."

Abia atunci Licărete înțelesese mai bine sensul acestei fraze care nu-i plăcuse niciodată.

Mașina luneca tăcut pe asfaltul nu prea neted, încrețit de vipiile verii pe care, rar de tot, îl mai stropeau puținii muncitori ai Salubrității. În general o nepăsare ciudată luase locul ordinei stradale de altă dată. Mai ales tinerii aveau un fel de ură pe tot ce întîlneau în cale : dela cabinele telefonice pe care le spărgeau cu picioarele, noaptea, smulgînd receptoarele grele de plumb, vopsite în gris, o culoare și ea în stare să-l scoată din sărite pe Licărete ori de cîte ori le vedea, pînă la coșurile metalice pe care aceiași huligani înrăiți le răsturnau pe trotuoare sau le smulgeau, pur și simplu, de la locul lor, ca să nu mai vorbim de becurile furate din holurile întunecate, noaptea, de butoanele lifturilor, de tot ce putea fi apucat, tras și smuls : de aici pînă la devalizarea mașinilor, nu era prea mult.

La toate aceste lucruri se gîndea în timp ce mica **Dacie** neagră îl ducea spre poarta C. cu mersul ei rapid. Clădirea sumbră se ivise monumentală, greoaie, cu aerul său de liceu austriac, bucovinean sau de cazarmă. Poarta grea de metal fusese dată deoparte și Licărete intrase, salutat de ofițerul de serviciu. Același aer de fiecare zi, deși afară era soare și un cer clar, fără nouri. Cum intrai aici, ceva constrîngător te întîmpina, liftul clinchenitor, cu lunecarea lui silențioasă, cu oglinzile bine lustruite și becurile cu lumină calmă de landou nu anula senzația. Cîțiva funcționari îl salutară. Licărete îi știa, cu unii mai schimba cîte un cuvînt-două, dar în dimineața aceea nu avea chef de nimeni și de nimic. La etajul trei, coborî, închizînd atent ușa și înaintă alene pe mocheta moale care-l ducea spre biroul lui. Își controlă ceasul după cel al culoarului pe care-l străbătea și secretara îl întîmpină. Se afla la feresastră, uda florile, cum făcea în fiecare dimineață ca să nu fie silită să se scoale de pe scaunul ei cînd intra, pentru că lui nu-i plăcea să vadă o femeie ridicîndu-se în fața sa, așa încît ea găsise această stratagemă care îi scutea pe amîndoi de politețe desagreabilă.

— Bună dimineata ! Ceva nou ?

—Vă caută tovarășul Rontea... De o jumătate de oră.

Dacă nu și-ar fi controlat ceasul cu un minut mai devreme, ar fi crezut că al lui a luat-o razna, nu a fost întors sau mai știa ce se întîmplase cu el.

— Dar bine, trebuia să ne vedem la 8,30 și este 8 fix. S-a întîmplat ceva deosebit ?

— Nu știu.

— Anunță-mă, am plecat spre el, sosesc în două minute.

Își aruncase rapid fîșul în cuier, se uitase în mica oglindă dacă nu cumva părul îi era în dezordine, avea un păr care o lua razna, nu ședea în nici un fel și cum nu purta niciodată, iarnă-vară nici pălărie, nici căciulă, trebuia mereu să-l supravegheze și să-l pieptene.

În 60 de secunde se afla cu un etaj mai jos, în vestibulul biroului uriaș al lui Rontea pe care acesta îl ocupa de mai bine de 20 de ani. Toți fuseseră mutați la alte nivele, în birouri mai mici, li se schimbaseră secretarele, dactilografele, pe el, pe Rontea nu-l clintise nimeni de aici. Își aducea aminte de audiențele lui umilitoare de la începutul colaborărilor lor, de lungile așteptări în fața acelei ușI de lemn de cireș, roșu, dincolo de care Rontea avea de rezolvat **atîtea și atîtea lucruri**, cum spunea el cu un zîmbet ostenit, „bine bine, îl contrazicea în gînd Licărete, dacă ai **atîtea și atîtea lucruri** de rezolvat de ce nu mă chemi pe mine cînd trebuie, adică atunci cînd le-ai terminat și mă ții în anticameră ca să-ți dai importanță, de parcă eu nu aș avea de rezolvat **atîtea și atîtea lucruri**"? Ce era mai simplu decît să suni pe secretară și să-i spui : „Acum să mi-l chemi", că îl despărțea doar un etaj, dar nici măcar nu era singurul care aștepta, odată cu trecerea timpului în odăița aceea cu mochetă verde și cu un aer încins de respirațiile celor aflați pe cîteva scaune, se aduna un fel de electricitate negativă care-i dădea o stare de enervare crescîndă. Privea la ceilalți : el era singurul din sector care trebuia să aștepte, ceilalți erau vechi solicitanți necunoscuți care așteptau pentru că nu aveau ce face, dar pe el aminarea acelor întrevederi îl întîrzia de la treburile curente și telefoanele se înmulțeau și alți șefi, din alte locuri, și de la alte nivele se impacientau și întrebau unde tot întîrzie el, și-l luau la rost, și el care nu era obișnuit cu stilul acesta de muncă le răspundea : „De ce nu-l întrebați pe tovarășul Rontea de ce nu-și planifică audiențele și mă ține la ușa lui ca pe un om de serviciu ?" Asta nu era treaba acelor șefi, unii îl întrebaseră pe Rontea de ce-l ține la ușă și el se desvinovățea cu acel surîs inocent și atît de fermecător : „Dar cine-l ține ? Dacă nu e descurcăreț, în definitiv și pe mine mă cheamă cîte cineva și trebuie să alerg de colo-colo și atunci ? Cine-i de vină ?" Dar nu spunea că iese pe a doua ușă, dispărînd cu orele și lăsîndu-i pe ceilalți să-i ocupe micul vestibul pentru ca toți cei ce mai ar fi avut nevoie de el să vadă ce ocupat e tovarășul cu Cultura și cîtă lume îl solicită. Odată Licărete nu mai răbdase, trecuse peste disciplina internă și o întrebase pe secretara lui Rontea: „Ești sigură că tovarășul e încă în birou?" Aceea se mirase cu un cap de om trezit brusc din somn: „ce, dispare ca la circ?" „Da, are acest obicei urit, spusese ca să audă toți cei din mica sălță de așteptare. Intrați și spuneți-i că eu nu mai aștept, să mă caute cînd va termina cu importantele sale treburi pe care le rezolvă cu atîta sîrguință". Și trintise ușa spre uluirea micului grup de bărbați care nu asistaseră niciodată la vreo astfel de scenă tocmai în acel loc. „Bine, tovarășul Licărete, zisese secretara, palidă de atîta îndrăzneală, dar să nu vă pară rău !". Îi păruse rău, desigur, peste trei săptămîni fusese trimis pe un șantier de lîngă Orșova, reintrase în cizmele de cauciuc și în salopeta în care se simțea mai bine decît în hainele acelea mereu schimbate. Nu mai avea nevoie de cravată, îi venise să chiuie că mai respiră aerul iute de munte în dimineața primei zile și desordinea pe care o găsise pe șantier i se păruse de o mie de ori preferabilă acelei așteptări fără scop de fiecare zi, în vestibulul lui Rontea.

Peste timp, iată lucrurile se repetau. E drept că și Rontea învățase cîte ceva și așteptările nu mai erau atît de lungi, dar măcar un sfert de ceas tot îl ținea acolo, în fața ușii dincolo de care ineepea un covor lung pînă în fața unui birou plin de dosare, de creioane bine ascuțite, în spatele căroia se afla un aparat de radio, mereu deschis, dar abia auzindu-se, un televizor ce nu funcționa decît la marile evenimente cînd Rontea urmărea de aici cele ce se petreceau în Sala Congreselor, cu un ochi la micul ecran și cu celălalt în hîrtiile lui atît de multe, dar bine ordonate. Poza era a lui Stalin, din proverbialele sale fotografii de la Kremlin, Rontea nu renunțase să lase impresia unui tip rigid, plin de principii și mai ales inflexibil. Te lăsa să bați la ușă și pe urmă urma o pauză lungă după care se auzea ceva vag care aducea cu o voce omenească a unuia care îngăduia să fie tulburat din greaua sa muncă. Nu ridica niciodată ochii din hîrtiile lui, decît cînd îl simțea pe cel nou sosit în fața biroului său și încă mai trecea un minut lung pînă cînd, după ce corecta vreun rînd bătut la mașină, își aducea parcă aminte că în fața lui se afla cineva care aștepta să-i fie îngăduit să se așeze sau să-i primească mîna moa-

Grafică
de Valentin Tănase

le albă ca un cartof fiert, însoțită de un murmur care putea însemna orice : „Bine ai venit", „Așează-te". „Ce mai faci ?" „Stai jos", fără nimic amical în el, de o absență ce te înghețа. Licărete care se frecase de multe scaune de acestea, punea picior peste picior, cu ostentație știind adică că mai avea de așteptat, dar vrînd, la rîndul său să spună indirect că asta nu-l mai privea pe el și că e și el cam grăbit. Totul, în lumina ferestrei uriașe care dădea spre o piață pavată cu dale cenușii, pustii la mai toate orele zilei, pentru că era păzită și numai anumite mașini puteau pătrunde în perimetrul ei. Dacă era soare, biroul acela masiv cu pereții încărcați de seifuri metalice, și ele cenușii, emitea un fel de răceală de morgă. Rontea albise, avea o privire obosită, dar cînd surîdea, ceva evlavios, blînd îl întinerea. După ce Licărete nu mai așteptase și înainte ca omul acela rece, dar cu o înfățișare de episcop blajin, să-l dea afară din Sectorul Cultural cu mijloacele lui de atunci și să-l trimită pe șantier, ridicase privirile cenușii, fără nici o căldură și-l întrebase cu aerul cel mai neutru : „Am auzit că te-ai supărat, și că n-ai mai vrut să mai aștepți. Scuză-mă, vezi ce-i pe capul meu (și-i arătase dosarele puse unele peste altele) nu mi-este nici mie ușor. Dar să trecem peste asta. Am impresia că era ceva urgent „Da, era încă urgent, poate reluăm" „Despre ce e vorba ?" „Despre Bretan" „A, nebunul acela ? Ce-a mai făcut ? Să știi că mie îmi place de el. Are curaj, se bate cu toată lumea, cred că am făcut bine că i-am încredințat publicația aia vie pe care o scoate, sau dumitale nu-ți place ?" „Ba, da, tocmai de aceea, aveam nevoie de o aprobare care trebuia s-o dați dv." „Și, mai e actuală ?" „Da, mîine dimineață trebuie să apară revista aceea și cei de la Direcția Presei mi-au telefonat alarmați că nebunul, cum îi spuneți dv, vrea să pună pe mașineta publicației tricolorul" ...Rontea nu reacționase, ca deobicei cînd vorbea cu cineva, citea în același timp, ori vreo hîrtie, ori vreun șpalt, ori ridica telefonul, răspunzînd cam silnic unor voci ce solicitau ceva. După o vreme repetase absent : „Tricolorul ai spus ? De ce și cu ce ocazie ?" „Cu ocazia marilor serbări ale presei în legătură cu Cuza și cu Unirea Principatelor". „Și ? E vreo greutate ?" „Da, au scos revista în șpalt au și afișat-o pe pereții tipografiei, cîțiva **amici** ai redactorului șef au și sesisat organele care sunt întrigate de acest gest, deși, dacă e după mine, mie mi se pare că el are dreptate. În definitiv, tricolorul este drapelul țării și nu văd de ce se sperie unii de aceste culori tradiționale..." Rontea părea preocupat să scoată cîteva virgule dintr-un text important, nu spunea nimic, probabil se gîndea ce avea de răspuns la asemenea întrebări ale lui Licărete. Sună telefonul în acel minut și Rontea se ridică brusc : „Sunt chemat, nu pot să întîrzii ; cunoști, nu vrei să treci diseară pe la mine pe acasă, cu revistă cu tot, să văd și eu cum vine chestia, în principiu nu am nimic de obiectat, dar o privire înainte de a merge în tipar, cred că nu ar fi de prisos. Acum plec, atunci pe diseară, pe la orele 23, că am niște invitați, și pînă pregătesc ei hîrtia și toate chestiile acelea, e tocmai bine..." Îi întinsese mîna aceea albă ca un cartof fiert, moale, grăsuță, impersonală.

Pe la orele 23, plecase din tipografie pentru că ideea lui Bretan îi plăcuse și voise să vadă revista, ba chiar să-l felicite pe redactorul șef care avusese această inițiativă. Telefoanele îl bombardaseră din sfert, în sfert de ceas. Redactorii altor publicații, geloși pe ideea lui Bretan sau chiar speriați de îndrăzneala lui îl sfătuiau cu glasurile lor de curve bătrîne : „Tovarășu' Licărete, ați auzit ?" „Ce s-aud ?" „Chestia cu tricolorul ?" „Da" „Și ce credeți, e bine ?" „De ce să nu fie bine ?" „Păi să nu fim acuzați de naționalism, de alte chestii ?" Licărete izbucnea de fiecare dată în rîsul lui sănătos de țăran : „Ia te uită, de cînd e contrarevoluționar să pui pe mașineta unei reviste românești tricolorul, culorile țării ? Măi dar tare ne-am mai ticălosit dacă gîndim astfel..." „Dacă ziceți dv. așa..." Și clanc cu telefonul ! Volau să-l aibe la mînă : adică noi l-am prevenit — întrebat de două ori dacă face bine și el nu a înțeles, treaba lui". Altii, codoșul acela de Vicu care trecuse prin toate seismele care avusese loc în această clădire, îl luase pe departe, mai întîi cu bancurile, cum avea obiceiul : „Tovarășu' Licărete, ai auzit-o pe aia cu Bulă și cu mă-sa ?" Nu o auzise și nici nu avea chef să asculte bancuri din astea. „Stai să ți-o spun..." Și i-o spusese. Bătrînul suportase cu o stringere din măsele glasul lui ca un fierăstrău de lemne și pe urmă îl luase din scurt ; „Mai bine, zi-mi ce te doare ?" „Nu mă doare nimic, dar am auzit că nebunul de Bretan vrea să pună tricolorul pe mașineta revistei ăleia care și așa face ce face"... „Ce face adică ?" „Parcă dumneata nu vezi ? Se ceartă cu toată lumea ? Ne ridică pe toți în cap, numai eu știu cîte reclamații am din cauza lui ?". „Totuși, nu înțeleg, ce i se reproșează ? Că a pus tricolorul pe mașineta revistei, asta ți se pare dumitale ceva interzis ? Ce-i drapelul altui stat ?" Și cu asta retezase convorbirea.

La orele 23 sunase la ușa lui Rontea, pe vremea aceea el locuia într-un cartier mai îndepărtat, la bloc, era numai șef de sector și acest cartier rezidențial în care ajunsese și el mai tîrziu i se părea ceva îndepărtat și ostil : prea mulți militieni, trotuarele pustii, o suspiciune secretă care emana din ziduri, gardurile înalte, pline de iederă. Ploua în noaptea aceea, ținea minte detaliul. După o așteptare destul de lungă, apăruse o femeie nălțută cu sort negru, dinainte : „Dv ?" „Sunt tovarășul Licărete de la Sectorul Cultură tovarășul Rontea mă așteaptă" „Să întreb", făcuse femeia cu o privire severă, măsurîndu-l de sus pînă jos, și-i închisese greaua ușă de fier în nas. Mai trecuseră cîteva lungi minute. Soferul care era bun de gură, Lupu, un bătrîn hîtru comentase după aceea scena : „Hala, tovarășu' Licărete, te-a ținut în ploaie ca pe un rahat. Nici burghezii nu ar fi făcut una ca asta." „Las că nu mă sifonez, spusese Licărete care pînă atunci nu realizase în ce situație îl pusese Rontea. Și Rontea apăruse după circa cinci minute, era îmbrăcat într-un halat de casă, roșu, matlasat, de mătase, nici măcar nu avea oaspeți, cum îi spusese „Ce-i cu dumneata ?" făcuse cu aerul contrariat al celui turburat din treburile lui domestice la o astfel de oră. „Mi-ați spus să trec pe la dv. cu revista lui Bretan, să vedeți despre ce e vorba..." îi reamintise, el înțelegînd că totul fusese deliberat și că în felul acesta Rontea îi plătea acea plecare intempestivă din biroul lui. „Și pentru atîta lucru trebuia să te mai deranjezi ? Îmi pare rău că nu te pot primi, înăuntru, dar ora e înaintată. În ce privește chestiunea cu tricolorul, parcă de asta era vorba, să-și ia răspunderea Bretan, că de-aia e redactor șef și-l plătim ! De ce trebuie să mă consultați pe mine pentru toate fleacurile ? Bună seara" Și nici măcar nu-i mai întinsese mîna, mîna aceea ca un cartof fiert, fără sînge, moale, flască.

Asta fusese tot, dar nici acum, Licărete nu i-o iertase. Nu atît pentru că era vorba de o umilire personală, cît pentru că ghicise dincolo de tot scenariul acela că de fapt lui Rontea îi fusese frică să se știe că el dăduse ultima aprobare. A doua zi îl chemase la el, la prima oră și-l felicitase din toată inima : „Tovarășe Licărete, scuză-mă că aseară nu te-am primit, dar am o familie numeroasă, copiii dormeau și știi cum e la o oră ca aceea, dar totul a fost cum nu se poate mai bine. Am primit felicitări de la cel mai înalt nivel ; transmite-i și lui Bretan că a fost destept că a adoptat soluția aceea. **Foaia** s-a vîndut în zece minute, era bătaie la chioșcuri. Se pare că e prima oară, uite eu nu mi-am dat seama de asta, cînd după 23 August pe mașineta unei reviste apare tricolorul. Cu bine !" Îl concediase, întinzîndu-i iar mîna moale și albă, adăugînd cu surîsul lui încîntător : „Sper că n-ai răcit aseară..."

•

Acum aștepta din nou, ceilalți solicitanți îl știau, citeau ziarele din ziua aceea sau se uitau absenți spre uriașa pîată a manifestațiilor peste care soarele arunca o lumină puternică. Raporturile dintre ei se schimbaseră oarecum. Rontea nu mai avea aerul acela care marca distanța de la un șef la un subaltern oarecare De cîte ori intra la el, se ridica și-l întîmpina cu mîna întinsă, arătîndu-i unul dintre cele două fotolii din fața biroului său, și așezîndu-i-se în față, voind în felul acesta să sublinieze că de fapt erau egali, dar că așa era ritualul acela, el era mai bătrîn și nu va trece mult, și el, Licărete, îi va lua locul, pentru că pentru asta îl pregăteau și ce era rău în faptul că ei se obișnuiseră cu disciplina de partid și că respectau vechiul ighemonicon pe care cei mai tineri, avansați în partid, nu-l mai luau în seamă, avînd relații aproape sportive. Dar cu așteptările astea tot nu reușeau s-o scoată la cap, era furios pentru că Rontea devansase ora întrevederii cu el, și dacă, într-adevăr, se întîmplase ceva important, de ce nu-i lăsase vorbă secretarei să-l introducă imediat ce va sosi aici, în anticamera lui ? „Ești drăguță, îi spuse fetei, cred că e ceva deosebit. Intră la tovarășul Rontea și spune-i că sunt aici". Nu mai era vechea secretară de altă dată care asistase la trîntirea ușii, dar, cea nouă, auzise despre scena cu pricina, așa încît nu mai ezită, bătu la ușă și intră, revenind imediat : „Poftiți..."

Licărete străbătuse interminabilul covor, pe la jumătatea lui, Rontea ridică privirile lui cenușii și surise, dar cu ceva amar în colțul gurii, ca și cînd ar fi vrut să-l avertizeze că un lucru neplăcut se petrecuse. Îl întîmpinase și-i arătase cel de-al doilea fotoliu, făcîndu-i semn să se așeze, după care luase cupa de piele maron în care ținea creioanele lui numeroase ascuțite cu grijă.

— Te rog să mă scuzi că nu am așteptat ora convenită, dar nu știam ce o să se întîmple : Bretan s-a sinucis !

— Bretan ?

— Da, știu că erați prieteni buni, că vă vizitați, te rog să mă crezi că și eu sunt surprins. A trimis toate decorațiile într-un plic și dimineața l-au găsit mort. Asta ne întristează pe toți, era un tip ! Cunoști ceva în legătură cu acest sfîrșit ?

Urmase o tăcere lungă și apăsătoare. Licărete nu reușise să spună nimic, dar se vedea că ceea ce avea de gînd să spună, nu trebuia să fie auzit chiar de Rontea.

— Îți dai seama în ce situație suntem puși ? Să te ții comentarii, să te ții țărîie. În ce mă privește, îl credeam mai tare, știi doar cu cîți s-a bătut și, deodată, iată-l !

Licărete îl fixa cu ochii lui acuzatori în care mînia începea să crească. Chiar pînă aici mergeau cu prefăcătoria ? Adică îl credeau pe el un tîmpit, un om care nu știa de unde venisră ani la rînd loviturile pe care le primise Bretan, una după alta, rezistînd, cît poate rezista un om ? Și, iată-l, cum tot el, Rontea se văita : „Îți dai seama în ce situație ne-a pus ?" Adică tot el era vinovat, cel ce murise din cauza lor, a unor oameni pe care-i știa bine, deși erau atît de șireți. Licărete în loc de răspuns îi puse o întrebare lui Rontea :

— Dumneata în locul lui ce-ai fi făcut ? Aș vrea să plec acum, vreau să aflu ce s-a întîmplat cu adevărat cu el...

Îi întoarse spatele lui Rontea și abia la ușă îl văzu în fața propriului birou, descumpănit, cu o privire goală în care încerca să adune ceva, puțină compătimire, uimirea că un om ca Bretan putuse să facă un astfel de gest, în general, ceva omenesc...

(Fragmente din romanul „O lume de cîștigat")

aurelian titu dumitrescu

omul cu picioroange

mîna lui și acum îmi umblă prin păr ca o apă
limpede

întîi goamele
eram vînturi de toamnă încărcate de pulbere
călca în picioare disperarea, haină ruptă la
băuturi
viețile noastre atîrnau, datorii pe care nu
avea cine să le plătească
nu trăiseem încît să plîng
nu văzusem încît să știu
de viu era în moarte și muncea în ea
ca osîndiții în ocnele de sare
în privirea lui, geam de mănăstire, zarea
se prăbușea
amintirile, batiste în buzunarele hainelor
nepurtate,
îi miroseau ingrozitor
umbra omului cu picioroange avea coșuri
sparte și cără marea cea adîncă
(în surîs, port părăsit, lumina își tăia talpa
de cozile peștilor)
omul cu piciorul cît o uliță unde nu aveai
cum să nu te rătăcești
ținea mîinile în buzunare
își ștergea balele cu mîna lui murdară ca o
mahala
trecea peste noi și noi ne bucuram
numai o clipă se oprea
și era de ajuns să ne luăm după el pînă la
moarte

doi copii ne vor aduce tîrziu din adîncimea
soarelui

bătrîna ca o biserică

există în pereți icoane la care nimeni nu se
mai închină
există flori de cîmp și ramuri de sălcii uscate
în altar
există apă otrăvită de vreme în pocale
nimeni nu deschide geamurile
buruieni se agață de crengile prunilor
de pașii ei care nu mai duc nicăieri

dumitru stancu

Lumină, ochii tăi

Lumină, ochii tăi în veci...
Prin ploile acestea reci
Eu, trec ascunsele poteci,
Iubire tainică, dezlegi,
Dulci înțelesuri, sfinte legi
Printre ghețari de oameni reci.
De-ar fi să mor, tu nu-nțelegi...
Iar chipul tău este un vad
În sud de Freiburg spre Schwarzwald.
E totuși un mister în soare,
Cuprinsă-i clipa de ninsoare
Și ploile acestea reci...
Treci tainicile lor poteci
Eu vin din soare, nu-nțelegi,
Eu simt în soare — tainic — legi
Și sîngele-mi la vămi ascunse
Fierbe în cupe, stranii, strînse
Din vama spațiilor plinse.
Lumină ochii tăi în veci...

Din ochii tăi

Prin ochii tăi eu simt cum vin
Imense cupele de crin
Ce duc în zare un destin
La țărmul lumii în declin,
Același veac în altă haină
Te poartă-n lume ca pe-o taină,
De altă lume și alt veac
Eu sunt născut și nu le plac

Acelor umbre care țes
La vălul lumii, trist regres,
Ce macină la vămi ascunse
Lumina spațiilor plinse.

Din ochii tăi eu simt cum vin
Imense cupele de crin
Ce duc în zare un destin.

iubire de pietrar

ți-ai uitat agrafa pe masa mea

a ars
vifor a intrat în spărtură urlînd
riuri negre încruntau pereții peșterii
nimic nu plutea deasupra lor
eu plîmbam degetul pe locul unde odihniseși
nu știu al cui era sîngele
a venit groaza
iubirea noastră mereu străină
a trecut în piatră
desen
rupestru

chiriașul speranței

sînt o casă unde nimeni nu vrea să locuiască
se odihnesc în ea doar chiriașii puși
pe înșelătorii
viața urcă pînă peste acoperiș ca o viță-de-vie
sălbăticită
din cînd în cînd mă mai văd și eu
rană a vieții acoperită de cămașa greșelilor
de zi cu zi
iubito,
speranțele țîșnesc din mine ca puii de șerpi
nu au nevoie de gropi să se ascundă (nici
nu le caută nimeni)
mai sînt așa porturi unde marile vase nu mai
rentează să intre
și tot speranțele, hamali pensionați, bat
cheiurile
cu țigara în colțul gurii, singura barcă
de salvare pe o punte cuprinsă în flăcări
iubito,
dacă ai ști că venind ai găsi un om obosit
de strigătul numelui tău,
sînt sigur că te-ai întoarce din cale
dar, cum nu știi,
ai să te apropii coborînd din poeziile mele
cum lumina cînd trece prin geamurile vechii
mănăstiri
își schimbă culoarea

femeie dormind

zori se mișcă în cuiburile acoperite de ceață
din umerii ei
marea a uitat să se miște
ochii se deschid fără judecată... dimineața
poate începe oricînd

iubirea ca o capitală

femeile, luntrii subțiri mi-au fost și am visat
mereu pînă spre zori
iubire, flacără în luminările săracilor,
ți-am bătut toate mahalalele,
pe fiecare maidan al tău am dormit,
am făcut blatul pe trenuri să ajung la tine,
am dormit prin parcuri și sub poduri,
am făcut foamea dar nu te-am furat,
nu ți-am zgîriat arborii cu briceagul,
am fost arestat și trimis acasă dar
m-am întors

iubire, fă-mi măcar o viză de flotant

Sub bolta Lumii

Popoarele nu se pot confunda,
Ele au nume, țară ori vatră.
Trăiesc prin ce au mai bun
Sub bolta lumii instelată,

Ele au mituri, istorii anume
După firea și sufletul fiecărui popor,
Trăiesc în lume
Prin unicul zbor.

Limba popoarelor este poezia,
Poezia este sufletul lor.
În clipa unică se naște
Măreția poeților.

Noi, românii avem o vatră,
Avem un specific nepieritor,
Diamant al rostirii poetice
Suntem unici în zbor.

Aripile noastre sunt doine, balade
Au nume de ape și munți,
Brazii și plopii și iarba
Se cade să o săruți.

Țara aceasta a fost marginea lumii
Bătută de vînturi și ploi,
În Unire-am crezut, am luptat,
Am crezut totdeauna în noi.

Din codrii fremătînd de dor

Frumoasă, blîndă a mea mireasă
Și viu altar de veșnicii
Lumină, pururea duioasă
Din noaptea Lumii de mătasă
Ai renăscut prin propri-ți fii
Iar codrii tăi cuprinși de jale
A unui Dor neîmplinit
Au tresărit sub bolta Lumii
Și trupul sacru s-a unit,
Ești Mamă a lor, ești Mama noastră
A celor ce-n lung șir de ani
Au înfruntat sub bolta Lumii
Comploturi, uneltiri, dușmani.
Cu toți de-o limbă și de-o lege,
Martiri răpuși de rea secure,
Prin timp, Ei au transmis mesajul
De suferință și cultură,
Ideea lor cea mai înaltă :
„Unirea unui brav Popor"
I-a mistuit spre-nalta Boltă
Ducînd la Zei mesajul lor ;
E prea lung acest șir de nume
Și prea nedreaptă soarta lor,
Ei, sunt alesii tăi, frumoși,
Din codrii fremătînd de dor,
Din gîndul lor au renăscut
Români și inime române !
Lumină pururea duioasă
Și viu altar de veșnicii,
Frumoasă, blîndă a mea mireasă,
Uniți, de-a pururea vom fi.

Moment culminant

Urmare din pag. 1

tribuie efectiv, momente de „acidă" meditație pe marginea unui mecanism birocratic-funcționăresc care, atunci cînd nu contribuie cu rezultate evidențiabile, palpabile la bunul mers al producției, atunci cu siguranță împiedică inițiativa sau înfrînează curajul de nou și originalitate prin nenumăratele rotițe și „hățișuri" dezvoltîndu-se de la sine printre mormanele și mormanele de hîrtii. Am putut astfel asista la reușite momente ilustrînd cu claritate eficiența armei satirei dar și specificul românesc de a cuprinde imediat sub hainele umorului, în șarja situațiilor ridicol-imposibile, în acida critică a situațiilor de nejustificată și nepermisă inerție — momente contribuind cu atîta eficiență la „stîrpirea" unor stări de lucruri în primul rînd păgubitoare și de-abia în al doilea rînd (amar) ridicole.

„În lume nu-s mai multe Românii" — astfel am putea intitula momentele de cîntec și dans popular, de trăire și bucurie românească nealterată, momente precedate de unduitoarea chemare a buciumelor înainte de ridicarea cortinei, momente incluzînd „buchetul, florilegiul" de cîntece de masă interpretate de corurile reunite sau vibrantele poezii patriotice recitate de actori de renume. Și într-adevăr, cîntecele populare interpretate de interpreți profesioniști și amatori din toate regiunile țării, vioaiele dansuri oltenești sau bucovinene, legănatele, gravele hore năsăudene, chiuiturile și clinchetele clopoțeilor de pe straiele călușarilor, melodicitatea dansurilor și cîntecelor germane sau nervul, ritmul sincopat ale celor maghiare și sîrbești, au fost tot atîtea momente de bucurie, de rezonanță, trecînd prin graiul specific al muzicii și dansului, „colorat" românește, al celor de pe scenă cu cei din sală, ai participanților nemijlociți și ai celor care, într-un fel sau în altul, au contribuit la închegarea, la „asamblarea" și derularea acestei grandioase manifestări de creativitate și geniu românesc.

Cîteva cuvinte finale pe marginea „finalei" Festivalului, a galei laureaților. Acest grandios spectacol, splendid interpretat, cîntat, jucat, recitat, colorat, aplaudat și ovaționat moment, a fost o veritabilă proiecție la scară națională a momentelor de lucru și de competiție desfășurate timp de doi ani. Cu alte cuvinte, nici un „compartiment" al festivalului n-a rămas nemarcat, nici o categorie de oameni ai muncii n-a fost nereprezentată, nici un adaos viabil de spiritualitate românească la patrimoniul universalității n-a fost nesubliniat. În plus față de acestea, spectacolul a avut acea amprentă pe care o imprimă o idee (revoluționară), o inițiativă (de pace și prietenie), o viziune (de fericire, bunăstare și progres) ; spectacolul a avut acea unitate — Unitatea Poporului în jurul partidului și a secretarului general — singura, de altfel, putînd reuni sub aceeași stemă — stema Republicii Socialiste România — diversitatea de manifestări creatoare a poporului de la Carpați și Dunăre. A treia ediție a Festivalului National „Cîntarea României" s-a încheiat. Să participăm cu și mai mult entuziasm la următoarea ediție !

IERARHIILE DE VALOARE ȘI FALSA EXIGENȚĂ CRITICĂ

Colocviile «Luceafărului»

● Participă : ● Nicolae Ciobanu ● Pompiliu Marcea ● Valentin F. Mihăescu ● Artur Silvestri ● M. Ungheanu

Critica literară este o componentă de seamă a literaturii și a vieții literare. De exigența și de caracterul ei responsabil, de incisivitatea instrumentelor de lucru, de elasticitatea metodologică a acestei îndeletniciri ține atît limpezimea tabloului valoric al literaturii cît și orientarea ei. Critica este, așa cum s-a zis, conștiința literaturii, ceea ce nu exclude de la actul critic pe prozator, poet, dramaturg. De multe ori, acestia au dat cele mai sigure definiții ale confratilor ori au numit problemele cele mai importante ale literaturii zilei. Faptul nu anulează și nici nu scade importanta și responsabilitatea actului critic, al criticilor propriu-zisi. Cu atît responsabilitatea lor rămîne mai mare.

Despre critică s-a vorbit mult în ultimul timp și se vorbește cu îndreptățire despre îndatoririle ei. Intrucît aceste îndatoriri nu sînt întotdeauna respectate. Un mai puternic simț autocritic rămîne o datorie a criticii. Cineva remarca odată că se discută prea mult în critică despre critici și prea puțin despre scriitori și despre literatură. Se observă de fapt o alienare a actului critic, canalizarea lui unilaterală. În sirul de discuții despre literatură, tipărite de revista Luceafărul își face loc și această masă rotundă privitoare la modul în care se stabilește ierarhia de valori, privitoare la exigența și obiectivitatea actului critic. Este o invitație la responsabilitate, iar discuția noastră este doar un început.

NICOLAE CIOBANU : O discuție circumscrisă domeniului numit „critica criticii" consacrată unei atît de acute și dificile probleme cum este aceea a ierarhiei valorilor în literatura română de azi, reclamă mai întîi enunțarea cîtorva considerații de principiu absolut necesare. Într-o direcție, se cuvine a lua seama la lecția istoriei literare și să ne întrebăm, scrutînd fapta critică a înaintașilor, care este raportul dintre justețea scării de valori propusă de ei, proces validat de trecerea timpului, și coeficientul de eroare a judecății critice vădit de demersul lor, relevat și acesta de aceeași instanță infailibilă care este timpul. În acest din urmă caz, este absolut obligatoriu a distinge între eroarea așa-zicînd imanent involuntară, generată de natura și limitele percepției critice individuale, de concepția estetico-filosofică, de gustul artistic etc., și eroarea ce izvorăște dintr-o anumită idiosincrasie la anumite orientări artistice, la anumite teme etc. De aceea actul critic la zi ce i se consacră literaturii de azi (cronica, recenzia) este obligat a se raporta la aceste realități ; ca să nu mai spunem că tentativele de sinteză — dacă există — nu au „voie" nicidecum a se sustrage unei asemenea operații vizînd conexiunile și interdeterminările circumscrise marelui ansamblu. Este, am convingerea, de datoria exegezei critice actuale să facă dovada respectului ce-l datorează iubitorilor literaturii române actuale (în număr atît de mare și sincer atașați valorilor autentice ale acesteia) prin angajarea în efortul conștient de repunere în drepturile sale a criteriului valorii, înțeles, acesta, în toată complexitatea determinărilor lui, firește, implicate în judecata estetică ; determinările social-morale, etnic-istorice, politico-filozofice etc. Cred, astfel, că aceasta este unica șansă a criticii actuale de a-și proba maturitatea, spiritul de răspundere și, în definitiv, de a-și inscrie demersul, prin caracterul lui anticipativ, între parametrii istoriei literare. Întrebarea este dacă — ținînd seama de asemenea considerații și stări de lucruri obiective — literatura română de azi se bucură, în ansamblu și în detaliu, de tratamentul critic cel mai adecvat, menit a propune o scară a valorilor dacă nu întrutotul adevărată cel puțin plauzibilă. Părerea mea sinceră este că situația nu se prezintă în forme dintre cele mai îmbucurătoare...

M. UNGHEANU : „Autonomia esteticului" este un steag fluturat pentru naivi.

VALENTIN F. MIHĂESCU : Importantă mi se pare, și mie, cercetarea cauzelor ce au generat, în trecut, o falsă ierarhie și care creează încă, în actualitate, premisele unei asemenea ierarhii. „Ezitările" în situarea estetică a unor valori literare incontestabile nu sînt deloc fenomene de dată recentă. Istoria literaturii române conține numeroase astfel de exemple. Cazul lui Arghezi, în critica lui Iorga, Blaga și Bacovia în **Istoria...** lui Călinescu, Brăescu versus Caragiale, la Lovinescu, iată doar cîteva situații de acest gen. Se înțelege de aici că infailibilitatea judecății critice este doar o utopie încîntătoare, pe care practica scrisului se înscrie, fatal, într-un spațiu din care relativismul nu lipsește. Am spus relativism și nu deformare. Relativismul poate conduce la fluctuații între limite admisibile. Deformarea generează false ierarhii. Și zice că, în această din urmă situație, este vorba de tendința tot mai puternică a unor critici „prestigioși" de sacralizare a valorilor. Dacă un autor a scris **Il y a longtemps**, un excelent reportaj literar despre aproape trei ore petrecute într-o obscură urbe, critica sacralizantă îi va afla aici justificări literare pentru o viață întreagă. Critica sacralizantă este, se înțelege, la fel de periculoasă ca aceea denigratoare, semănînd confuzie și culegînd... beneficii.

ARTUR SILVESTRI : Nu o dată judecata greșită asupra unei producții noi provine dintr-o ignorantă monumentală privind istoria literaturii : a clasifica opera nouă presupune a o integra într-o tradiție, ca atare inițierea în istoria literaturii este obligatorie. Cine vine în foiletonistică fără datele istoricului literar nu are așadar „perspectivă" și nu e apt a judeca literatura ultimei ore în deplină cunoștință de cauză. Ar fi interesant de știut ce reprezentări au cîțiva dintre așa-zișii „critici activi" ai momentului despre istoria literaturii române, ce cred aceștia despre Eminescu, Sadoveanu, Blaga, G. Călinescu, Ion Barbu, Cantemir, Camil Petrescu, Caragiale, Creangă, Ibrăileanu, Arghezi, Maiorescu. Exceptînd cîteva cazuri izolate, mai nimic, un mister insondabil care e grăitor în privința orizontului unor astfel de critici. De la o astfel de mitologică ignoranță pînă la constituirea „ierarhiilor viclate" nu mai este, în prezența unei coloane vertebrale elastice, decît un pas. În realitate, un act valorizator rupe niște legături stabilite anterior, încercînd să introducă, însă cu argumente, alte raporturi, obligatorii atunci cînd opera nouă aduce o materie inedită. În ciuda unor „istorii literare" importante (dintre care aceea a lui G. Călinescu are o durabilitate incontestabilă) literatura română are încă pete albe, epoci studiate rău, cu o ignoranță invederată. Ce rezultă de aci ? Nu o dată cîte o cronică se isprăvește cu observații fabuloase, ca și cum ar fi vorba de întîiul scriitor al literaturii române, cel mai însemnat, cel mai „de preț". A judeca în acest chip presupune argumente provenite din instrucția temeinică în istoria literaturii române precum și responsabilitate, sentimentul că un critic se așează într-o perspectivă care este fatalmente și a posteriori, contemplînd prezentul dinspre viitor. Criticul, asemeni unui prezicător, e preferabil a vedea prezentul din perspectiva unei „pecetluiri finale".

VALENTIN F. MIHĂESCU : Sînt de acord cu concluzia lui Artur Silvestri doar dacă vom sublinia că este vorba de judecăți globale, ceea ce, detaliind puțin, înseamnă să nu confunzi valoarea cu nonvaloarea. În problema mărimii și a comparării valorilor, actul „pecetluirii finale" e mult mai greu de săvîrșit fără perspectiva temporală.

M. UNGHEANU : Discutînd despre felul cum se consacră o carte sau un scriitor, despre mecanismele propulsive, intrăm în teritoriul sociologiei literare. De multe ori ierarhia discutabilă la care ne referim încearcă să se justifice prin ideea de succes, dar acest succes este înțeles ca succes la critică și mai ales la o parte a criticii. Succesul nu este sinonim cu valoarea. Cu atît mai mult în acest caz. Și apoi există cărți cu succes la critică, dar fără succes la cititori și invers : cu succes la cititori, dar fără succes la critică. În ce măsură un succes poate fi inventat sau nu ?

POMPILIU MARCEA : Problema succesului la public, tratată de unii confrați cu un anume dispreț, mi se pare demnă de adus în dezbatere. Excludem din discuție cărțile polițiste, de aventuri sau S.F.-urile (deși nu știu cît de bine facem). Să luăm cărți „grave", „serioase", cu un incredibil și fără precedent succes de public, romane dar și volume de poezii cum ar fi cele scrise de Adrian Păunescu, Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Ion Gheorghe, Ioan Alexandru, Ileana Mălăncioiu, Ana Blandiana, Cezar Baltag etc. care, tipărite uneori în zeci de mii de exemplare, dispar imediat din librării. Am citit de curînd **Jurnalul unei scriitoare** de Virginia Woolf. Ei bine, autoarea lui **Orlando, a Valurilor, a Doamnei Dalloway** se bucura enorm dacă, într-o lună-două un roman de-al ei găsea 1 000—2 000 de cumpărători. Virginia Woolf, să reținem. Setea de carte (inclusiv de carte critică !) este, la noi, astăzi, un fenomen aproape incredibil. Poate rămîne critica în afara lui ? Cred că ar echivala cu o abdicare de la menirea cea mai intimă. Și totuși, se întîmplă fenomene aproape bizare : critici cu îndelungi stagii, care au monopolizat rubricile critice de 15—20 de ani, invocînd cum am văzut de atîtea ori scris principiul „valorii" (în timp ce un Al. Piru sau Edgar Papu nu intră, probabil, în această categorie) își consumă întreaga provizie de superlative în comentarea unor cărți despre care aproape n-a auzit nimeni, care n-au avut, în nici un caz, un minim ecou public și atunci stăm și ne întrebăm cu mirare în slujba cui se află un atare critic ? Este stipendiatul vreunei familii ? N-are nici o obligație, măcar morală, de conștiință, față de cetatea căreia-i aparține și care, în fond, l-a investit cu o îndatorire ? Stau și mă întreb iarăși cum se poate ca un „cronicar principal" (unele reviste, din fericire numai unele, au așa ceva) să nu se pronunțe despre niște cărți de un extraordinar interes (nu discut acum, asupra valorii lor artistice, am făcut-o cu alt prilej) cum au fost **Manifest pentru sănătatea pămîntului, Fiul secetei, La lilieci, Scrieri despre Titu Maiorescu**, etc., transferind „răspunderea opiniei" asupra unor „subalterni" (există, la unele reviste și această categorie) ori „angajînd" oameni din afară ca nu cumva să se impute (de cine ?) redacției că s-a ocupat de un autor neagreat de conducerea sau redacția publicației respective. Să fiu înțeles : nu cer „cronicarului principal" cu stagii decenale să scrie pozitiv despre atare cărți ci să-și spună sincer părerea. Nimeni, să fie sigur, n-o să facă infarct. Dar s-ar putea ca tocmai cronicarul sau redactorul cu mentalitate de grup să facă infarct. Atunci, desigur, mai înțelegem cîte ceva. Să ne mai ocupăm de felul în care la unele reviste se recenzează cărțile de istorie sau critică literară. Situația, aici, este incomparabil mai incîlcită. Căci, dacă un critic este gata să accepte că un roman are valoare, el nescriind romane ci critică, va concede cu greu că un confrate (din afara grupului de aderenți, se înțelege) are și el, acolo, ceva talent. Am mai spus și în alte ocazii : talent (sau, de ce nu, geniu ?) au, cu carul, amicii, rudele, apropiații noștri ori pe cei care vrem să ni-i apropiem, ca să ne „întărim", în timp ce adversarii de opinii, cei pe care nu-i agreăm ori nu ne agreează (ca oameni) sînt total lipsiți de orice merite profesionale și înzestrați cu toate viciile de pe lume. Ceea ce, firește, creează stări de lucruri, tensiuni, al căror termen de comparație e greu de găsit în istoria literară.

M. UNGHEANU : Cred că nu trebuie să căutăm falsificarea ierarhiei de valori doar în raporturile dintre persoane, în fricțiunile posibile și inevitabile ale unei vieți literare foarte aglomerate pe metru pătrat. Vă propun să priviți mai atent deviza autonomiei esteticului sub fațada căruia se produc toate aceste excese. Simplu spus folosirea criteriului valorii. Dincolo de această fațadă care presupune gratuitatea, dezinteresul, dragostea de valoare indiferent de extracția ei, se ascund interese de diverse dimensiuni. „Autonomia esteticului" este un steag pentru naivi.

VALENTIN F. MIHAESCU : „Replica «Cîrnați !» cu pitorescul ei... devenea în exegeza romanului o amară meditație existențială."

NICOLAE CIOBANU : Problema enunțată mai înainte de Artur Silvestri merită toată atenția. Dacă sîntem cît de cît obiectivi, putem constata că atitudinile extremiste — și exclusiviste ! — de care vorbește el îmbracă și forme evasiezoterice. Mă gîndesc, astfel, la modul în care sînt concepute, aproape fără excepție, sumarele unor cărți de critică ai căror autori pretind a propune imagini sintetice ale literaturii române contemporane. Ostentația cu care acești autori declară că — pasă-mi-te, deocamdată ! — ei nu-și propun sinteze exhaustive nu trebuie să ne inducă în eroare. În realitate, a da volume critice doar despre anumiți „scriitori români de azi", sau doar despre anumiți „poeți români de azi" sau, în fine, doar despre „critici români de azi", presupune adoptarea deliberată a unei strategii capabilă să dea cale liberă arbitrariului, adică să permită opțiuni și clasificări — nu mai vorbim de omisiuni — în genere, ierarhizări, ce nu au, adesea, nici o acoperire valorizatoare obiectivă. Din nefericire, de o asemenea deficiență fundamentală suferă în mod evident și recent apăruta istorie a literaturii române semnată de Al. Piru. Nu mă refer numai la diagnosticele critice, multe, serios amendabile și chiar contestabile ; mai gravă, absolut inacceptabilă, mi se pare practică reputatului exeget de a lua în considerare autori cu totul nesemnificativi și de a-i ignora pe alții care, efectiv, reprezintă valori certe ale literaturii române de azi. Eventuala punere pe două coloane a celor două „liste" de nume este în măsură să stirnească nedumeriri cu efecte de-a dreptul grotești...

POMPILIU MARCEA : Să nu ne înșelăm însă : atunci cînd o carte oarecare de critică, discutabilă ca atîtea altele, cu merite și scăderi, cum se întîmplă, este recenzată de 3—4 ori în aceeași publicație literară și de 2—3 într-o altă publicație comilitonă, atunci cînd, în același timp, autorului ei i se iau interviuri prin care să-și divulge „secretele", tainice ale performanței, în timp ce alte cărți, de aceeași factură valorică dar scrise de autori îndezirabili de-abia beneficiază de o recenzie „de serviciu" cerută unui colaborator extern (dacă se poate „compromis" pentru grup) atunci începem să ieșim din „zodia seninătății imperturbabile", vorba lui Camil Petrescu. Ca să nu mai vorbim de cărți excepționale, cum sînt cele ale eminentului estetician Liviu Rusu, literalmente ignorate. De ce ? Foarte simplu : autorul lor n-are nici o poziție în viața breslei, nu deține nici o rubrică, nu conduce nici o revistă. Și e vorba de un intelectual de circulație europeană. Ca și A. Marino, bruiat cu premeditare meschină.

M. UNGHEANU : Practic s-a moștenit o ierarhie de valori care, dacă și-a adăugat nume noi, n-a renunțat la unele mai vechi, deși era deslgur cazul. Să nu uităm că moștenim o ierarhie care nu mai corespunde reliefului valoric de astăzi. Propunerea tipărită a unui profesor de liceu de a reveni la reportajele versificate de altădată și a le servi, din nou, elevilor, ilustrează o mentalitate care, deși anacronică, ține să se impună.

VALENTIN F. MIHĂESCU : Cu cîțiva ani în urmă, Marin Preda semna în „Luceafărul" un articol intitulat „Gerontocrația literară". Lăsînd la o parte aspectele concrete pe care le vîza acest articol, formula din titlu mi se pare a avea un caracter mai general, aplicativ și astăzi. Nu este vorba atît de persoane, cît de o mentalitate „veche", intenționînd înghețarea unor valori și construirea, apoi, a peisajului literar doar în funcție de acestea. Se înțelege că în această situație peisajul care se oferă cititorului va fi nu doar sărac, ci de-a dreptul fals. Cui folosește confuzia ? Iată întrebarea. Cui o declanșează — ar fi răspunsul logic.

POMPILIU MARCEA : „Maiorescu, Lovinescu, Călinescu la un loc n-au fost gratulați cu atîta prodigalitate"

NICOLAE CIOBANU : Părerea mea este că gradul de confuzie pe care îl creează viața noastră literară vizavi de problema ierarhiei valorilor este azi mai mare decît în trecut, datorită faptului că înșiși o parte din exponenții spiritului critic sînt victimele unor stări de lucruri dintre cele mai blamabile. Cred că o mare atenție trebuie să acordăm următorului fenomen : confuzia deliberată între dreptul și obligația criticii de a impune prin actul ei o anumită ierarhie de valori și ierarhia pe care acești critici, în realitate, de multe ori, o impun exclusiv în virtutea raporturilor lor de dependență față de anumite grupări sau față de anumite individualități existente în viața literară și care dețin anumite poziții în ierarhia administrativ-organizatorică. O bună parte a criticilor de „autoritate" de azi acționează sub impulsul acestor criterii extraestetice. Cititorul cît de cît avizat poate ști dinainte opinia lui Nicolae Manolescu vizavi de o carte a autorului X sau Y. Această deliberată substituire de criterii este un fenomen din cele mai îngrijorătoare. Se ajunge la situația aberantă în care cititorul onest se poate întreba cine este cu adevărat poetul cel mai important al epocii noastre (după Nicolae Manolescu), Nichita Stănescu sau Dan Deșliu, Ion Gheorghe sau Mircea Cărtărescu ? După unii critici, într-un singur an, în acest scurt răstimp, au apărut 20—25 de cărți de poezie geniale și tot atîtea cărți de proză ori critică și istorie literară de aceeași valoare. Ajungem la constatarea că literatura română de azi produce opere geniale aproape cotidian. Aceste capodopere aparțin, evident, unui anumit grup de autori, deci, nu sînt selectate nici măcar din totalitatea a ceea ce se produce într-un an.

POMPILIU MARCEA : Mai vrei un argument, stimate Ungheanu ? Luîndu-ne după cronicile, recenziile, studiile, interviurile (vor urma în curînd cărțile, nu ne îndoim) publicate în revistele, evident, unde lucrează cu osîrdie grupuri comilitone, vom ajunge la cea mai optimistă convingere, anume aceea că providența a fost așa de generoasă cu unii semeni de-ai noștri încît ei sînt **predestinați** să emită capodopere în serie, fără excepție, că au fost binecuvîntați cu o preafericită infailibilitate. Erorile, ratările, au fost distribuite, de o forță superioară capricioasă, adversarilor de idei care, firește, produc, în serie, aberații, ori, în cel mai fericit caz, lucruri mediocre. Exclusivismul critic merge atît de departe încît unele întîmplări par de domeniul anecdotei hazlii. Un critic, acceptat de un anumit grup, a avut „imprudența" să se pronunțe favorabil în legătură cu dezbătuta problemă a protocronismului susținînd că nu există, în fond, popor în lume, care să aibă o istorie a sa, care să nu fi dat ceva, cît de cît lumii. Ei bine, respectivul a fost pur și simplu excomunicat din grupul care respingea protocronismul. Era dreptul oricui desigur, să respingă protocronismul (deși o solidaritate de grup într-o chestiune de teorie a culturii e în sine discutabilă, dar în fine) ; dar mă întreb dacă soluția excomunicării (cu urmări administrative, constînd în înlăturarea filoprotocronistului din rîndul colaboratorilor unei reviste neprotocroniste) diferă cu ceva de cele petrecute în perioada proletcultă. Cazul, mai flagrant, al lui Edgar Papu, emițătorul tezei protocronismului, bruiat și discreditat (în scris și oral) de inși care nu sînt nici la „degetul mic" al eminentului savant și estetician, mi se pare de-a dreptul scandalos.

Mai vreți încă o probă care să dovedească afirmația că ne aflăm în fața unor manifestări de exclusivism special? Luați exemplul unui critic dintre cei tămîiați cu o suspectă insistență, cu o ostentativă sîrguință și perseverență ! Stabiliți o listă cu superlativele, absolute și relative, ieșite de sub vrednicele condeie ale comilitonilor. Veți constata, fără mari eforturi, un fapt nemaipomenit și anume că Maiorescu, Lovinescu, Călinescu la un loc n-au fost gratulați cu atîta prodigalitate. Discutînd cu cineva această chestiune, mi-a dat o replică ce urmează să-i scuze : „E perfect adevărat, dar probabil că oamenii așa cred, așa simt, așa scriu. Numai de bună credință să fie". Nu știu nici acum, mărturisesc, dacă o atare scuză nu e mai degrabă o **acuză**.

NICOLAE CIOBANU : Revenind la considerațiile făcute la început, referitoare la ceea ce numeam cauzele involuntare și cauzele voluntare ale erorii în evaluarea critică, aș exemplifica spunînd că, să zicem, E. Lovinescu îl ndreptățea pe Sadoveanu nu pentru că se gîndea la relațiile lor sociale. Atît înțelegea marele critic din opera genialului scriitor. Acum mi se pare evident, însă, că nu mai este vorba de dispute care provin dintr-o anumită incapacitate a criticii de a-și valorifica... gustul, instrucția estetică etc., ci de alte cauze, situate în afara criteriului estetic. Și acesta este lucrul cel mai **grav**. Iată, în timp ce unii critici, cu zece ani în urmă, erau atașați de opera unor foarte importanți scriitori, în momentul de față (datorită faptului că unii dintre acești scriitori și-au definit o anumită poziție morală în viața literară) criticii în cauză declară că opera lor îi dezamăgește complet. Există fenomenul potrivit căruia unii critici au pretenția de la scriitorul român de azi să dea dovadă de disciplină, să nu-i dezamăgească, să nu cumva să se alieze unor tendințe care lor nu le convin. De pildă, cunosc cîțiva critici foarte supărați pe Nichita Stănescu pentru că în timp ce ei, criticii, au contribuit la „nașterea" (? !) și impunerea poetului, acum, acesta nu le mai dă ascultare, nu acționează conform indicatiilor care emană de la un anumit „comandament". În schimb, criticii în discuție inventează cu disperare mari poeți. Mircea Dinescu, altfel tînăr poet cu totul interesant, după ei, trebuie privit ca cel mai mare poet român de azi, care îi pune în umbră, vezi doamne, pe Cezar Ivănescu, Ion Gheorghe, Nichita Stănescu. Aceasta este o confuzie deliberată a valorilor avînd cauze în substituirea atribuțiilor actului critic cu practicile extracritice.

ARTUR SILVESTRI : Această confuzie, rezultată din felurite combinații, unele atît de inabile încît se văd cu ochiul liber, pare a plăcea spiritului îngust, funcționăresc. Este în afara discuției că literatura română s-a „liberalizat" enorm (iată o formulă electorală care nu-mi place, dar nu am alta). Fără mișcarea mult mai liberă a conștiinței, cărți valoroase din ultimii cîțiva ani n-ar fi apărut, creațiuni, în fond, care substituie obsedantul deceniu cu „obsedantul prezent", făcînd politică nu din cabinet ci în urma unui examen direct, „la fața locului", atingînd punctele febrile ale unui organism social în continuă modificare. Ceea ce elimină o parte a criticii din tabloul ei este, în chip inexplicabil, această literatură cu adevărat curajoasă iar cînd o comentează, judecățile ei se împiedică într-o inexplicabilă umoare violentă pe care nici nu știi cum s-o categorisești: este cecitate, inaptitudine, lipsă de „organ" ? „Liberalizare", în accepțiunea acestei critici, ar fi, precum deducem din contribuțiile ei, a promova o proză complicată și oarecum inaccesibilă, o lirică ezoterică ori falscontestatară, o „sincronizare" în fond care, într-un moment inanalizabil din procesul intuitiv de creație ,e justificabilă; nu și în produsul final. „Liberalizare" ar fi totuna cu „libertate formală", ceea ce, să admitem, este o concepție retrogradă. Nu e fără interes a observa că o asemenea „ideologie" place unor „funcționari culturali", probabil din comoditate, căci altfel nu-mi explic.

VALENTIN F. MIHĂESCU : Toate aceste cauze, în mai mică sau mai mare măsură, contribuie la instituirea falsei ierarhii. Ea, falsa ierarhie, se exercită în trei direcții principale : sînt supraevaluate cărți ale scriitorilor valoroși, sînt subevaluate cărți ale scriitorilor valoroși, sînt supraevaluați scriitori minori. Un exemplu pentru prima „direcție" ar fi cazul romanului „Cel mai iubit dintre pămîntenii" de Marin Preda. La apariția cărții, așteptată cu mare interes de întreaga lume literară, o parte a criticii s-a lansat într-un veritabil cor de ovații, justificate doar parțial de substanța romanescă. Un critic de prestigiu a fost, probabil, atît de impresionat, încît replica „Cîrnați !" cu pitorescul ei, aparținînd personajului Vintilă, devenea în exegeza romanului o amară meditație existențială, metafizică subtilă etc. Un altul, și-a cronicizat cu acest prilej adjectivita zeloasă, izbucnind în cascade de superlative, care se substituiau oricărei urme de demonstrație. Astfel de intervenții nu folosesc nici prestigiului real al scriitorului, nici operei în discuție. În a doua direcție intră cărțile lui Ion Lăncrănjan,

ARTUR SILVESTRI : „Inventarea unui succes nu este atît de complicată pe cît ar părea"

Paul Anghel, Nichita Stănescu, Mihai Ursachi, Adrian Popescu, Adrian Păunescu și încă, și încă. În a treia, două exemple din multele posibile : Rodica Iulian și, parțial, Bujor Nedelcovici.

M. UNGHEANU : Concret nu se vorbește mai precis de rampele de lansare sau de susținere a unei galerii de autori. Ele sînt date de presa vorbită (radio, TV), de presa scrisă în nenumăratele ei variante, de manuale. Între acestea un loc special îl ocupă presa Uniunii scriitorilor. Un rol foarte mare în popularizarea literaturii și a scriitorilor îl are televiziunea. De ce enumăr aceste instituții și o parte din condiționările lor? Pentru că lucrurile despre care vorbeam nu se petrec într-un univers imaginar ci în circumstanțe foarte concrete. Cine va reuși să dețină sau să controleze opinia în cîteva din aceste puncte va inaugura o ierarhie de valori dorită, fie ea intemeiată sau nu.

NICOLAE CIOBANU : În același timp, este de făcut precizarea că orice epocă literară cu adevărat constituită își impune scara de valori în funcție de unitățile de măsură propuse de cei mai de seamă reprezentanți ai ei, de opera acestora. A opera în cîmpul poeziei de la 1880—1890 cu unități de măsură luate din opera lui S. Bodnărescu și nu cu acelea propuse de Eminescu este o aberație... Or, problema identificării personalităților proeminente ale literaturii române contemporane constituie o operație liminară în acest sens. Cum procedează, însă, criticii la care ne gîndim noi și odată cu noi cititorii ? Ei par a se îndoi de faptul că, spre exemplu, marea poezie de azi este ilustrată de Nichita Stănescu, Ion Gheorghe, A. E. Baconsky, Cezar Baltag, Cezar Ivănescu, Grigore Hagiu, Adrian Păunescu, Ioan Alexandru, cărora, valoric, li se alătură din mers Dan Laurențiau, Mihai Ursachi, Florin Mugur, Adrian Popescu, Marius Robescu, Ioanid Romanescu, Ileana Mălăncioiu, Constanța Buzea. Dar în proză ? Romanul de analiză nu i-ar avea ca exponenți autorizați, de pildă, și pe Nicolae Breban, George Bălăiță, Sorin Titel, Paul Georgescu, Mircea Ciobanu ori Aurel-Dragoș Munteanu, ci pe Dana Dumitriu și Rodica Iulian ; cel de anvergură social-istorică (dacă eventuala lui existență este recunoscută !), îi exclude pe Paul Anghel și Ion Lăncrănjan și acceptă cu multă circumspecție pe D.R. Popescu sau Laurențiu Fulga. Aș propune un test absolut semnificativ în legătură cu „obiectivitatea" categoriei de critici la care ne referim, comparînd tonul animat de cel mai mare entuziasm ce străbate cronicile lui Mircea Iorgulescu despre proza lui Corneliu Ștefanache cu acela cuprins de un scepticism iremediabil divulgat de analizele aceluiași belicos comentator consacrate nuvelisticii lui Ștefan Bănulescu...

VALENTIN F. MIHĂESCU : Cred că nu trebuie să ignorăm, în discuția noastră, un fapt, omenește explicabil, dar cu efecte imediate dintre cele mai triste. Este vorba de spiritul subaltern, urmare a comodității în gîndire care, la rîndul său, generează în proporții îngrijorătoare lașitate. Cutare critic, deținător al unei rubrici la o revistă din provincie (fapt de excepție, căci, de regulă, „prestigioșii" din Capitală au grijă să-și adjudece totul) nu va cuteza nicicum să-l contrazică pe confratele bucureștean (confrate, confrate, dar, totuși, la București se fac și se desfac premiile și gloriile !). Conform acestei scheme, dacă X strigă la București VAI !, la cîteva sute de kilometri rubricardul răspunde prompt VAI ! VAI !. Iar dacă același notează **bine**, celălalt exclamă **excepțional !** În acest fel, un Ion Lăncrănjan este nimeni, iar un Alexandru Papilian este totul. Exagerez, desigur, fără însă a pierde esențialul.

ARTUR SILVESTRI : Forțele „centripete" ale unor critici maturi par a se răsfrînge și asupra criticii tinere, mult mai labilă prin însăși condiția ei „administrativă". Am descris mai demult, într-o anchetă din „Viața Românească" acest fenomen, explicînd cît se poate de clar de unde provine așa-zisa „imoralitate" a criticului tînăr : spațiu tipografic minim, datorat unor cu mult prea „activi" critici maturi, condiție socială incertă, întreținută, vai, de unii dintre aceia care se treziseră la 20 de ani redactori de revistă, într-o istorică „foame de cadre", dificultăți enorme în a echilibra judecata proprie cu aceea a grupului tutelar. Adaug acum crearea unor piedici inexplicabile și nedemocratice, de data aceasta într-un domeniu „funcționăresc"; a face din „colegialitate" (noțiune vagă) un criteriu statutar la

NICOLAE CIOBANU : „Ajungem la constatarea că literatura română de azi produce opere geniale cotidian"

admiterea în Uniunea Scriitorilor este totuna cu a obliga criticul tînăr a elogia în scris pe toată lumea fiindcă altfel conduita lui n-ar mai fi „colegială".

POMPILIU MARCEA : Deschid, numai, o chestiune capitală, cu un rol decisiv în evaluarea critică, a literaturii în general : chestiunea unor reviste literare aflate, de decenii întregi (fapt nemaipomenit) sub aceeași dirigență mediocră și, prin urmare, partizană, căci **mediocritățile** nu pot sta niciodată pe propriile picioare. Și, folosind din plin practica lui **do ut des**, mediocritățile devin, subit, **eminențe**. Este absolut uluitor să constați că în socialism, care a desființat proprietatea privată, s-au produs, **printr-un fel de efracție specială, improprietăriri speciale**, dar din averea obștească. Se aplică peste tot principiul rotației (pe criteriul, elementar, că nimeni n-a monopolizat inteligența și energia nației) se aplică legea, constituțională, a pensionării etc. Presa literară este însă un teritoriu al feudelor medievale, intangibil. Iar pilda directorului proliferează, astfel că nu ne mai mirăm cînd cutare critic, dealtminteri nu lipsit de talent, deține 4 rubrici fixe : 2 săptămînale, 2 mensuale. Bașca alte solicitări aleatorii. O persoană devine astfel un trust, cu toate prerogative de rigoare. Aici s-a ajuns. S-au afirmat, inevitabil, în aceste decenii, eminenți literați, unii sînt chiar subalterni ai celui uns cu mir, degeaba, n-au nici o șansă, mulți pățesc ca Gonzalv Ionescu din **Bietul Ioanide**. Această gerontocrație, detestată cum s-a mai spus într-un drastic pamflet de Marin Preda, publicat, într-adevăr, în „Luceafărul", ori cei care o susțin, avînd, firește „partea leului", își motivează statutul hegemonic prin vechi merite, ca Dandanache : am avut de îndurat atîtea „și înainte... și după"... astfel că actualul statut, pe viață, ar fi legitim.

VALENTIN F. MIHĂESCU : Poate că și acest sentiment al „bătăliei" continue afectează precizia „balanței" critice. Ceva mai multă îngăduință între critici ar lăsa, cred, să se vadă mai bine **care** sînt valorile **și cît** sînt ele.

ARTUR SILVESTRI : Cel mai de seamă fenomen, pe care „infernul clasicilor" nu-l cunoaște este „instituționalizarea" literaturii și într-un fel a „criticii". În aceste condițiuni, inventarea unui succes, se înțelege provizoriu, nu este într-adevăr atît de complicată pe cît ar părea. E de-ajuns a face o mică asociație de 4—5 critici, răspîndiți pe la felurite reviste, în instituții cu „tiraj" mare (radio, televiziune), a da impresia „imparțialității" obsedante, învățată de la E. Lovinescu, și în acest chip se formează adesea un „cor" critic, derivînd dintr-o distribuție abilă care transformă critica într-o piesă de teatru cu roluri sau într-o bucată muzicală cîntată în canon. Dar premiile, înseamnă-ele ceva ?

M. UNGHEANU : Premiile literare sînt o ilustrare deplină a celor spuse aici. Completînd lista cărților de seamă ale unui an cu cea a premiilor acordate vom constata, de cele mai multe ori, că premiile nu încununează cele mai bune cărți ale anului. Apoi că aceste jurii ale căror norme de alcătuire incalcă și ele normele de constituire rulează aceiași oameni: un an în juriu, un an la premiu. Prezența repetată a lui Mircea Dinescu într-un juriu literar al Uniunii scriitorilor, autor care nu știm să-și fi exprimat vreodată opinia în scris despre vreo carte, arată că în aceste jurii nu se preferă competența.

NICOLAE CIOBANU : O întrebare asupra căreia ar trebui să insistăm este aceasta : cine face, la ora de față, critica literaturii române de azi ? În mod tendențios se încearcă a se acredita ideea că la ora actuală adevărata critică aparține doar unui număr de oameni... unși (de cine ?) cu acest har. De multă vreme, se desfășoară această politică de acreditare a ideii că examenul critic consacrat literaturii române de azi aparține numai unui anumit număr de oameni. Aceștia acționează prin toate mijloacele posibile să închidă orice posibilitate de acces a opiniei publice la ceea ce spun și alți critici. Confuzia de valori ar fi diminuată dacă opinia publică ar avea acces la totalitatea punctelor de vedere formulate de totalitatea criticilor de autoritate profesională. Dar, de vreme ce unei bune părți a criticilor i se închide accesul la unele mijloace de mass-media (TV, radio) la acțiuni și intruniri cu caracter profesional special organizate s.a.m.d., desigur că acest sentiment al confuziei de valori dăinuie. Cred că o foarte importantă sarcină revine acestei părți a criticii de a persevera în acțiunea de formulare a diagnosticelor celor mai dezinteresate. Cred că acționînd în acest mod, efortul în cauză se va solda cu ameliorarea stării de fapt pe care o resimțim ; cu repunerea în drepturile lui a criteriului valoric. Nu trebuie să așteptăm intervenția de ordin administrativ ; un fenomen nociv se vindecă prin apel la soluțiile ce-i stăvilesc resorturile intime. Eu cred că acest fenomen, în esența lui, poate fi eradicat cu mijloace care țin de natura profesiunii noastre. Cred deci că sarcina noastră este de a ne asuma în continuare dificila misiune de a acționa în sensul redresării situației făcîndu-ne „meseria" așa cum se cuvine...

atelier literar

poșta redacției

C. GRIGORAȘ : Excesive abstractizări, care duc spre uscăciune și opacifiere, spre scăderea expresivității, a capacității de plasticizare, etc. (de p., „deslușirea de inlăcrimare" — o expresie deplin evazivă, opacă — etc.). Mai insuflețite oarecum, „Dinastia sinelui". „Cit zbucium", „Strimtoarea", „Cioburi de stele".

M. ULRICH : O scrisoare plină de infatuare. Mai intîi, în ce privește potrivirea de nume : e cu totul exagerat (poate chiar mai mult !) să acuzi pe cineva de „impostură și răutate" pentru o simplă coincidență de semnătură ! Mai ales cînd e vorba de o semnătură care e departe de a avea caracterul unui unicat și care nu figurează, după știința noastră, pe nici o carte, ci doar, foarte sporadic, prin rubrici de „poșta redacției" (ceea ce e prea puțin, pentru o revendicare, atît de vehementă și agresivă, a „dreptului primului ocupant" !...). În al doilea rînd, în privința acuzației de plagiat. Excesivul subiectivism manifestat la punctul precedent ne face să privim cu oarecare îndoială denunțul dv. E vorba de un lucru foarte grav, care trebuie cercetat cu atenție și prudență (firește, consultînd revista respectivă, pe care dv. n-ați anexat-o la „dosar"...), înainte de a se trage concluziile de rigoare. În al treilea rînd, părerea pe care o cereți cuiva, în legătură cu scrierile dv., nu poate fi obiect de tîrguială și, în orice caz, nu puteți opune acestei păreri propria dv. părere despre propriile dv. opere ! (Mai ales, cînd argumentul forte al părerii dv. este acela că „elaborarea lor (n.r. a poemelor) nu a fost făcută într-o oră" ! — ca și cum valoarea unei scrieri ar fi direct și strict proporțională cu timpul cheltuit în elaborarea ei !...). E o lege, nescrisă, în legătură cu demnitatea, modestia și bunul simț al creatorului adevărat !... (Cît privește autograful, el v-a fost expediat încă de-atunci, imediat după primirea cărții. Se pare că s-a pierdut pe drum. Pentru a nu risca o nouă incertitudine poștală, vă vom ține la dispoziție un exemplar spre a vi-l înmîna cu prima ocazie.).

A. ALBU : Pare a fi începutul unui reviriment, în care lucrurile dobîndesc mai multă limpezime și consistență : „Casa în noapte", „Din clipă în clipă", „De cînd ai plecat", „Dar și așa", „Să-ți pot mărturisi".

D. BARBU : Lucruri slabe, uscate, declarative, scădere gravă a vibrației, a nervului liric, a inspirației. Ceva, oarecum, în „Ataraxie", „Cine-i cel mai fericit". (Poezia cere dăruire totală, fidelitate...).

C. BASARAB : Foarte adevărate, binevenite observațiile și intențiile formulate în scrisoare. Textele, însă, n-au ajuns la nivelul acestor intenții, desenul e încă gros, încărcat, sufocat de detalii (printre care nu mai poate pătrunde indispensabila lumină). În fiecare pagină sînt motive, idei, imagini interesante, care pier, însă, strivite sub stratul greu de vorbe. Trebuie să mergeți în continuare (așa cum proiectați, dealtfel) spre simplitate și esență, spre o decantare mai deplină a substanței lirice, spre o distilare cît mai severă a expresiei, etc. Sperăm, cu bunele planuri și pregătiri pe care le-ați făcut, să obțineți rezultatele așteptate. (Nu uitați, însă, un reper esențial : confruntarea permanentă cu marile experiențe și cuceriri ale poeziei universale).

V. MILESCU : Lucruri de serie și primejdie de plafonare. Ceva, în „Călătorie", „Pluvială".

T. ȘERBAN : Cîteva pagini mai curate : „Autoportret", „Despre ființa poemului" și, mai ales, „Veghind între săbii".

A. JACOTĂ : Cînd se renunță la vînătoarea de efecte epatante (deobicei, cam găunoase, lipsite de spirit), se ajunge, uneori, pînă în pragul poeziei. Cum ar fi, de pildă, în „Unu-doi" și, parțial, în „Pînă să ningă", „Posibilitățile privirii".

M. DUMITRESCU : E un progres în expresie, în minuirea cuvîntului, care ajunge uneori la îmbinări lucioase, elegante, la adevărate caligrafii decorative. Din păcate, mesajul, semnificația, nu înregistrează același progres, dimpotrivă, substanța e parcă mai palidă, stinsă, devitalizată, tinzînd să spună din ce în ce mai puțin, mai minor, mai vag, mai întîmplător. (Atenție, deci, lustruirea destoinică a cuvintelor încă nu înseamnă poezie !... Ceva mai bine, în „Lacună", „Prin cearcăne", „Ascultă", „Noapte albă". (În altă ordine de idei, am dori să ne povestiți, cu toată sinceritatea, cum ați scris „Mic poem colorat", care sînt sursele de inspirație și, eventual, modelul. Dar, sincer !).

D.E.R. „Iason", „Locomotiva albă".

Geo Dumitrescu

N.R. Manuscrisele nu se înapoiază.

Unu-Doi

Piciorul drept piciorul sting
imense porți se tot deschid
imense pietre se tocesc
imense gesturi mă ascund
piciorul drept piciorul sting.

Piciorul drept piciorul sting
imense lacrimi se topesc
imense anotimpuri trec
imense ramuri mă pătrund
piciorul drept piciorul sting.

Piciorul drept piciorul sting
imense flăcări dănțuiesc
imense ploi mă ruginesc
imense treceri ard plingind
piciorul drept piciorul sting.

Piciorul drept piciorul sting
imense scene șușotesc
imense drumuri calc mereu
piciorul tău piciorul meu
piciorul drept piciorul sting.

ADRIAN JACOTA

Veghind între săbii

Cumpăr suflete pentru căldura sufletului meu,
suflete groase, de lină,
să trec glorios prin iarna care vine, vine, vine.
Ninsorile resemnării cum se depun pe castelul
inimii !

E încă bine, mă mingîie pe gînduri mușcatele
plătite scump

de sîngele meu veghind mereu între săbii...
Voi le vedeți cum amină frigul?
un inamic descărcindu-și gloanțele în gol.

TITU ȘERBAN

Îndepărtarea de inimă

Prea multă îndirjire
prea multă îndepărtare de inimă
lumea-i un șarpe de nervi
mușcîndu-și sălbatic propria coadă
e un fel de întoarcere la origini?
cumplită-i întoarcerea animalului rău
la bîrlogul său, dacă-i hămesit de foame,
dacă pînda-i fuse în zadar;
își devoră puii, își scoate ochii, își roade laba
Marii vinovați cu istoria la gură
Marii vinovați mondiali mai subtili
se șterg cu istoria la gură
după un asfel de praznic, și gata.

MIHAI CRAIESCU

Întîlniri

Aerul cald după respirație și
plimbările lungi pe străzile pustii ale orașului
din cînd în cînd
te oprește un trecător
supraviețuitor pe baricadele memoriei
îl privești intens să nu trădezi
mărgelele pierdute din șirag
vocile se topesc ca ceara
și îți pătrund în auz pîn' la os
din spatele amintirii
prin zgomotul cascadelor de glasuri
oare cine te mai pîndește
de după paravanul de voci
pe care abia le recunoști
îți iei rămas bun
pînă la o altă întîlnire
în aer cald de vară tremurîndă
ești iubită și ești urîtă
ești o prezență stînjenitoare
vocile cu chipuri de nerecunoscut
îți aduc zălog în cupe adînci de cristal
singurătatea.

VIORICA IONESCU

Grafică de Valentin Tănase

Rugă înainte de...

Apărați-mă de furtună
apărați-mă de-ntuneric
apărați-mă de înalt
apărați-mă de cădere
apărați-mă de bucuria pripită
de îndoială
de lacrimi
apărați-mă de veșnicia în zbor
de veghea continuă
de cîntul zadarnic
fiți chiar
fără să vreți
meșterii mei
frații mei
copiii mei
eu mă voi naște
curînd, curînd...

VICTORIA MILESCU

Turme în explozie

Răbdarea ne definește
Sîntem hrana
Sîntem iarba necesară
turbatelor vijelii cornute
care ne îngrașă
cu aroganța lor
pămîntul.

A. VALONI

Toamnă

Preoții pe străzi
trăgînd clopotele ploii
cu rugăciuni:
frunza noastră cea de toate zilele
dă-ne-o, nouă, Doamnă...

LORENA PAVALAN

Necesitate?

Cerul devine iod,
iarba devine zgură,
Sufletul umbră,
Ființa fantomă.
Făina e cafenie,
Pîinea-i de fier,
Cîrja împușcă,
Dintele-i glonț,
Pămîntul ce-i?...

SILVIA MILER

Efectul diletantismului (II)

Urmare din pag. 1

menit, în intenția autorului, să releve din capul locului „principala temă critică dezvoltată în textul respectiv", dar între astfel de eșantion și ceea ce urmează apar fel și fel de neconcordanțe despre care își poate da seama orice cititor. În continuare sînt inserate o serie de opinii aparținînd altor critici sau foiletoniști de ocazie, adiacente la ideea textului-pivot, procedură prin care s-ar contura istoricul temei critice și s-ar lumina „modul de reflectare în conștiința critică a arghezianismului". Care sînt așa-zisele teme critice ? Să enumerăm : influența lui Baudelaire, comparația cu Eminescu, noutatea limbajului, „estetica urîtului", refuzul poeticii argheziene, geniul verbal, meșteșug și inspirație, religiozitate, perspectiva cosmică, arta miniaturalului, gratuitate, poezia ca joc, alte opinii despre proză (?), opinii despre diversitatea mijloacelor artistice și temelor, capacitatea de innoire, umorul, răzvrătire, legătura cu folclorul, inteligența ingenuă, poet nereligios, specific românesc, fantasticul, alternativa dramă existențială-dramă gnoseologică, spirit satiric, forță pamfletară, materializarea reprezentărilor, dialectica contrariilor. Ordinea, formularea „temelor", inclusiv tautologia, redundanța aparțin ingrijitorului de ediție, consecință a modului cum a citit și a înțeles ampla exegeză. Criteriile care i-au călăuzit pașii nu ne sînt enunțate, trebuind să le ghicim printre rînduri ori să le aproximăm, fiindcă nu-i sînt limpezi nici selecționerului. Convins că principalele teme critice s-au conturat de la început, odată cu receptarea primului volum, Alex. Ștefănescu se străduie să le ilustreze cu decupaje adecvate, dar scenariul ca atare al antologiei contravine scopului propus, pentru că dialectica interioară a exegezei e cu mult mai complexă, imprevizibilă, mai dificilă decît s-ar părea la o lectură grăbită. Ideea de „istorie a temei" rămîne o promisiune neonorată, dacă nu chiar confuză. Oare despre „perspectiva cosmică" n-au mai scris în afară de Călinescu, decît Marian Popa (1977), D. Micu (1979) și I. Cheie Pantea (1980) ? Dar despre umorul arghezian n-au scris decît Șerban Cioculescu și Marian Popa (prezent cu un extras de două rînduri din cunoscutul său **Dicționar...**) ? Despre spiritul satiric și forța pamfletară nu s-a scris pînă la Valeriu Cristea ? Ori nu s-a scris „antologic" ? Cîte ni se propun să fie oare toate teme critice ? Nu sînt ele consecința unei optici simplist-didactice, ambiționate să popularizeze o exegeză mult mai bogată în idei critice, mai valoroase și mai adecvate specificității operei decît unele, destul de irelevante și școlărești, reținute de critic, departe de a defini arghezianismul în ceea ce are el substanțial ?

Subcapitolul **Repere biografice** „nu conține — se precizează — contribuții documentare proprii, fiind exclusiv o sinteză a datelor cunoscute". Ce-i drept, Alex. Ștefănescu urmează îndeaproape „tabelul cronologic" întocmit de G. Pienescu la ediții de largă circulație. Într-un „breviar" recent, Șerban Cioculescu a semnalat deja cîteva inexactități. **Bilete de papagal** a apărut inițial ca ziar și, apoi, odată cu a doua serie (1930), ca revistă. În **Viața socială** n-au fost publicate numai poezii din **Agate negre**, ciclu care nu va fi integral renegat ulterior. După 1970, lui Arghezi îi apar încă două plachete nemenționate : **Călătorie în vis** (1973) și **Deslușiri** (1980). Tînărul critic își permite unele aprecieri (contribuții exegetice ?) de un personalism discutabil : se afirmă, de pildă, că romanul **Lina** „este bine primit de cititori și de critici", ceea ce nu corespunde întru totul adevărului ; cît privește observația că în roman „alternează filoanele autobiografice cu izbucnirile pamfletare", prima parte a aserțiunii suscită semne de întrebare. Despre **Cărticică de seară** se afirmă că e „un fel de imnuri înălțate existenței în înfățișările ei minuscule și insignifiante", dar problematica poeziei nu răspunde integral acestei caracterizări ce se vrea lapidară și sintetică.

În subcapitolul **Ediții uzuale din opera argheziană** trebuiau incluse și alte volume, nu mai puțin „uzuale" : **Cu bastonul prin București** (1961), **Ce-ai cu mine, vintule ? Pe o palmă de tărînă** (1970), **Pensula și dalta** (1973), **Ars poetica** (1974). Cît de superficial este sectorul informativ al antologiei rezultă și din prezentarea suitei de **Scrieri**, menționîndu-se volumele „deja apărute", fără a se avea în vedere că între planul fixat de scriitor și planul editorial s-au ivit unele decalaje și, implicit, modificări de configurație a volumelor. E de necrezut că un atît de inversunat denunțător al veleitarismului și imposturii în lumea literară, un arghezian sadea, cum ar trebui să fie autorul unei astfel de cărți, nu are cunoștință despre conținutul volumelor 28, 29, 30 și 31 (apărut în 1979). Pentru el, „prozele" ce alcătuiesc sumarul acestor volume n-au fost publicate încă ! Volumele respective n-au fost consultate nici măcar din simplă curiozitate ; nu mai vorbim de probitate profesională. Nefiind edificat, a copiat cu naivitate o listă de titluri, săvîrșind înduioșătoare necoincidențe, de parcă ar fi văzut în fiecare dintre cititori un „nespecialist în literatură". În realitate, aceste volume sînt : 28, **Proze, Cortina** (nu **Schițe de portret**), 29 **Proze, Pensula și dalta** (nu **Tablete de cronicar**), 30, **Proze, Cuvinte potrivite și... încrucișate** (nu **Tablete de cronicar**). Vol. 31, **Proze, Timpuri de cronică**, împreună cu cele specificate de noi, deși au fost editate începînd cu anul 1975, pentru Alex. Ștefănescu urmează să fie publicate ! Îi înțelegem nerăbdarea de a le vedea tipărite și de a le lectura cu sfîntă-i pasiune pentru literatura lui Arghezi. Pînă atunci, încă o rectificare : vol. 6 nu cuprinde **Versuri** (dacă nu cumva domnia-sa deține vreo ediție unicat), ci poeme în proză (**Ce-ai cu mine, vintule ?, Printre psalmi**). De s-ar fi consultat vol. 30, s-ar fi găsit acolo „sumarul complet" al celor 29 de volume anterioare precum și subtitlurile volumelor ce urmează să apară.

Ne întrebăm apoi dacă nu era necesar, în scopul realizării unei ediții impecabile și al fidelității față de adevăr, ca unele erori (să zicem tipografice !) ce s-au strecurat în ediția din care s-au selectat textele, să fie corectate. E o obligație elementară a respecta titlul exact al unei poezii și anul apariției sale. Cunoscătorii operei lui Arghezi știu, de pildă, că acesta nu are poezii cu titlul **Nehotărîri, Despărțirea, Ruga de seară, Ruga de vecernie** (cum apar la E. Lovinescu), ci **Nehotărîre, Despărțire, Rugă de seară, Rugă de vecernie**. La Șerban Cioculescu, în **Introducere în poezia lui Tudor Arghezi** găsim mențiunea că poezia **Unui prieten mic** a apărut în **Cronica** din 15 mai 1905. Anul corect este 1915. La același critic redutabil se strecoară o eroare de datare a unuia din textele remarcabile, preluată cu credulitate de diverși comentatori (unii destul de serioși) ai operei argheziene. E vorba de poezia **Belșug** care nu a fost publicată în 1916, ci în **Cronica** din 12 aprilie 1915. Astfel de erori sînt conservate, fără vreo umbră de tresărire, și în ediția de față, dar ne întrebăm pînă cînd perpetuarea lor (și a altora, desigur, din alte ediții) este cu putință, cită vreme istoria literară trebuie să devină o chestiune serioasă chiar și (dacă nu mai ales) pentru ingrijitorii de ediții, ca și pentru criticii, cu și fără „jurnal", datori și ei să nu se abată de la adevărul pentru care, în articole de o verbalitate incisivă, pledează cu morgă seniorială. Numai că Alex. Ștefănescu îl crede prea naiv pe cititor și-și închipuie că din istoria literară se poate face orice, de vreme ce exactitatea nu prezintă mare importanță, încît să ne întindă cursa unor enormități de tipul celor de la pag. 306 (unde apar trimiteri eronate la **Luceafărul** și **România literară**) sau al celei de la pag. 147 unde se citează dintr-un articol al lui Al. Piru : **La 30 de ani de la nașterea lui Tudor Arghezi** (la treizeci de ani ! l), inclus în **Varia. Precizări și controverse** (1972).

Nici această ediție nu-i oferă cititorului o imagine sintetică și clar orientativă privind receptarea critică în timp a operei argheziene. Caracterul confuz și compozit al antologiei estompează cotele reale, departe de a fi calme, ale confruntării verbului arghezian cu critica. Dificultățile întîmpinate în realizarea ediției nu sînt dezvăluite, însă presiunea lor n-a putut fi învinsă, dominîndu-l tiranic, pînă la derută, pe criticul ce se apropie prematur de Arghezi. Pentru noi rămîne obscură inițiativa sa, mai ales că în publicistică pledează, cu îndreptățire, pentru valoare. „Ce-ar fi — se întrebă undeva — dacă editurile... n-ar mai face abstracție de criteriul calității ?". E adevărat că nu pricepem ce se înțelege prin asemenea „criteriu" atît de desconsiderat în realizarea antologiei comentate aici în speranța că toate eforturile noastre trebuie conjugate, lucid și avizat, în sensul unei posterități demne a lui Arghezi, eliberați de prejudecăți și practici simplist-deformatoare, inclusiv de eschiva falsului „con de umbră" cu care unii foiletoniști continuă să se mingîie în autoamăgire.

CONFABULE

Cîinele

Zise Cîinele
supărat de foame
nu mai vreau să latru
curtea n-o mai apăr de străini
nici din coadă n-am să mai dau
prietenos
cînd îl voi vedea
iar în ochii lui n-am să mă mai uit
cu dragoste
și după ce zise toate acestea
și încă multe altele
între care că îl și va mușca de
dar mai ales greu de înțeles
după atîția ani de slujbă fidelă
și de lins mîna
se trînti în coteț pe burtă
și începu să roadă osul
pe care Stăpînul i-l aruncase
cum avea obiceiul duminica la prînz
Pe fereastră.

Iulian Neacșu

UN „ERETIC"

Urmare din pag. a 3-a

ideea ei absolută, osia lumii, principiile metafizice.

Ambigua lui compoziție sufletească, supusă principiului organicității și principiului necesității, se sublimează într-un insolit tip de imaginație, derivat aci din beatitudine naturală, aci din extazul tragic, (în chipul „liliacului timpuriu"), într-un fabulos „impleticit" și religios, de tip sumbru, într-un soi de peisaj expresionist și calcinat, ars de catastrofe ireproductibile. Ca și barocul, N. Labiș „nu știe ce vrea", fiind dubitativ și reformist în devoțiune, dogmatic și idealist în examenul realistic. Inapt a dezvolta materia sufletească într-un eu simetric, poetul vede în anonimitate țelul etic suprem și nici nu se putea altfel, căci scoborîse dintr-o lume folclorică, ignorantă a tradiției individuale, redusă la principiul creator în sine. Planeta lui viețuiește în era colindului și omul nu se sforțea să inventeze iubind mai degrabă parafraza, restituirea mitului, încredințat, ca un poet popular fără nume, că divinitatea coboară imprevizibil în ogradă și repetă inevitabil timpurile, spațiile, generînd periodic și de la sine, fără ajutorul persoanei părelnice.

Omul nu viețuia ca să creeze, spre a rămîne cu numele pe un trecător rîboj, ci spre a modifica etic ceea ce rămăsese de modificat. Perfecționismul lui N. Labiș nu este de natură estetică, e un reformism moral, de mic Luther adus cu mentalitatea și cu principiile la zi. De altfel, și stilul dovedește aceasta căci poetul închipuia în mari acumulații, ca de lanțuri fără sfîrșit de propoziții, imagini, idei, voind parcă a reda lumii o pierdută unitate originară, asistată, în refacerea ei, de o idee care-l depășește pe om. Imagismul lui, de necxplicat prin raport la contemporani, e o formă de vorbire angelică, în limba corespondențelor inițiale ; eufonia aduce mai mult verificarea prin sunet a potrivirilor pe care gîndul manifestat le pierde prin raport la cugetarea imanentă. Mulțimea de prosopopei, personificînd inanimatul, într-un chip care nu se îndepărtează de acela al romanticilor germani ezoterici, dă semne că în imaginația lirică se producea mereu acea reverberație a cuvînt a lumii inconjurătoare, care se sforțea să vorbească.

NICOLAE LABIȘ VĂZUT DE POEȚI

● „Rotonda 13" organizată de Muzeul Literaturii, în 14 dec., s-a stabilit asupra vieții și operei lui Nicolae Labiș. Moment comemorativ : se împlinesc 25 de ani de la moartea atît de tragică a poetului. „Să-i invităm pe poeți, poeți din generația lui, din generațiile următoare" — a spus Al. Oprea, directorul Muzeului, și comperul magistral al serii, — să ne vorbească despre Labiș". Au vorbit, cu extraordinară sensibilitate, șase poeți reprezentînd toate promoțiile afirmate în chip deosebit în literatura de azi : poeți de la școala de literatură (Al. Andrițoiu și Ion Gheorghe), din „generația '60" (Ioan Alexandru) ori apăruți mai tîrziu precum Nicolae Dragoș, Cezar Ivănescu și Nicolae Dan Fruntelată. Pe deasupra vîrstelor, un fior liric și tulburat de sentimentul dramatic al unei biografii emblematice pentru literatura noastră postbelică a sporit cu argumente ideea că N. Labiș este un mare poet, o prezență etică și estetică vie, un liric nu numai al trecutului, ci și al viitorului. Al. Andrițoiu a punctat „poezia politică" și „modernizarea pastelului", Nicolae Dragoș a menționat, ca și Nicolae Dan Fruntelată, energia morală și politică a poeziei lui Labiș. Cezar Ivănescu, autorul unei cărți încă inedite despre Labiș, a divulgat cîteva gînduri emoționante despre poet, recitînd ca pe o litanie „Moartea căprioarei".

OMAGIU LUI NICOLAE LABIȘ

● Comemorarea a 25 de ani de la moartea lui Nicolae Labiș, deschizător de drum al poeziei românești noi a prilejuit o serie de manifestări desfășurate în zilele de 11, 12 decembrie în județul Suceava, sub egida Uniunii Scriitorilor și a Comitetului județean de cultură și educație socialistă Suceava. Din grupul de scriitori prezenți la aceste zile omagiale, condus de președintele Uniunii Scriitorilor, scriitorul Dumitru Radu Popescu, au făcut parte : George Bălăiță, Mircea Radu Iacoban, Traian Iancu, Andi Andrieș, Nicolae Barbu, Constantin Coroiu, Aurel Covaci, Virgil Cuțitaru, Nicolae Dan Fruntelată, Ion Gheorghe, Dumitru Ignea, Gheorghe Istrate, Ștefan Luca, Norman Manea, Florin Mugur, Aura Mușat, Cornel Popescu, Nicolae Prelipceanu, Doina Sălăjan, Corneliu Sturzu, Nicolae Turtureanu, George Țărnea, Dragoș Vicol, Horia Zilieru. Li s-au alăturat scriitorii suceveni Ion Beldeanu, Constantin Blănaru, George Badea, Onu Cazan, George Damian, Viorel Dîrja, Mihai Iordache, Marcel Mureșanu, Horațiu Stamatin, Mircea Tinescu, Constantin Ștefuriuc.

Au avut loc șezători la liceele sucevene, o seară omagială la casa de cultură a sindicatelor din Suceava, un emoționant pelerinaj la Mălini — satul natal al poetului — o șezătoare la căminul cultural din Mălini și una la liceul „Nicu Gane" din Fălticeni, școală în care a învățat Nicolae Labiș. A luat ființă, cu acest prilej, cenaclul din Suceava al Uniunii scriitorilor reunind alături de Ion Beldeanu, George Damian, Constantin Dumbrăveanu, Marcel Mureșeanu (secretarul cenaclului), Constantin Ștefuriuc — membri ai Uniunii Scriitorilor — o serie de autori membri ai cenaclurilor locale. Prezenți la aceste manifestări, tovarășii Florea Leuștian, secretar al Comitetului județean de partid și Alexandru Toma, președinte al comitetului județean de cultură și educație socialistă, au asigurat un deosebit cadru organizatoric desfășurării zilelor dedicate omagierii poetului de la Mălini.

Plenara Consiliului Uniunii Scriitorilor

Marți 15 decembrie 1981, la București, a avut loc plenara Consiliului de conducere al Uniunii Scriitorilor. Au mai participat, ca invitați, membrii Comisiei de cenzori a Uniunii, scriitori-membri ai Consiliului național al Frontului Democrației și Unității Socialiste, redactori șefi ai unor publicații editate de Uniunea Scriitorilor, care nu sînt membri ai Consiliului Uniunii.

A fost păstrat un moment de reculegere în memoria scriitorilor decedați în perioada iulie-decembrie 1981 : **Bernhard Capesius, Szekelyi Gyula Kormos, Dumitru Mazilu, Sașa Pană, Costache Popa, Lotte Berg, Agatha Bacovia, Tașcu Gheorghiu, Sóni Pál, Paul Constant, Sergiu Al.-George, Molter Karoly, Ion Rusu-Șirianu.**

Ordinea de zi a plenarei a fost următoarea : — Informare asupra acțiunilor determinate de conducerea Uniunii Scriitorilor de la Conferința națională a scriitorilor pînă la această dată ; — Despre sarcinile ce revin Uniunii Scriitorilor în lumina expunerii tovarășului Nicolae Ceaușescu la plenara C.C. al P.C.R. din 25 noiembrie 1981 ; — Despre importanța, pentru scriitorii din România, a noii inițiative a tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România, cu privire la lupta pentru dezarmare și pace ; — Ratificarea comisiilor de lucru ale Biroului Uniunii și constituirea comisiilor de lucru ale Consiliului Uniunii ; — Aprobarea regulamentelor de premii ale Uniunii Scriitorilor și ale Asociațiilor de scriitori pe anul 1980 ; a regulamentului pentru Marele premiu și al Premiilor speciale pe anul 1980 ; a regulamentului de premii pentru traduceri peste hotare din literatura română ; — Alegerea juriului de acordare a premiilor Uniunii Scriitorilor pe anul 1980 ; — Diverse.

Președintele Uniunii Scriitorilor, **Dumitru Radu Popescu**, a relevat importanța Programului de dezvoltare a literaturii din țara noastră pe următorii patru ani, document aprobat de Conferința națională a scriitorilor, ca și a tuturor sarcinilor pe care nemijlocit le pune scriitorilor conducerea superioară de partid și de stat. Consiliul Uniunii a fost informat despre sinteza problemelor ridicate la Conferința națională a scriitorilor și care vor fi urmate cu rigoare și consecvență, pentru rezolvarea lor în spiritul ideologiei partidului nostru și al legilor țării. Printre preocupările stînd în atenția imediată a conducerii Uniunii, au figurat permanentizarea caietelor critice din cuprinsul revistei „Viața Românească" și legitimarea dreptului de autor la ediția critice ale unor opere clasice, demersurile făcute pentru o mai bună reprezentare a limbii și a literaturii române în programa școlară de liceu (prin dezbateri succesive cu reprezentanți ai Ministerului Educației și Învățămîntului), precum și eforturile pentru o colaborare mai aplicată dintre scriitori și cinematografia românească. O atenție specială a fost acordată cinstirii memoriei și operei marilor scriitori George Bacovia și E. Lovinescu (la centenarul nașterii acestora), a memoriei și operei poetului Nicolae Labiș, cu prilejul comemorării a 25 de ani de la încetarea sa din viață. Din suita acțiunilor dedicate afirmării literaturii în mijlocul maselor de cititori (șezători literare, întîlniri cu cititorii, prezentări de cărți, îndrumare a unor cercuri și cenacluri literare, prezențe scriitoricești în fabrici și uzine, pe șantiere și platforme industriale, la case de cultură și în cămine culturale), se adaugă inițiativa constituirii unor cenacluri ale Uniunii Scriitorilor îndeosebi în centre de cultură din afara orașelor de reședință ale Asociațiilor de scriitori. Efortul pentru a conjuga condițiile optime ale creației literare cu rezolvarea unor probleme privind condiția de viață a scriitorului din România rămîne temei de durată al procesului menit să ducă la realizarea unei literaturi pe măsura însăși a timpului ce-l trăim.

Următoarele două puncte ale ordinei de zi au fost prezentate de **Ion Hobana**, secretar al Uniunii Scriitorilor, și de **Alexandru Balaci**, vicepreședinte al Uniunii. Acestia au subliniat rolul determinant pe care-l au indicațiile tovarășului Nicolae Ceaușescu referitor la orientarea fenomenului culturii din România, în circumstanțele în care conștiința cititorilor se însumează nesovăit în luptă pentru dezarmare și pace, cu mijloace specifice și de mare audiență în întreaga lume.

Pe marginea problemelor cuprinse în ordinea de zi, la dezbateri, au luat cuvîntul scriitorii : **Ioan Alexandru, Alexandru Andrițoiu, Cezar Baltag, George Bălăiță, Ștefan Bănulescu, Nikolaus Berwanger, Ana Blandiana, Bodor Pal, Eta Boeriu, Geo Bogza, Nina Cassian, Mircea Ciobanu, Romulus Cojocaru, Aurel Covaci, Daniela Crăsnaru, Dan Cristea, Ovid S. Crohmălniceanu, Dan Culcer, Dan Deșliu, Gabriel Dimisianu, Mircea Dinescu, Ștefan Augustin Doinaș, Domokos Geza, Dan Duțescu, Dinu Flămînd, Laurențiu Fulga, Mircea Radu Iacoban, Traian Iancu, Ion Ianoși, Gelu Ionescu, Mircea Iorgulescu, Eugen Jebeleanu, Ion Lăncrănjan, George Macovescu, Toma George Maiorescu, Ileana Mălăncioiu, Gellu Naum, Bujor Nedelcovici, Vasile Nicolescu, Ioanichie Olteanu, Z. Ornea, Alexandru Paleologu, Octavian Paler, Nicolae Prelipceanu, Valeriu Râpeanu, Romulus Rusan, Petre Sălcudeanu, Mircea Sântimbreanu, Eugen Simion, Mircea Horia Simionescu, Szasz Janos, Szilagyi Istvan, Ștefan Tcaciuc, Mircea Tomuș, Constantin Țoiu, Mircea Zaciu.**

Consiliul Uniunii a ratificat comisiile de lucru ale Biroului Uniunii (a căror componență a fost dată publicității într-unul din numerele anterioare ale revistei) și a aprobat componența comisiilor de lucru ale Consiliului, care se dau publicității în numărul de azi al revistei.

După ce a aprobat regulamentele potrivit cărora se acordă premiile anunțate în ordinea de zi, Consiliul Uniunii a hotărît să acorde poetului **Eugen Jebeleanu** — Marele premiu al Uniunii Scriitorilor pe anul 1980, iar Premiile speciale pe același an — scriitorilor **Radu Boureanu, Liviu Rusu, Henriette Yvonne Stahl, Radu Tudoran.**

Consiliul Uniunii a ales, de asemenea, prin vot secret, juriul pentru acordarea premiilor Uniunii Scriitorilor pe anul 1980, în următoarea componență : **Ștefan Bănulescu** (președinte), **Livius Ciocârlie, Valeriu Cristea, Gabriel Dimisianu, Galfalvi Zsolt, Gelu Ionescu, Mircea Iorgulescu, Mircea Martin, Florin Mugur, Bujor Nedelcovici, Alexandru Paleologu, Lucian Raicu, Ștefan Tcaciuc.**

Lucrările plenarei au fost conduse de **Dumitru Radu Popescu**, președintele Uniunii Scriitorilor.

Comisii de lucru ale Consiliului Uniunii Scriitorilor

COLEGIUL DE ONOARE : Geo Bogza, Radu Boureanu, Ion Brad, Șerban Cioculescu, Geo Dumitrescu, Ion Ianoși, Octavian Paler, Süto Andras, Mircea Zaciu.

COMISIA DE VALIDARE A PRIMIRII DE NOI MEMBRI : Nikolaus Berwanger, Constanța Buzea, Mircea Ciobanu, Valeriu Cristea, Ovid S. Crohmălniceanu, Geo Dumitrescu, Victor Felea, Galfalvi Zsolt, Mircea Iorgulescu, Nicolae Manolescu, Florin Mugur, Alexandru Paleologu, Eugen Simion, Ștefan Tcaciuc, Laurențiu Ulici, Mircea Zaciu, Horia Zilieru.

COMISIA PENTRU PROBLEMELE TINERETULUI : Paul Balahur, Micola Corsiuc, Daniela Crăsnaru, Mircea Dinescu, Gabriel Gafita, Carolina Ilica, Mozes Attila, Werner Söllner, Grete Tartler, Doina Uricariu, Richard Wagner.

COMISIA PENTRU CINSTIREA MEMORIEI SCRIITORILOR : Ioan Alexandru, Mihai Beniuc, Ana Blandiana, Dan Cristea, Leonid Dimov, Kanyadi Sandor, Alexandru Oprea, Sânziana Pop, Ion Popescu-Puțuri, Titus Popovici, Nicolae Prelipceanu, Marius Robescu, Romulus Rusan, Marin Sorescu, Mircea Horia Simionescu, Sorin Titel, Mihai Ursachi.

COMISIA PENTRU CULTIVAREA LIMBII ROMÂNE ȘI A NAȚIONALITĂȚILOR CONLOCUITOARE : Eta Boeriu, Arnold Hauser, Gelu Ionescu, Janoshazy Gyorgy, Nicolae Manolescu, Aurel Martin, Dumitru Micu, Mircea Sântimbreanu, Eugen Simion, Nichita Stănescu, Franz Storch, Mircea Tomuș, Ion Vlad.

COMISIA DE CONTESTAȚII : Emil Brumaru, Gabriel Dimisianu, Laszloffy Aladar, Dorin Tudoran, Romulus Vulnescu.

COMISIA DE CONTESTAȚII LA PENSII : Constanța Buzea, Anghel Dumbrăveanu, Hajdu Győző, Mircea Radu Iacoban, Radu Tudoran, Dan Tărchilă, Constantin Toiu.

COMISIA EDITORIALĂ : Alexandru Balaci, George Bălăiță, Alexandru Căprariu, Valeriu Cristea, Ovid S. Crohmălniceanu, Domokos Geza, Gabriel Dimisianu, Paul Everac, Fodor Sandor, Romulus Guga, Mircea Radu Iacoban, Mircea Iorgulescu, Ioanichie Olteanu, Z. Ornea, Octavian Paler, Valeriu Râpeanu, Mircea Sântimbreanu, Marin Sorescu, Franz Storch, Mircea Tomuș, Cornel Ungureanu.

COMISIA JURIDICĂ : Ion Dodu Bălan, Anton Breitenhofer, Mihail Crama, Virgil Duda, Laurențiu Fulga, Mihai Giugariu, Aurel Martin, Bujor Nedelcovici, Vasile Nicolescu, Emil Poenaru, Vasile Rebreanu, Szilagyi Istvan, Dumitru Trancă, Nicolae Țatomir, Alexandru Voitin.

COMISIA DE RELAȚII EXTERNE: Alexandru Balaci, Franz Johannes Bulhardt, Nina Cassian, Aurel Covaci, Mihnea Gheorghiu, Dan Hăulică, Ion Hobana, Letay Lajos, George Macovescu, Mircea Malița, Adrian Marino, Virgil Teodorescu, Eugen Uricaru.

COMITETUL CASEI SCRIITORILOR : Dan Deșliu, Ioana Diaconescu, Dinu Flămînd, Traian Iancu, Eugen Jebeleanu, Romulus Vulpescu, Haralamb Zincă.

ANOTIMPURI BACOVIENE

La cererea numeroșilor iubitori de poezie, cu ocazia inchiderii expoziției omagiale „Autoportret G. Bacovia", Muzeul literaturii române reia recitalul „Anotimpuri bacoviene", dedicat centenarului nașterii marelui poet.

Spectacolul realizat de artista emerită Irina Răchiteanu-Șirianu, — cu concursul actorilor Agatha Nicolau, Ion Pavlescu și Marian Lepădatu — reconstituie, cu deosebită măiestrie, atmosfera și universul liricii lui G. Bacovia.

Manifestarea va avea loc luni, 21 decembrie 1981, ora 18, în rotonda Muzeului literaturii române.

LIRICĂ GERMANĂ CLASICĂ

NOVALIS

Nu mai știu ce și cum (Baladă)

Devreme, cind Lisette stătea in geam,
Veni don Filidor
Și-o sărută,
Apoi, ținîndu-i încă gitul alb,
Ii spuse la ureche oarece,
Nu mai știu ce,

Că au plecat pe dată, el cu ea,
Și s-au culcat in iarba
Care era inaltă.
A inceput un hirjonit nebun.
El s-a jucat cu ea
Nu mai știu cum.

La joc era chiar genial
Și-atitea i-a făcut
Că tinăra Lisette s-a prăpădit de ris,
Ba, pin-la urmă-a inceput
Chiar să suspine-oftind
Nu mai știu cum.

Jocu-i plăcu atit de mult
Că l-au jucat mereu
Pină tirziu
Cind, dup-al lunii-apus,
El capătul i-a pus.
Nu mai știu cum.

HŐLDERLIN

Mnemosyne (A treia variantă)

Coapte sint, pregătite,
Roadele pe pămint încercate, căci o lege există
Care pe toate le cuprinde, asemeni rindurilor
Profetic visind
La colina albastră a cerului. Multe,
Purtind pe umeri
Lestul corăbiilor, sint
De păstrat. Dar nesigure-s
Cărările. Și chiar nedrepte.
Asemeni fagurilor topiți
Ard elementele și vechile
Legi pămintești. Totdeauna
In nelegiuire sfirșește dorul. Multe sunt
De păstrat. Și necesara incredere.
Nici inainte, nici înapoi noi nu vrem
Să vedem. Ne lăsăm legănați
De nestatornica-ntindere-a mării.

LUDWIG TIECK

Strigătul romantismului

Noapte cu lună strălucitoare
Care sensul ți l-ai pierdut
Mirabilă lume de basm
Reimbracă-te-n vechea-ți splendoare.

CLEMENS BRENTANO

Cîntec de primăvară

Primăvara cu priviri dulci
Mă ademenește și mă seduce
Vara cu fructe bogate
Mă ospătează indestulindu-mă
Toamna mă invață să duc dorul
Căminului cald.
Iarna mă invață să mor.
Mă va moșteni primăvara.

LUDWIG UHLAND

Întoarcere acasă

Punte să nu te rupi, tremurătoare,
Să nu te surpi tu stincă-amețitoare,
Lume, nu te sfirși, cer, să nu cazi,
Căci tare mult imi place ziua de-azi.

GOTTFIED BENN

Bărbat și femeie într-o baracă de canceroși

Bărbatul :
Privește acest rind de piepturi descompuse
Și acest rind de sini descompuși.
Duhoare printre paturi. Surorile schimbă din oră in oră.

Haide, ridică incet această invelitoare
Și privește, această bucată de grăsime și zoaie
A fost odată a unui mare om
Plin de onoruri in patrie.

Privește această deschizătură din piept
Și vezi-i rozariul din oase moi.
Pipăie liniștit. Carnea e putredă și nu-l mai doare.

Aceasta de aici singeră ca din treizeci de piepturi.
Nici un om nu are așa mult singe.
Asteia de aici i s-a mai scos un făt
Din vintrele precanceroase.

Doarme sub somnifere. Zi și noapte. Celor abia veniți
Li se spune că somnul ii face sănătoși. Numai duminica
Este trezită cind are vizită.

Hrană nu mai consumă. Spatele ei
E o singură rană. O sug muștele. Arareori
O mai spală femeile. Cum se spală o bancă.

Crește cimitirul in fiecare pat.
Carnea se așează direct in groapă. Singele se evaporă
Se pregătește seva de reciclare. Țipă pămintul.

În românește de
Gavril Matei Albastru

REVISTA STRAINA

● **IN LIBRĂRIILE** franceze a apărut recent romanul „Ciulinii Bărăganului" de Panait Istrati. Volumul este ilustrat de pictorul timișorean Trifan Vasile Pintea. Lucrarea reproduce ediția princeps și este publicată de Asociația medicilor bibliofili, prestigioasă instituție cu preocupări editoriale, prezidată de J. Mauritieras.

● **ACTUALA STAGIUNE** de la Comedia Franceză este consacrată tragediei — clasice și romantice — și pieselor de la sfirșitul secolului XIX — și inceputul secolului XX. Potrivit publicației „Nouvelles de France", repertoriul primei scene a Franței va include „Andromaca" de Racine, „Marie-Tudor" de Victor Hugo, „Călătoria domnului Perrichon" de Labiche, „Corbii" de Henry Becque. Vor fi reluate, de asemenea, montări din stagiunea precedentă : „Hangița" de Carlo Goldoni, „Educația unui prinț" și „Jocul dragostei și al intimplării" de Marivaux, „Sertorius" de Pierre Corneille, „Femeile savante" de Moliere, și „Capriciile Marianei" de Alfred de Musset. Vor continua, de asemenea, serile literare. Ca un omagiu adus marelui actor și regizor Louis Jouvet, va fi realizat un montaj, „Jouvet-Giraudoux" care va include, din opera dramaturgului, lucrările dramatice „L'Impromptu de Paris" și „Cintarea cintărilor", precum și texte semnate de L. Jouvet.

● **DACĂ** nu vor fi adoptate măsuri urgente, limba populației din arhipelagul Fiji, din Oceanul Pacific, va dispărea complet. Potrivit opiniei specialiștilor, principala cauză a acestui fenomen o constituie faptul că invățămintul se desfășoară în prezent numai în limba engleză. După cum scrie publicația australiană „Pacific Islands Monthly" limba Fiji este supusă acelorași tendințe care au dus la dispariția limbilor populației din insulele Hawai.

● **SE PARE** că poetul italian Giuseppe Prezzolini va putea lua parte la festivitățile prilejuite de sărbătorirea propriului său centenar. Spirit caustic, care și-a exprimat părerile fără menajamente, Prezzolini este unul dintre cei mai controversați scriitori italieni din acest secol. Numărul prietenilor săi a fost aproape egal cu cel al adversarilor. Despre el, Giovanni Papini scria că este o persoană „studioasă, orgolioasă, melancolică, cinică și neincrezătoare". Acum, după ce au trecut cele mai multe din omeneștile dușmănii, opera poetică a lui Prezzolini își găsește tot mai mulți cititori. Poetul centenar locuiește in prezent lingă Lugano, in Elveția.

● **IMPLINIREA** a 1 500 de ani de la intemeierea atestată a Kievului va prilejui și lansarea noului film „Iaroslav cel Înțelept". Filmul — conceput ca un reportaj din secolul al XI-lea — reconstituie domnia lui Iaroslav cel Înțelept (1019—1054), care a transformat Kievul intr-un mare centru politic, economic și cultural. Pelicula, semnată de regizorul Grigori Kohan, are două serii, intitulate „Novgorod" și „Kiev". Rolul cneazului i-a fost incredințat debutantului Iuri Muravițki.

● **PIESA POLIȚISTĂ** „Cursa de șoareci" de Agatha Christie a fost menținută pe afișul unui teatru londonez timp de 29 de ani fără intrerupere. În acest răstimp au avut loc 12 065 de reprezentații la care au participat peste cinci milioane de spectatori. Distribuția a fost modificată în fiecare an, pină acum apărind pe scenă 174 de actori, care au jucat sub indrumarea a unsprezece regizori.

Desen de Micaela Istrate

REPERE Orfeu și Euridice

Alcătuirea unei antologii este o intreprindere delicată, cerind din partea autorului o seamă de calități, dintre care nu trebuie să lipsească erudiția și rafinamentul, siguranța deplină a gustului și orientarea fără greș in profuziunea de opere ale literaturii universale. Ion Acsan, scriitor și editor cu preocupări îndeajuns de largi, și cu structură clasică în ceea ce privește „background"-ul său intelectual, — tentează pentru a doua oară o propunere de texte semnificative, pentru un întreg domeniu tematic, de data aceasta sub titulatura atit de incitantă, **Orfeu și Euridice în literatura universală** (Editura Albatros, 1981). Precedenta culegere fusese dedicată motivului prometeic, avind o mai mare coerență a scopurilor pe care și le propusese. **Orfeu și Euridice** pare să limiteze mitul la dimensiunea cuplului, cel puțin astfel sugerează Studiul introductiv, ceea ce n-ar constitui în sine un păcat, deși implicațiile culturale și de tradiție orfică s-ar reduce astfel, iar texte ca cele din **Poemele orfice timpurii** sau fragmentul din **Memento mori** a lui Eminescu ar trebui de pildă să lipsească. Rămînind la mitul dragostei orfice, se poate însă evidenția mai bine tiparul existențial și adîncimea unei aspirații umane atit de legată de marea poezie. Nu ajunge să menționezi numele lui Orfeu (Manimazos) sau să dai titlul de Euridike unei poezii pentru a-ți justifica în mod automat locul intr-o asemenea antologie, chiar dacă ești un mare scriitor. Ca să ne menținem în spațiul românesc, unde argumentele noastre pot fi mai ușor verificate, este greu de presupus ce motive il vor fi condus pe Ion Acsan să includă în antologia sa pe Ion Gheorghe și să-l lase pe dinafară pe Dan Laurențiu, un poet prin excelență orfic. Parodia lui G. Călinescu își avea rostul, desigur, la o rubrică de curiozități, dar frumoasa poemă a lui Dimov trebuie citită intr-un cu totul alt context decit cel propus de antologia lui Ion Acsan. Confuzia din sumar este concurată numai de tonul imprecis al cuvîntului introductiv, ezitînd între analiza mitului și trecerea în revistă a principalelor opere antologate, cu sugestii vagi de lectură diletantă.

Acceptînd propunerea lui Ion Acsan de a gîndi problematica dragostei sub chipul unui mit străvechi, precum și analogia cu fragmentul Nala și Damayanti, din **Mahabharata**, este semnificativ să urmărim implicațiile diferite ale sufletului grec și cele din caracterul oriental. În amîndouă cazurile, uniunea este amenințată de slăbiciunea bărbatului. Regele Nala își joacă la cărți averea, decade, iar apoi își părăsește iubita, lăsînd-o pradă spaimelor și relelor lumii. Tăria de rocă și conținutul moral aparțin însă femeii și pathosului cu care își revendică dragostea. Damayanti il alege pe Nala împotriva întregii lumi de rajale care se perindă prin fața ei și chiar împotriva celor patru zei care vin să o pețească, iar apoi nimic, nici chiar propria lui slăbiciune, nu o mai pot despărți de Nala. Abandonată, se tînguie din cauza despărțirii, căutîndu-și însă iubitul cu dragoste nedesmințită, nici o clipă nu se simte atrasă de altă lume. Iubirea lor se împlinește în cele din urmă, pentru că orientalul ii conferă, dincolo de slăbiciunile omenești, un conținut inalienabil : devotamentul. Pentru grecul din vechime, Orfeu o pierde pe Euridice atunci cînd se uită înapoi, din prea multă dragoste, voind să o vadă și să fie sigur că este în urma lui, înainte de a ieși la lumină. În însăși puterea sentimentului său, care-l făcuse să meargă în infern după Euridice, se află și sursa neîmplinirii. Dragostea prea mare conține aici ceva catastrofic, este menită să nu se împlinească. Liniștit și imperturbabil, orientalul trece peste convulsiile vieții, pentru a contempla eternitatea sentimentului. Nerăbdător și agitat, personajul mitologic rămîne pentru grec un prizonier al propriilor limitări. În termeni mai prețioși am spune că nu poate sări din imanența sa. Orientalul trăiește pe un plan obiectiv, urmînd mersul mare al lucrurilor, pe care grecul pare să-l strice tot timpul prin intervenția unor factori psihologici, obscuri și imprecişi.

În tiparele mitului a crescut atita poezie frumoasă, incit antologia merită a fi consultată chiar și numai pentru cele citeva mostre de mare artă pe care le propune secțiunea românească. Traducerile au, desigur, viața lor, și ne vom abține să cităm, deși trebuie reținute fragmentele primelor poeme orfice, mai ales cel din **Testamente**, indicînd o problematică asemănătoare cu cea dintr-un cunoscut pasaj al **Scrisorii I**. Mă voi limita să semnalez prezența poemei lui Blaga, **Epitaf pentru Euridike**, pentru faptul că sugerează o interpretare inedită a mitului, in care Euridice triumfă totuși asupra morții. Și ce splendidă este poema lui Blaga: „Cineva intr-o zi te-a luat, Euridike, de mînă / ducîndu-te foarte departe / prin negura care desparte. / În întunericul meu locuiești / de-atunci ca o stea in fîntînă. / Cînd nicăiri nu mai ești, / ești în mine. Ești, iată, Aducere-Aminte, / singur triumf al vieții / asupra morții și ceții" ! De asemenea, un poem de Nichita Stănescu, un text de mare, mare frumusețe, cum nu poate ieși decit din cerneala amestecată cu singe a unui artist desăvîrșit : „Aerul se mai emoționa încă / in jurul tău, / tulburînd vederea orelor acele, / cînd innoptarea venea alunecînd / pe roata inimii mele. // Și glasul ți se rupea sub sărutul / pe care ți-l da ne-nceput inceputul. / Facle cu torțe și flăcări și focuri / ți se-aprindeau in ochi, cerindu-se stinse / de norul fetii mele, plumburiu și greu / trecind pe chipul tău, cu piscurile ninse. // Îți mai țineam cu bratul încă / viata ta de viața mea lipită, / risipa dragostei nerisipită, secunda înnodată în clipită. // Pași, risete, povești silabice, istorii, / destăinuiri, speranțe — voi / intr-adevăr adevărate / in jurul celor doi din iarna cind / un aer scinteind, pe lingă tine / va fi trecut. Va fi trecind...".

Aurel-Dragoș Munteanu

Trei clipe la Lisabona

Cerul înalt strălucea neted ca o oglindă. Terasele de promenadă erau pline de oameni fără griji. Sau cel puțin așa ii vedeam eu, sub arșița soarelui torid care se ținea după mine, în căutarea pașilor profetului.

Ajunsesem sus, pe colina cea mai ridicată, la castelul San Jorge, acolo unde timpul stă, gînditor, lingă turn, intre semnele ceasului, sub streșinile Cetății de Veac, unde se născuse Lusitania, cind deodată, stins, in liniștea ce-și trăia creșterea din adinca tăcere a cocoșilor apocaliptici care-și cintaseră ultima strigare în sate românești, l-am auzit, șoptindu-mi din Mariana Alcaforado : „Știai doar prea bine că nu vei rămine veșnic in Portugalia; atunci pentru ce m-ai descoperit, aici, tocmai pe mine ?".

M-am trezit din visare și m-am grăbit să cobor spre riu. Străzi inguste, pavate cu piatră și agățate de coline, case vopsite in culori alese de intimplare, tramvaie obișnuite sau supraetajate ințesate de lume plecată după treburi, vapoare grele, incărcate cu pește proaspăt trezind invidia ușuratecelor ferryboat-uri ce saltă de la un țărm la altul, trotuare mozaicate stropite curat, cinematografe zvelte și spațioase in care rulează indoielnice filme franțuzești, clădiri impunătoare de bănci in prag de faliment, companii aeriene, de asigurare, hoteluri vechi și ultramoderne ce și-au scos restaurantele cochete in stradă, s-au adunat toate să asculte împreunarea dintii și după urmă a Tejului cu marea.

Arhanghelii care sosiseră să pedepsească orașul umblau rătăciți prin baruri cu „penele arse".

Este cu neputință, intrind în Lisabona, să nu-ți amintești de Lucian Blaga. Și este imposibil, parcurgindu-i străzile, imprejurimile, să nu descoperi justețea intuițiilor sale asupra ambianței de aici, exactitatea observațiilor despre misterul vizibil al acestui spațiu mediteranean, „unde adie sud cald prin urnele sparte" iar pescăruși speriați din tenebre, de faruri ghicite pe mare, se-naltă pe lingă palmieri eterni din care se ridică zvon de legendă.

La inceputul timpurilor, cind mările nu aveau nume, s-a stabilit intre pămintul lusitan și mare dialog fecund și tandru care a născut năzdrăvane conturuiri și golfulețe, in care și cerul, și marea, și nisipul visează-mpreună, pe intinderi nedeslușite, sate albe ce se inghesuie la piciorul pămintului și orașe curate, cu nume sonore lingă „ape verzi, unde s-adună cărările".

Tejul, cel mai mare riu al țării, are, aici, la Lisabona, gustul sărat al mării iar dialogul lor neincetat își plimbă murmurul neimplinit pină dincolo de Estoril, unde „casele cresc in pădurea de pini" și lumina așteaptă prilejul „să-nece biserici, corăbii, coline" și doruri.

Bătrinul turn Belem, nedumirit, unul dintre puținii martori din Veacul de Cumpănă, care l-a povestit lui Luis Camoes nemaipomenitele „Luisiade" ale lui Vasco da Gama, cunoscute mai tirziu sub numele de epopee națională, stă neclintit și visează somnul luminii.

În piața Restauradores, sărutată încet pe față de nemărginire, se deschide Avenida da Liberdade, împodobită cu grădini și stele, și palmieri, sub ale căror umbre pletoase lebede inoată grațios în mici lacuri — petice de cer.

Lucian Blaga e mut ca o lebădă.

Și marea, și cerul, și nisipul visează împreună și sufletul lui e in căutare, in „mută, seculară căutare" pină la curțile dorului de unde vine cintec amăgitor pentru fecioarele ce umblă cu „frumuseți desculțe peste muguri".

Pe colina din față, ce poartă in spate Bairro Alto, se aude pină tirziu in noapte și „pină la cele din urmă hotare" fadoul care plinge și ride, de ieri, și de azi, și de miine, bucuria și durerea, și piinea, și nașterea și moartea, și vinul, și tinerețea, și dorința nebună de lumină, și-o mare sete de păcate, de doruri și de-avinturi, și de primăvară, și de destin.

Cartierul, cu pavaje-n pantă și clădiri vechi care-și intind peste drum toată „intimitatea rufelor puse la uscat și flecăreala vinzătoarelor de peste proaspăt" ride și plinge în ritmul dintotdeauna al fadoului care curge peste mare, peste țărm, peste munți și peste dealuri, acoperind pămintul cind vintul de seară sărută cerul la apus.

Se aude pină dincolo de hotare cum cintă dragostea ce-și inalță spre cer toate mările ca niște „brațe fierbinți, sălbatice și tari, cuprinzindu-i mijlocul pentru a-i săruta sclipitoarele stele".

Cintă și plinge soarta, frumosul, albastrul, lumina, sudoarea țăranilor care ară cu plugul cimpiile din Alentejo, ura, căderea, oboseala și tristețea culegătorilor din Sintra, și binele și dorul.

Cintă bucuria strugurilor cu boabe mari și dulci, și veșnicia din valea riului Douro, unde orice gind e mai incet, mai curat, mai bun și mai amăgitor. Cintă și plinge vinul verde.

Iar cuvintele fadoului sint lacrimile celor ce-ar fi vrut așa de mult să plingă și n-au putut, aducindu-și aminte de vremea cind incă nu erau, ca de-o „copilărie depărtată" și le părea rău și bine că n-au rămas în țara fără nume și au venit în Alfama.

Coloane de liniște se ridică iar pentru a sprijini o nouă zi.

Lucian Blaga e mut ca o lebădă.

Cerul înalt strălucea ca o oglindă. Terasele de promenadă erau pline de oameni fără griji. Sau cel puțin așa îi vedeam eu, sub arșița soarelui torid care se tinea după mine, in cautarea pașilor profetului.

Dorel Filipescu

SPORT Principele Arhimede a plecat la gaz

După o prelungită criză de gută, aveam dreptul la intimplări care să mă desmorțească. N-au intirziat să vină. Cuțit de azur, răsucit in pintec de nimfă (bolborosea in mine poezie proastă), m-am suit în tramvai la Piața Gemeni și nu știu cum — smucitură, oprire bruscă — am căzut cu umărul peste un fost personaj celebru. Ei bine, cind m-a privit o dată cu ochii lui de altădată, am simțit cum mi se holbează verde stomacul și le-am iertat trei la sută din păcate scriitorilor dintr-o generație veche, — celelalte, mult prea grele, rămin de plătit. Întors acasă — mușcate-n fereastră, portocal scuturat, mierle ciugulind ciorchinii de iederă — am găsit o scrisoare trimisă de-un cărturar din județul C.N.E.F.S. Printre alte lucruri de bine, omul mă anunță că în curind o să mă descalțe. Dau mai jos răspunsul meu :

Sint de acord să mă descalți, dar cu condiția să mă anunți cind ai de gind să treci la acțiune fiindcă doresc ca în ziua respectivă să pun in picioare o pereche de pantofi cu scirț. Apreciez faptul că ești cărturar și că repeți lucrul ăsta cu obstinație. Pesemne, la C.N.E.F.S., povestea sună ca un dangăt de clopot într-un pahar cu tinguială. Și la noi la Brăila, la circiuma „Șapte țurci" — fost bulevardul Carol, colț cu actuala stradă a Școlilor, — cam la distanță de două țoiuri și-o halbă de fostul han al lui Ceapiru (simt cum tremuri de nerăbdare, la auzul acestui nume, să reciți din Botev și Vazov), cei ce-și aprind țigările, trăgind chibritul pe talpă, la fel se bat cu pumnul în piept cind ajung să scoată asul. După felul ștrengăresc în care tragi virgulele de coadă și le muți tot in altă parte, cred c-ai ajuns cărturar pe una din următoarele căi :

1. Un distins profesor de fizică din Brăila povestește că odată (bineînțeles că mai demult), la examenul de absolvire al liceului (cursurile fără frecvență), invitat să citească subiectul care-i căzuse, un candidat a rostit bubuitor : Principele Arhimede a plecat la gaz. Profesorul l-a privit întii năuc, apoi a închis ochii și a simțit cum o bucurie de trandafir ii colindă oasele. Mulțumesc, a murmurat el, te rog dezvoltă subiectul. Da, tovarășe profesor, a-nceput candidatul, s-au dus timpurile cind prinții se țineau numai de banchete și zaiafeturi, cu fetele noastre, cind moșierii ne sugeau singele și chiaburii mișunau pe spinarea noastră. Noi i-am dat jos pe toți iar acum principele Arhimede și alții de teapa lui iau damigeana-n mînă sau bidonul de tinichea și stau la coadă la gaz, în rind cu noi... L-am trecut, mărturisește profesorul, fiindcă niciodată n-am ris mai sănătos.

2. Examen de lingvistică (secția fără frecvență) la fostul Institut pedagogic de 3 ani din București. Studenta Felicia (numele de familie nu interesează) trage un bilet și se întristează. Lasă-l de-o parte și trage altul, zice profesorul. După al doilea bilet, Felicia izbucnește în plins. Liniștește-te, o îndeamnă profesorul, și vorbește-mi de capitolul din cursul nostru care ți-a plăcut cel mai mult. Tăcere suspinată. Atunci, citeva vorbe despre capitolul cel mai urit. Tăcere de aur, smirnă și tămiie. Felicia, spune-mi măcar cam cite pagini are cursul nostru ? Nu le-am numărat, tovarășe profesor. Nu face nimic, spune-mi ce culoare au copertile cursului și iei notă de trecere. Galbene ! Regret, albastre. Și, te rog, în caz că obții dreptul de reexaminare, să nu uiți că sint albastre.

3. În 1950 eram elev în ultima clasă la Școala normală din Galați și mergeam zilnic, cu clasa, la muncă voluntară, în centrul orașului. Alegeam cărămizile din clădirile bombardate de fasciști, la sfirșitul războiului și le rinduiam în grămezi. Îmi plăcea să muncesc, dar nu-mi plăcea să cint, pentru că n-am voce. Într-o zi (era cam după al douăzecelea îndemn urlat in megafoane : citiți romanul Mitrea Cocor, cel mai mare roman românesc) se șoptește din om în om : măi, cintați cu foc, trec in inspecție tovarășii de la regiunea U.T.M. Din o mie și unu de piepturi s-a înălțat furtunos : Înfruntind furtuni, spargem munții-n pumni. Grupul de la regiune trecea strins unit printre două șiruri de coriști, cu cărămizile in miini. Din grup se desprinde un băiat cam de virsta mea, dar cu funcție de răspundere și mă intreabă răstit : tu de ce nu cînți ? N-am voce. Cine-i mai mare aici ? Eu, a răspuns din virful grămezii de moloz mai marele nostru de la școală, tot elev și el. Notează-l p-ăsta și caută să afli dacă n-a avut ta-su cazan de țuică ? Eu pot să bag mina-n foc c-a avut. Și Mucius Scaevola s-a depărtat solemn, legănind elegant brațele pirjolite pe atitea ruguri ale istoriei. Seara, responsabilul nostru cu munca voluntară, m-a poftit intr-un birou : „Neagule, ai aici hirtie și cerneală, ia loc și scrie o declarație despre ce-au fost părinții și toate rudele, și forțează-te să fii sincer, căci dacă declarația n-o să coincidă cu adeverința pe care am cerut-o azi de la comună, te ia mama dracului !"

N-au coincis, declarația cu adeverința, fiindcă tocmai în perioada aia, tata ii cirpise două palme agentului cu tutunul, care era văr cu referentul agricol și, firească urmare, am dat ochi in ochi cu mama dracului. Nu sint frumos ca Piersic, Caramitru, Repan sau Pittiș și chiar ca Bandac, dar trebuie că am pe vino-ncoace, pentru că dobitoaca s-a indrăgostit lulea de mine și de-atunci nu mă mai slăbește o clipă. Farmece, nu-i așa ? În schimb, Mucius Scaevola și șeful de pe mormanul de moloz, avind vocația de cintăreți, au ajuns privighetori, fiecare, cu copacul personal.

4. Peste citiva ani, am ajuns și eu profesor suplinitor într-un sat din Bărăgan și, primăvara, am fost numit președintele comisiei de alfabetizare din satul Jugureanu, distanță 10 km. de școala unde funcționam. Nea Gheorghe Buruiană, administratorul internatului, care mă ura pe față, fiindcă-i ziceam Gh. Bălărie in loc de Gh. Buruiană, mi-a pus la dispoziție calul internatului, și o pătură și am pornit-o călare prin mlaștinile Călmățuiului. Am fost primit ca un arhanghel cu o strachină de scovergi și-o oală de mozdrogan. Zece babe-n cojocele așteptau, cu sticluța de cerneală in poală, asistate fiecare de un cadru didactic, să le dau subiectul. Am oscilat intre : la noi se deschid mugurii dragostei pentru pămîntul patriei și : primăvara, toate păsările frumoase se intorc la noi (amindouă propozițiile făceau parte din programă), apoi le-am dictat rar : eu am venit la Jugureanu călare pe un cal roib. Fiecare cadru didactic a apucat imediat mina elevei sale și i-a purtat-o cu osirdie pe hirtie. O singură bătrinică rămăsese fără ajutor. I-am luat mina cu grijă și am dus împreună la bun sfirșit examenul. Peste două săptămini declara în scris împotriva mea : e vinovat. Ce se intimplase ? La sfirșitul examenului, gazdele au mai adus o strachină cu scovergi și alte oale pline cu mozdrogan. Seara, pe o ploaie nemernică, m-am înapoiat acasă, dimineața, m-a sculat, urlind, administratorul Gh. Buruiană : Ce-ai făcut, bre, de ce n-ai belit ochii ? ! N-avea curajul să-mi spună tu, dar nici bunăvoința să-mi zică dumneavoastră. Gh. Bălărie, mă răstesc, bagă-ți mințile-n cap cind vorbești cu mine ! (fumurile președintelui care fusesem ieri) Tot eu ?! Păi, bre, matale-ai stat în casă și calul la gard, iar ăia ți-au furat calul și ți-au lăsat în loc o gloabă. E-he, cit o să plătești !

Schimbul, neloial din punctul meu de vedere (care n-a fost deloc luat in considerație) a rămas cu potcoavele de împrumut. Iar eu, bun de dat cu capul de pereți in toate rapoartele Comitetului raional U.T.M. Această pată de neșters pe activitatea mea din tinerețe o resimt și azi. O singură dată am fost și eu șef peste o grupare socială și n-am știut să fiu demn. Invitate de un anume tovarăș Foamete ca să dea declarații despre felul cum m-am comportat in calitate de președinte al Comisiei de alfabetizare, cele zece bătrine au scris : e vinovat. Un ne in plus, în fața cuvintului ultim, le-ar fi luat, probabil, încă un ceas de chin, așa că...

În încheiere, mă bucur că după o criză de gută (Cosimo di Medici, Ștefan cel Mare, Flaubert — c'est la maladie du riche, dacă-mi e permisă licența), am avut onoarea să mă privească Groaza-n ochi cu ochii ei de altădată și să aflu că principiul lui Arhimede aplicat la gaze naște boare de trandafir. Pun punct și rămîn în așteptarea celei de-a doua descălțări. Cu promptitudine și hărnicie,

Fănuș Neagu

ANTIRĂZBOINICĂ

Urmare din pag. 1

„Lingă ea un legănel, / leagăn, legănel, / Cu un copilaș in el, / copilaș in el, / Linu-i lin și iarăși lin, / Bate vintul frunza lin, / Lin și iarăși lin..."

Și nu dormea nimeni, doar noi, copiii ne prefăceam cintind in somn colindele, stringind pleoapele, așteptind să treacă noaptea cea mai lungă și albă.

„Neaua ninge nu-l atinge, / Lin și iarăși lin, / Vintul bate nu-l răzbate, / Lin și iarăși lin...".

Se surpau zăpezi ghilotinate de strigătele grăsunilor pirjoliți de cu dimineață, mirosea aerul a paie și a șorici, varza din butoaiele vechi sărea direct in cratițe.

„Negri, trei cocoși cintară, / Florile dalbe...".

Se vestea ziua, inaltă și limpede ca un ochi de copil, cerul nu mai ningea, vintul nu mai bătea, iute seara cădea spre ajun...

„Din bătrini se povestește, / că-n toți anii, negreșit..."

Aripa serii de iarnă, lumini pilpiind la ferești, lumini de luminări in brazi, ciinii lătrind prietenos : „Slobodu-i a colinda ?!".

„Sculați, sculați, boieri mari, florile dalbe, / C-au venit colindători, / florile dalbe, / Noaptea pe la cintători...".

Ca un abur glasul meu de copil, ca un fir de nădejde incolăcit pe geamul purității...

Aveam itinerariul stabilit, repertoriul stabilit și in acel decembrie de război, am poposit la marginea satului cu încă trei colindători la poarta unui gospodar iubitor de colinzi.

Nu avea ciini. Știam. Poarta era veșnic deschisă. Știam. Și de la poartă trebuia să incepem colindul tremurat, „Linu-i lin și iarăși lin...", și l-am inceput.

Dar peste cristalul vocilor noastre tremurind de emoție, din buimăceala nopții veghind cu umbre mari, de nicăieri și ireală, ca o ghilotină de moarte a inceput să latre o pușcă automată.

Instinctiv ne-am culcat la pămint, cintind cu glas firav, făcind o grație necunoscutului și nevăzutului ucigaș care nu-și deslipea mina de pe trăgaci : „Lingă ea un legănel, leagăn, legănel, / Cu un copilaș în el..."

De cite ori, înspăimintați, încetam colindul, lătratul puștii automate se auzea amenințător și ascuns. Și reluam : „Vintul bate, nu-l răzbate, / Lin și iarăși lin, / Neaua ninge nu-l atinge...".

Pină spre dimineață am stat. Nemișcați, cintind de jos, lipiți de pămînt, tot ce știam : „Bună dimineața, „Sculați, sculați, boieri mari", „Din bătrini se povestește...", „Din an în an...".

Spre ziuă, privind buimaci peste grădina dezvelită de mister, ne-am ridicat grăbiți, țepeni de frig cu traistele goale.

M-am oprit o clipă în poarta acelei curți de gospodar primitor încercind să ghicesc cine fusese cel care ne ținuse sub amenințarea automatului.

Casa părea pustie, nimic nu mișca dincolo de geamurile perdeluite, doar fumul subțire din horn penetrind spre văzduh imi dădea să înțeleg că acolo, sau mai bine-zis, dincolo, e cineva care urăște copiii și colinzile și iubește automatul...

De atunci, niciodată n-am mai colindat, deși eram fraged și doritor de nuci și colaci, de atunci, niciodată, seara n-am mai îndrăznit să trec singur pe străzile satului pustiit de alb.

Spaima, ca o ghilotină, imi amorțise glasul și, foarte tirziu, in anii de pace, abia intr-o dimineață, m-am pomenit cintind in mine cu același glas de copil : „Neaua ninge, nu-l atinge, / Lin și iarăși lin, / Vintul bate nu-l răzbate, / Lin și iarăși lin...".

Atunci s-a petrecut ultimul meu colind.

Luceafărul
Revistă editată de UNIUNEA SCRIITORILOR din REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

Redactor șef : Nicolae Dan Fruntelată, Mihai Ungheanu (redactor șef adjunct), Teodor Balș (secretar responsabil de redacție)

REDACȚIA : București, Piața Scinteii Nr. 1, tel. 17 32 09
ADMINISTRAȚIA : Calea Victoriei Nr. 115, tel. 50 71 96
ABONAMENTELE :
3 luni — 13 lei ; 6 luni — 26 lei ; 1 an — 52 lei
Tiparul executat la :
COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA SCÎNTEII"